Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin osasto, Korjausrakentamisen laboratorio
Valvoja: Professori Yrjö Tuppurainen
Ohjaaja: Yliopistonlehtori Anu Soikkeli

Diplomityö

Pirilän tila - Kempeleen kaunotar

Historiaa, kuntoarvio ja korjaussuunnitelma

Jaana Tiikkaja
Oulussa 14.4.2010

Kannen kuva: Kuvamanipulaatio Pirilän tilan päärakennuksesta 1950- ja 2000-luvuilla

OULUN YLIOPISTO **Tiivistelmä opinnäytetyöstä**
Teknillinen tiedekunta

Osasto	Laboratorio
Arkkitehtuurin osasto	Korjausrakentamisen laboratorio
Tekijä	Työn valvoja
Tiikkaja, Jaana	Tuppurainen, Y., professori

Työn nimi

Pirilän tila - Kempeleen kaunotar. Historiaa, kuntoarvio ja korjaussuunnitelma.

Oppiaine	Työn laji	Aika	Sivumäärä
Arkkitehtuuri	Diplomityö	Huhtikuu 2010	85 + 23

Tiivistelmä

Diplomityöni tavoitteena on ollut laatia Kempeleen kirkonkylässä sijaitsevan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan Pirilän tilan päärakennuksen ja puiston korjaussuunnitelma. Suunnittelutyötä varten olen selvittänyt tilan historiaa ja sen päärakennuksen ja puiston kuntoa.

Tilan historiaa olen selvittänyt arkistolähteiden, kirjallisuuden ja haastattelujen avulla. Historiaosuus etenee kronologisesti. Ensimmäiset merkinnät tilasta löytyvät jo 1600-luvulta. 1600-1700-luvut olivat vaihtelevaa aikaa, tilan isännät vaihtuivat ja Isonvihan aikaan se jäi myös tyhjilleen. 1700-luvun lopulta 1900-luvun puoliväliin Pirilä oli saman suvun hallussa, jonka aikana se kehittyi ja oli vauraimmillaan 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Tila ajautui kuitenkin konkurssiin, ja 1940-luvulla se myytiin Osuuskunta Karjapohjolalle jonka omistuksessa tila rakennuksineen kunnostettiin puutarha-alan opetukseen. Tilaa ympäröivä runsaslajinen puisto on pääosin istutettu 1950- ja 1970-luvuilla. Pirilän mailla on opiskeltu puutarha-alaa jo puoli vuosisataa, ja vuosien varrella koulun ja sitä kautta tilan omistajat ovat vaihdelleet valtiosta kuntaan. Nykyään sen omistaa Oulun seudun koulutuksen kuntayhtymä ja alueella toimii Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikkö. Ammatillisen koulutusjärjestelmän muutosten myötä koulualueen puolikäyttöisille rakennuksille suunnitellaan uutta käyttöä yhteistyössä Kempeleen kunnan kanssa. Pirilän tilan vanhimpien rakennusten kohtalo on kuitenkin vielä osittain auki ja ne ovat tällä hetkellä varastokäytössä.

Diplomityöhöni tekemät selvitystyöt ja korjaussuunnitelma keskittyvät tilan yli 300 m² päärakennukseen, mutta koska päärakennus on osa kaunista kokonaisuutta, huomioin päärakennuksen tilojen ja rakenteiden lisäksi myös rakennusta ympäröivän pohjoiseen ilmastoon nähden erikoislaatuisen puiston. Olen suorittanut rakennuksen ja puiston kuntoarviot pääosin silmämääräisesti, mutta täydentänyt päärakennuksen kuntoarviota tekemilläni rakenteiden aukaisuilla. Tiilestä muurattu päärakennus on vuodelta 1885, mutta 1900-luvun puolivälin ja 1970-luvun peruskorjausten jälkeen sen rakenteista on löydettävissä eri-ikäisiä kerrostumia. Päärakennuksessa on epäilty olevan homevaurio, ja se on tällä hetkellä varastokäytössä. Pääosin hyväkuntoisen rakennuksen sadevesien poistojärjestelmän kunto, ja ryömintätilan tuuletuksen puute muodostavat kiireellisimmän korjaustarpeen. Rakennuksesta ei löytynyt näkyvää homevauriota, mutta tutkimista olisi jatkettava korjaustöiden yhteydessä tarkemmilla kuntotutkimuksilla, kuten rakennenäytteiden otoilla. Puisto sisältää tällä hetkellä pääosin täysikasvuista, hyväkuntoista ja näyttävää kasvillisuutta, mutta yleisilme on villiintynyt.

Viimeksi työsuhdeasuntona toiminut ja nyt tyhjillään oleva rakennus tarvitsee uuden käyttötarkoituksen. Vanhaan rakennukseen soveltuvan käyttötarkoituksen suunnittelussa on ollut tärkeää ottaa huomioon sen historian ja kunnon lisäksi tilan ympärillä olevat toiminnot, jotta uusi käyttötarkoitus ei muodostuisi lyhytaikaiseksi ratkaisuksi. Olen haastatellut alueen nykyisiä ja mahdollisia tulevia käyttäjiä, mutta koska työlläni ei ole tilaajaa, olen päätynyt ehdottamaan mielestäni rakennukseen ja sen ympäristöön parhaiten sopivaa ratkaisua. Uusi kevyempi käyttötarkoitus ei tuo rakennukseen suuria muutoksia. Näyttely- ja toimistotilaa olisi mahdollista vuokrata myös ulkopuolisille.

Uuden käyttötarkoituksen ja kuntoarviossa selvitettyjen lähtökohtien pohjalta on laadittu korjaussuunnitelma, jossa on pyritty myös huomioimaan energiamääräysten kiristyminen ja rakennuksen energiatehokkuuden parantaminen. Käyttö- ja korjaussuunnitelman avulla olen esittänyt vaihtoehdon, jonka avulla tila rakennuksineen olisi mahdollista palauttaa jälleen eläväksi osaksi koulua ja Kempeleen kuntaa.

Olen seurannut työni eri osien rakentumista kirjoittamalla päiväkirjaa tekemästä työstäni tutkien ja prosessoiden suunnittelutyötäni. Yhteenvedossa analysoin diplomityön aikana oppimaani.

Säilytyspaikka

Muita tietoja

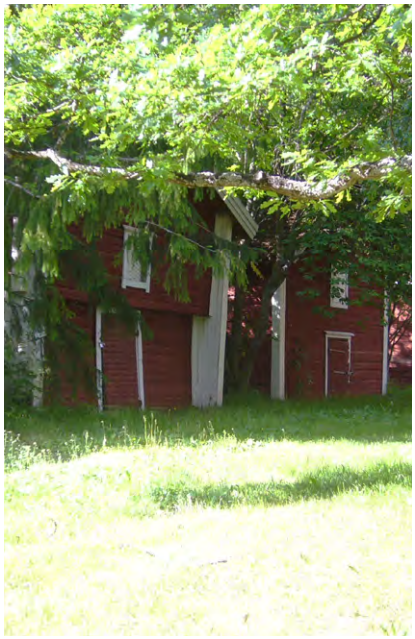

Kuvat 1. ja 2. Pirilä kesällä 2009

Alkusanat

Keltainen, rapattu, harjakattoinen ja kaksikerroksinen rakennus suuren puiston ympäröimänä punaisiksi maalattuine piha-aittoineen oli satumainen ympäristö asua ja elää lapsena. Kiemuraisiin vanhoihin puihin kiipeiltiin, pensaiden ja kasvien alla piileskeltiin ja aitoista löydettiin kummallisia vanhoja tavaroita. Hämärällä ullakolla leikittiin taskulampuilla, ja suurten korkeiden ikkunoiden ikkunalaudoilla saattoi istua ja haaveilla. Tämä ympäristö herätti kiinnostuksen vanhoihin tarinoihin ja taloihin.

Kun myöhemmin mietin diplomityöaihetta, mieleeni muistui vanha kotiympäristö. Tyhjilleen jäänyt rakennus villiintyneen ympäristön keskellä tuntui kaipaavan huomiota. Tilan omistaa nykyään Oulun seudun koulutuksen kuntayhtymä ja alueella toimii Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikkö. Koulualueella puhaltavat muutoksen tuulet, puolikäyttöisille rakennuksille suunnitellaan uutta käyttöä yhteistyössä Kempeleen kunnan kanssa. Pirilän tilan päärakennuksen kohtalo on kuitenkin vielä auki. Kempeleen kaunotar nukkuu tällä hetkellä ruususen unta[1].

Haluan kiittää professori Yrjö Tuppuraista ja yliopistolehtori Anu Soikkelia diplomityöni ohjauksesta. Esitän kiitokseni myös Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikön, sekä Kempeleen kunnan henkilökunnalle. Kiitokset myös kannustavista keskustelutuokioista Sari Hirvonen-Kantolalle, Kaisa Mäkiniemelle ja Laura Sorrille.

Haluan esittää lämpimät kiitokseni myös perheelleni. Isääni Veikko Hätälää haluan kiittää kaikesta avusta, jota olen häneltä saanut hänen toimiessaan työni asiantuntijana Pirilän tilan historian, puiston kuntotutkimuksen ja sen korjaussuunnitelman osalta. Kiitän myös sukututkimukseen perehtynyttä äitiäni Anneli Kotisaarta ohjeista Pirilän sukuhistorian selvitykseen, ja miestäni Harria kaikesta koko pitkän opiskeluaikanani saamasta tuesta.

1 Kempeleen kaunotar on Kempeleen Puutarhaoppilaitoksessa kehittyneen ruusulajikkeen nimi

”Talo vankka ja vakava
asuu kirkon aidan alla
koivukujan katvehessa,
päässä sarkojen savisten.
Vuosisatain saattehessa
kaunis kartano kohosi,
siihen juurtui, siinä kasvoi
Pirilän talo tukeva
Kempeleessä keskimmäinen.

Mahti näkyi maailmalle,
tehtihin talo kivestä
paikkakunnan kuuluimmaksi
kansan kummasteltavaksi. – ”

Seppo Härkönen[2]

2 Kempeleen Puutarhaoppilaitoksen 40-vuotisjuhliin tehty juhlakronikka, Veikko Hätälän kotiarkisto

Sisällysluettelo

Tiivistelmä 3

Alkusanat 5

Johdanto 9

1. Kohteen esittely 11

1.1 Sijainti 12

1.2 Ajantasainen asemakaava 12

1.3 Pirilän tilan pihapiirin rakennukset 13

2. Tilan historiaa 15

2.1 1600–1700 -luvut - Pirilän alkutaival 16

2.2 1800-luku - Pirilän tilan ja suvun vaurauden aika 18

2.3 1900-luvun alku - Pirilän tilan rappioituminen 20

2.4 1940–1950 -luvut - Omistajanvaihdos ja Puutarhurikoulun perustaminen 23

2.5 1950–1970-luvut - Rehtori Oikkosen aikaiset muutokset 26

2.6 1970-luvun peruskorjaus - Työselitys 28

2.7 1980–1990 -luvut - Pirilä kotina 32

2.8 2000-luku - Uudet tuulet 34

3. Kuntoarvio ja kuntotutkimukset vuosina 2009–2010 35

3.1 Taustatietoja 36

3.2 Päärakennuksen huonetilat 36

3.3 Päärakennus rakennusosittain 38

3.3.1 Perustukset ja ryömintätila 38

3.3.2 Alapohja 38

3.3.3 Ulkoseinät ja väliseinät 40

3.3.4 Välipohja, yläpohja ja sisäkatot 44

3.3.5 Vesikatto 44

3.3.6 Kuistit 45

3.3.7 Ikkunat ja ovet 45

3.3.8 Tulisijat ja portaat 46

3.3.9 Kylpyhuoneet 47

3.3.10 LVIS-järjestelmät 47

3.4 Puisto 48

3.4.1 Puiston kasvien kartoitus 49

4. Käyttö- ja korjaussuunnitelmat 53

4.1 Suunnittelun lähtökohtia 54

4.2 Päärakennuksen uusi käyttötarkoitus 54

4.3 Päärakennus rakennusosittain 58

4.3.1 Perustukset ja ryömintätila 58

4.3.2 Alapohja 58

4.3.3 Ulkoseinät ja väliseinät 60

4.3.4 Välipohja, yläpohja ja sisäkatot 62

4.3.5 Vesikatto 62

4.3.6 Kuistit 64

4.3.7 Ikkunat ja ovet 64

4.3.8 Tulisijat ja portaat 66

4.3.9 Kylpyhuoneet 66

4.3.10 LVIS-järjestelmät 66

4.4 Puisto 68

5. Yhteenveto 71

5.1 Suunnittelun tutkiminen 72

Lähteet ja kirjallisuus 75

Kuvalähteet 82

Liitteet 1-7 85

Kuvat 3. vasemmalla ja 4. yllä
Pirilä kotina 1980-luvun lopulla

Johdanto

Kempeleen Pirilän tila sijaitsee lakeuksille tyypillisen peltomaiseman reunalla, kirkonkylän keskellä ja vanhan kyläraitin varrella. Rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas Pirilän tila rakennuksineen kuuluu kirkonseudun vanhaan rakennuskantaan ja maakunnallisesti kulttuurihistoriallisesti merkittäviin kohteisiin[3].

Diplomityöni keskittyy tilan yli 300 m² tiilirunkoiseen, kaksikerroksiseen ja harjakattoiseen päärakennukseen, joka jo yksistäänkin olisi sopiva kohde diplomityön aiheeksi, mutta koska se on osa kaunista kokonaisuutta, huomioin myös ympäröivän puiston ja piharakennukset.

Työni rakentumista ovat ohjanneet kaksi tavoitetta. Tällä hetkellä tyhjillään seisova vanha päärakennus ja rehottava puisto tuntuvat unohdetuilta ja käyttämättä oleva rakennus rapistuu hiljalleen. Koin, että diplomityöni avulla voisin antaa tilalle sen arvon mukaista huomiota. Halusin myös suunnitella Pirilän tilan tulevaisuutta, sillä käytössä oleva rakennus säilyy käyttämätöntä paremmin tuleville sukupolville. Mielestäni vanhan rakennuksen korjausta ei voi suunnitella tuntematta sen historiaa tai sen rakenteita ja kuntoa. Tämän takia työni jakaantuu tilan päärakennuksen ja puiston historian selvitykseen, kuntoarvioon ja näiden pohjalta laadittuihin käyttö- ja korjaussuunnitelmiin.

Tilan historiasta on selvitetty sen pääpiirteitä, sillä perusteellisempi tutkimus olisi ollut jo sinällään riittävä aihe diplomityölle. Maakunta-arkiston säilyttämistä henkikirjoista olen omistajatietojen lisäksi voinut selvittää tilan kehityshistoriaa tilan verotusarvon ja henkilömäärän avulla. Mielenkiintoani omistajatietoihin selvittää se, että osa heistä kuuluu myös omaan sukuhistoriaani. Tilan rakennusten alkuperäisiä piirustuksia ei ole löytynyt, mutta myöhemmin tehtyjen muutospiirustusten avulla olen voinut päätellä rakennusten historiaa.

Päärakennuksen kuntoarvio tehtiin diplomityön yhteydessä paikanpäällä silmämääräisesti ja osa rakenteista avattiin niiden kunnon ja rakenteen tarkistamiseksi. Puiston kasveille tehtiin myös silmämääräinen kuntoarvio.

Panu Kailan mukaan talossa olisi hyvä asua vuosi ennen korjauksen suunnittelun alkua, jotta rakennukseen ehtii tutustua

3 PPKMK, 1993, s. 89–90

kunnolla ennen korjaustöiden aloitusta[4]. Lapsuusvuoteni 1986–1996 tilalla täyttänevät tämän määritelmän. Suhde rakennukseen on kuitenkin säilynyt, sillä olen käynyt siellä vuosien varrella muutamia kertoja, koska rakennus on toiminut vuokrattavana varastotilana.

Suunnittelussa on ollut tärkeää ottaa huomioon historian ja kunnon lisäksi myös tilan ympärillä olevat toiminnot, jotta uusi käyttötarkoitus ei muodostuisi lyhytaikaiseksi ratkaisuksi. Olen halunnut kuunnella alueen nykyisiä ja mahdollisia tulevia käyttäjiä, mitkä heidän mielikuvansa tilan tulevaisuudesta ovat, mutta koska työlläni ei ole tilaajaa, suunnittelun vapaus säilyy itselläni.

Olen seurannut työni eri osien rakentumista kirjoittamalla päiväkirjaa tekemästä työstäni, ikään kuin tutkien ja prosessoiden suunnittelutyötäni. Työn valmistuessa on mielenkiintoista seurata ja analysoida niitä polkuja, jotka johtivat lopputulokseen. Uskon, että tämänkaltaisesta tutkimuksesta on hyötyä myös myöhemmin työelämässäni.

Toivon työni toimivan innoituksena tilan nykyisille omistajille ja myös kunnalle, jotta Pirilän tila saataisiin takaisin entiseen loistoonsa ja se säilyisi, ja olisi jälleen elävä osa kuntaa.

---

4 Kaila, 2007, s. 11

Kuva 5. Pirilän tilan sijainti

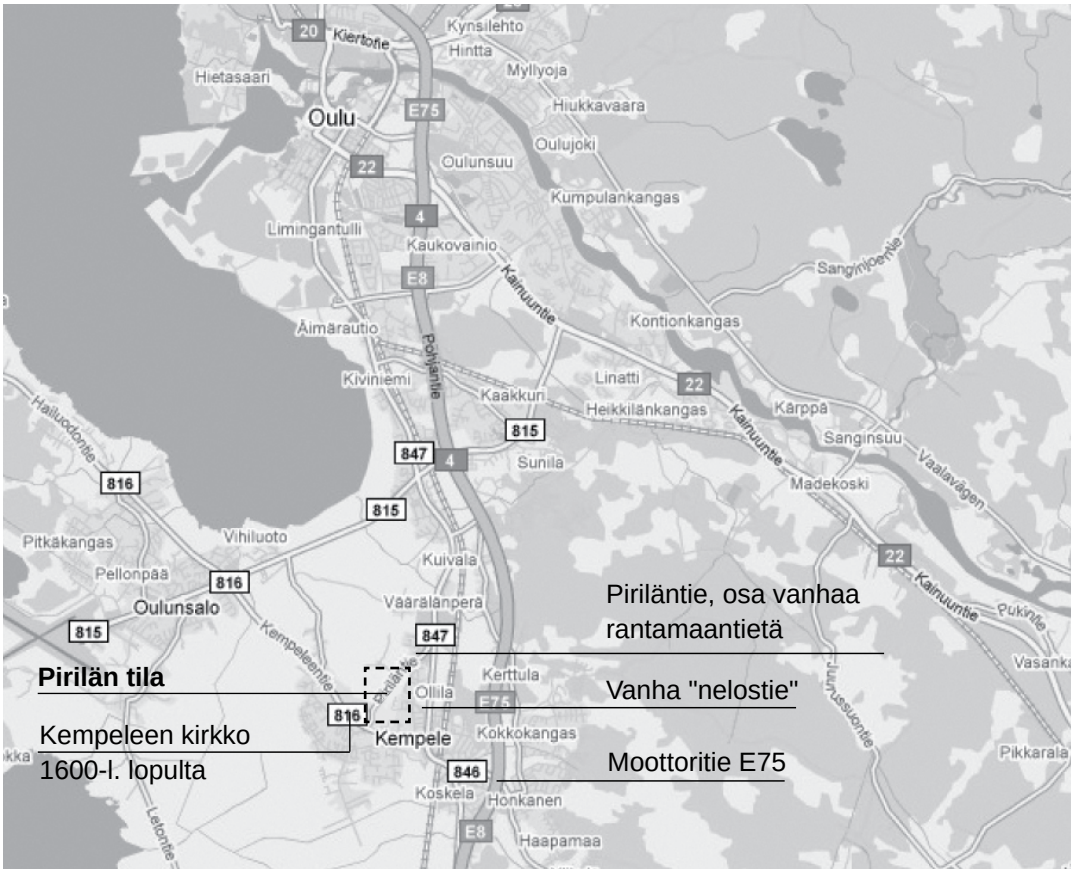

1. Kohteen esittely

Kuvat 6. ja 7. Tila sijaitsee Piriläntien varrella, Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikön alueella.

1.1 Sijainti

Pirilän tila sijaitsee noin 13 km Oulusta etelään, keskellä Kempeleen kirkonkylää. Pirilän tilan maiden eteläpuolella sijaitsee jääkaudella muodostunut pitkä harju ja lännessä aivan vanhan päärakennuksen vierestä kulkee Piriläntie. Päärakennuksesta pohjoiseen ja itään levittäytyvät tilan vanhoille maille uudet koulurakennukset ja viljelyalueet.

Korkean harjun päällä seisoo vuosina 1689–1691 rakennettu puukirkko, jota ympäröivään kirkkomaahan on haudattu myös Pirilän entisiä omistajia. Tilan länsipuolella kulkee harjun ylittävä Piriläntie, joka on osa 1700-luvun Turusta Tukholmaan johtanutta pohjanmaan rantatietä[5]. Pirilän tilan puistoalueen takaa pohjoisessa aukeaa pohjanmaan lakeuksille tyypillinen laaja ja aukea peltomaisema.

Kirkon juurelta alkaa harjun myötäisesti kulkeva vanha kylänraitti, Vihiluodontie, jonka kirkonseudun vanhojen rakennuksien kokonaisuuteen Piriläkin voidaan lukea kuuluvaksi. Uusimmasta, 1.1.2010 voimaan tulleesta Museoviraston valtakunnallisesta kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden inventoinnista kirkonseudun rakennukset kirkkoa lukuun ottamatta on jätetty pois, mutta tila on edelleen maakunnallisesti merkittävä kohde. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa Pirilä sijaitsee alueella, joka on merkitty kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi (Liite 5), ja se on listattu vuonna 1993 Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittäviin kohteisiin.[6]

1.2 Ajantasainen asemakaava

Nykyinen asemakaava on vahvistettu 11.12.2006, ja siinä Pirilän tilan rakennukset kuuluvat kortteliin joka on merkitty opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Alueen vanhat rakennukset on listattu ja inventoitu Kempeleen kulttuuriympäristöohjelmaan vuonna 2008[7]. Tällöin ohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi suojella rakennukset asemakaavalla, ja lisätä suojelun kaavamerkinnät ja -määräykset nykyiseen kaavaan.[8]

5 Kehusmaa, 2000, s. 7, 15, 65 ja 67

6 RK, 1993, s. 243. ja 1.1.2010 voimaan tullut Museoviraston laatima valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointi http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1410

7 Liitteet 2 a-f, Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005

8 Paakki, (toim.), 2008, s. 94

1.3 Pirilän tilan pihapiirin rakennukset

Piriläntien varrella sijaitsevat tilan punaiseksi maalatut ja hirrestä rakennetut aitta- ja piharakennukset. Ne ja vastakkaisella puolella sijaitseva keltaiseksi maalattu betonitiilinen entinen navetta rajaavat vehreän puiston päärakennuksen eteen, suojaan ohikulkijoiden katseilta. Pirilän tilan päärakennus sijaitsee aittarivin päässä, poikittain kohti Piriläntietä. Puistomainen piha jatkuu rakennuksen pohjois- ja itäpuolella.

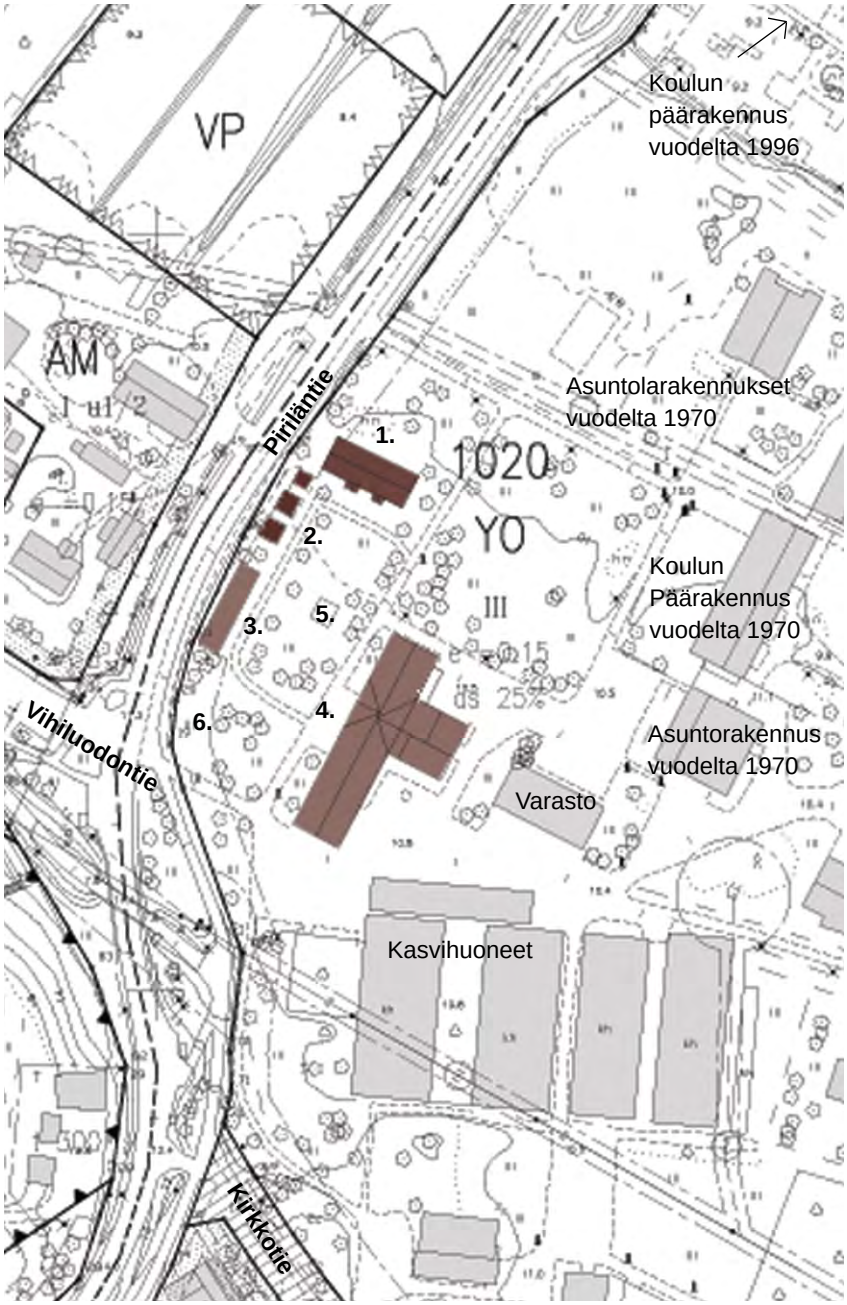

Kuva 8. Ote voimassa olevasta asemakaavasta vuodelta 2006 1:2000

Rakennukset

1. Päärakennus tiilestä, rakennettu 1885
2. Aitat, rakennettu 1800-luvun puolivälissä
3. Piharakennus 1900-luvun alusta
4. Navetta/ sikala/ Konekoulu, rakennettu 1911
5. Kellari- ja maitohuonerakennus/ autotalli/ huvimaja, 1900-luvun alusta, purettu vuonna 2000-luvun alussa
6. Kauppa-/ koulurakennuksen kivijalka, rakennettu 1900-luvun vaihteessa, palanut vuonna 1967

Kuva 9. (1.) Päärakennus

Kuva 10. (2.) Aitat

Kuva 11. (3.) Piharakennus

Kuva 12. (4.) Navetta/ Konekoulu

Kuva 13. (5.) Huvimajan sijainti

Kuva 14. (6.) Kauppa-/koulu- ja poikienasuntolarakennus, palaneen rakennuksen kivijalka.

Kuva 15. Pirilän tilan pihapiiri ennen vuotta 1967

2. Tilan historiaa

Kuva 16. ja sen osasuurennos
Kempele ja Pirilän tila Klau Klaunpojan laatimassa kartassa vuodelta 1653.

2.1 1600–1700 -luvut - Pirilän alkutaival

Kempeleen kylän historia ulottuu 1500-luvulle, jolloin kolmen talon kylä mainitaan ensimmäisen kerran vuoden 1568 kymmenysluettelossa. Itsenäisen kylän aseman Kempele saavutti 1500-luvun lopulla, mutta se kuului 1800-luvulle asti Limingan pitäjän alaisuuteen[9]. Myös Pirilän tilan historia ulottuu kauas, maakirjojen mukaan Pirilä-niminen talo on sijainnut Kempeleessä jo 1600-luvun alussa[10], ja varhaisin karttamerkintä Pirilästä on vuodelta 1653[11]. 1600-luvulla tilalla oli ainakin kolme isäntää. Vuonna 1654 tilalla asui Esko Pirilä vaimonsa ja poikansa kanssa. Vuonna 1680 tilan omistajana oli Heikki Heikinpoika Pirilä, ja vuonna 1696 tilaa isännöi vuorostaan Samuli Pirilä, jonka aikana tila jäi kuitenkin suurten nälkävuosien (1695–1697) kourissa hetkeksi autioksi.[12]

1600-luvun vaikeiden vuosien jälkeen elintaso kylässä nousi. Taloluku oli kasvanut lähes neljäänkymmeneen vuoteen 1709 mennessä. Kristofer Mörtin vuonna 1707 laatimassa kartassa näkyvät tilan omistamat laajat pelto- ja niittymaat ja tuulimyllykin 1700-luvun alussa ennen Isojakoa[13]. Tilan maat ovat sijainneet nykyistä etelämpänä, osa niistä rantamaantienä ja sen jälkeen Kirkkotienä tunnetun tielinjauksen alapuolella. Ison Vihan aikana vuosina 1713–1721 Suomi oli Venäjän miehittämänä. Levottomien ja raakojenkin vuosien aikana Kempele lähes hävitettiin ja Piriläkin autioitui. Isossavihassa pahiten kärsineille tiloille myönnettiin verovapauksia, niin Pirilällekin vuodesta 1728 vuoteen 1735 saakka.[14]

Vuosina 1765–1787 kirkonisännät Erkki Pirilä (1760–1765), Antti

9 Hiltunen, 1982, s. 14-15

10 Hiltunen, 1982, s. 47

11 Maanmittari Klau Klaunpojan vuonna 1653 laatima kartta, Hiltunen, 1982, s. 17

12 Hiltunen, 1982, s. 49–50 ja 76 ja Heikki Jaakkolan muistiinpanot

13 MKK Maakirjakartta, Kristofer Mört 1707, arkistotunnus f18 5. Isojaon suuressa maauudistuksessa keskiajalta periytynyt ja sekava maanomistus ja sen verotus selkeytettiin Kempeleessä vuosina 1755–1834 (Hiltunen, 1982, s. 88–92)

14 Hiltunen, 1982, s. 52

Kuvat 17. ja sen osasuurennos
Kristofer Mörtin laatima kartta vuodelta 1707 Kempeleestä ennen isoajakoa. Karttaan on numeroitu talojen pellot ja niityt, ja seliteosassa Pirilän tilan maihin on lueteltu kuuluvaksi numerot 24-30. Tilan maiden läpi kulkeva tie on ilmeisesti myöhemmin ollut osa rantamaantietä.

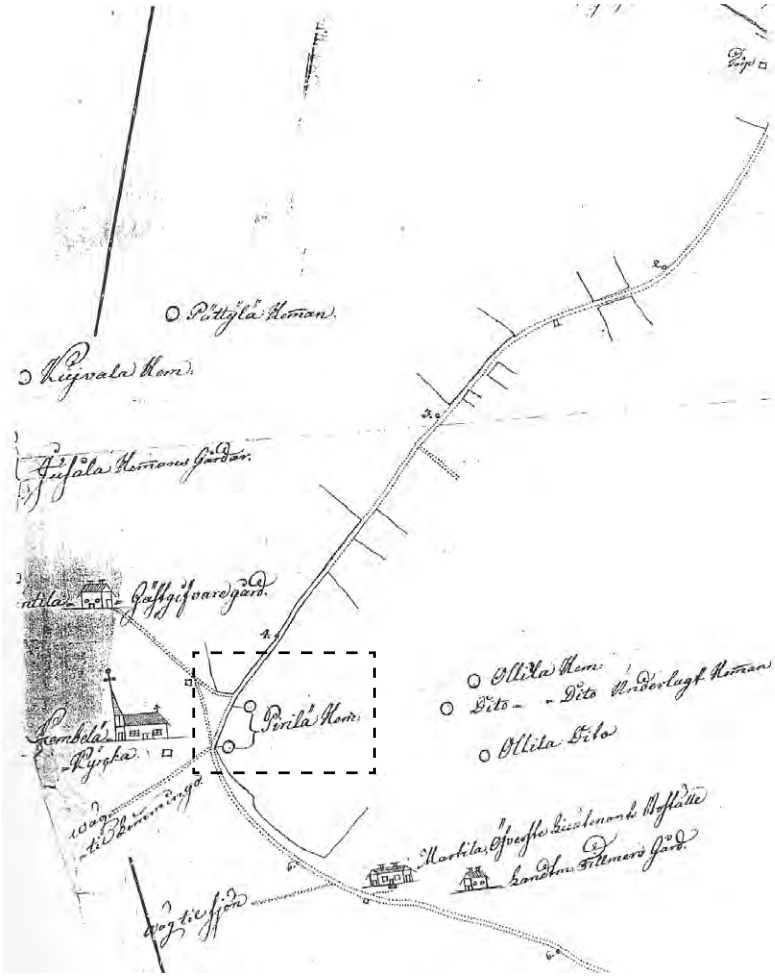

Kuva 18. Ote Oulun läänin ylimääräisen maanmittari Johan Henrik Wallenborgin laatimasta kartasta läänin maanteistä vuodelta 1785. Pirilän tila on merkitty rantamaantien varrelle.

Pirilä (1775–1781) ja Juho Pirilä (1782–1787) asuivat Pirilässä.[15] Kirkonisäntä eli kirkkoväärti vastasi seurakunnan taloudesta, ja oli siksi seurakunnan tärkeä luottamustoimi. Kirkonisäntää voidaan verrata myös nykyiseen kunnanjohtajaan, sillä ennen kuntajärjestelmän perustamista seurakunnan tehtäviin kuului päättää myös monista muista kylää koskevista asioista[16]. Kirkon juuressa, keskellä kylää sijainnut Pirilän tila olikin varmasti oiva asuinpaikka kirkonisännille.

Maanmittari Wallenborgin vuonna 1785 laatimassa kartassa Pirilän tilan etelä- ja länsipuolelta kulkee Turusta Pohjanlahden pohjoispuolelta Tukholmaan johtanut rantamaantie.[17] Vilkkaan tien varrella sijainneessa Pirilässä talollisten tyttärien olikin varmasti helppo käydä jopa Utajärveltä asti piikomassa ja oppimassa taloudenpitoa[18].

Vuodesta 1788 Abraham Juhonpoika Niemelä isännöi osaa tilasta vaimonsa Walborgin kanssa ja vuonna 1808 tila siirtyi hänelle kokonaisuudessaan. Abraham Niemelä toimi niin ikään kirkonisäntänä 1787–1791. Abraham ja Walborg saivat kahdeksan lasta, ja tila säilyi heidän jälkeläisillään saman suvun hallussa 1940-luvulle saakka.[19]

Kuva 19 ja sen osasuurennos
Oikealla näkyvä kuva on valokuvattu vuonna 1899 kirkontornista. Rantamaantie eli nykyinen Piriläntie halkoo aavaa peltomaisemaa ja rakennukset on sijoitettu sen varrelle. Pirilän tilan päärakennukset näkyvät hyvin vähäisen puuston takia. Lisäksi pihapiirissä näkyy muita vaaleita kattopintoja. Yllä olevassa suurennoksessa näkyvän hirsisen päärakennuksen rakennutti Isac Abramsson Pirilä Piriläntien varrelle 1853. Se purettiin 1972. Takaa näkyy vaaleampana Isacin pojan Isac Isacssonin 1885 rakennuttama tiilinen päärakennus.

2.2 1800-luku - Pirilän tilan ja suvun vaurauden aika

1800-luvulla Pirilä oli mailtaan suuri tila ja sen viljapellot ja rakennukset muodostivat komean kartanomaisen ympäristön[20]. Henkikirjat eli manttaaliluettelot toimivat aikanaan väestöluettelona, joihin merkittiin verotusta varten mm. kunkin tilan manttaali[21], tilan verovelvollisten nimet ja myöhemmin myös asukkaiden iät ja savujen, eli rakennusten määrä. Näiden tietojen avulla voidaan seurata tilan kehitystä, tosin Pirilän manttaaliluku, eli tilan tuottoa vastaava verotusarvo pysyi läpi 1800-luvun samana. Tämä kertonee tilan vakavaraisuudesta.

15 Heikki Jaakkolan muistiinpanot

16 Hiltunen, 1982, s. 23–26 ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sanasto http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Kirkkov%C3%A4%C3%A4rti

17 Kehusmaa, 2000, s. 7, 65 ja 67

18 Utajärven Pirilän sukuseura http://suvut.genealogia.fi/pirila/pir_talo.htm

19 Abraham Juhonpoika Niemelä s. 1754, k. 20.1.1825,vihitty 1783, vaimo Walborg Thomaantytär Harjapää s.4.4.1762, k. 1835; Lapset Johannes (Johan), Sophia, Abraham, Mathias, Isac, Thomas, Anders ja Jacob. KKA Sekalaisia isokokoisia asiakirjoja, Pirilän suku, Sukuluettelo Pirilän suvusta (teki Toivo Kajava 1925) ja Anneli Kotisaaren sukuselvitys

20 Paakki (toim.), 2008, s. 53

21 keskiajalta periytyvän verotusyksikön manttaalin arvo (ruots. ”Mantal” = ”miesluku”) muuttui isojaon yhteydessä. Se ei ollut suoraan verrannollinen tilan pinta-alaan tai väkilukuun, vaan siihen vaikutti myös maan laatu ja siitä saatava hyöty eli tuotto. Huonokasvuista maata verotettiin hyväkasvuista vähemmän. Pinta-alat kerrottiin eri maalaatujen mukaisten kertoimien mukaan, ja näistä yhteenlaskettuna saatiin tilan manttaaliluku.

Pohjanmaalla talojen pinta-alaksi oli vahvistettu vuonna 1775 256–511 ha (600–1200 tynnyrialaa) manttaalia kohti[22].

1800-luvun alussa vuosien 1810–1830 Limingan henkikirjoihin on Pirilän 5/6 manttaalin tilan isännäksi merkitty Abraham Niemelän poika Johan Abramsson Pirilä[23]. Tilalla n:o 19 asuivat aluksi myös hänen kolme veljeään ja leskeksi jäänyt äitinsä[24], sekä myöhemmin vaimo Leena Elieksentytär Sarkkinen.

Vuonna 1835 Johan Abramssonin kuoleman jälkeen isännäksi oli vaihtunut edesmenneen veli, Isac Abramsson[25] vaimonsa Catharina (Carin, Caisa) Johansdotterin kanssa. Isac rakennutti tilalle suuren hirsirunkoisen asuinrakennuksen vaimolleen ja heidän kolmelle lapselleen[26]. Vuonna 1853 valmistunut[27], kaksikerroksinen, harjakattoinen rakennus sijaitsi rantamaantien varrella, paikalla johon myöhemmin on siirretty pienet aittarakennukset. Nämä kaksikerroksiset aitat rakennettiin tiettävästi myös Isac Abramssonin aikana[28]. Elettiin ilmeisesti hyviä aikoja ja tilan rakennusmäärä kasvoi, sillä tilalle merkittyjen savujen määrä kasvoi henkikirjamerkinnöissä vuoden 1855 jälkeen kahteen ja jopa kolmeen.

Vuonna 1860 tilalla oli jälleen tapahtunut muutoksia. Isänsä kuoleman jälkeen tilan omisti nyt Isacin ja Catharinan poika Isac (Iisakki) Isacsson[29] ensimmäisen vaimonsa Elisabethin kanssa, äiti Catharina asui myös tilalla[30]. Pirilä asukkaineen oli edelleen aktiivisesti osana kunnan tapahtumissa.1867 Isac Isacsson Pirilä toimi kunnallislautakunnan jäsenenä[31], ja ainakin vuonna 1873 Pirilä oli kuntakokousten toimintapaikkana, koska varsinaisia kunnantiloja ei vielä ollut[32]. Maakunta-arkiston omistusasiakirjojen mukaan Isac ja Elisabeth saivat 9 lasta, joista suurin osa kuoli kuitenkin jo lapsena.[33]

1800-luvun lopulla vakavaraista ja ilmeisesti suhteellisen vaurastakin tilaa haluttiin komistaa uudella, aiemmin rakennettua hirsistä päärakennusta arvokkaammalla päärakennuksella. Vuonna 1885 Isac Isacsson Pirilä rakennutti uuden tiilisen päärakennuksen[34], diplomityöni suunnittelukohteen. Talon alkuperäisiä pohjapiirustuksia ei

22 Pinta-alaan laskettiin myös pelto- ja niittymaat sekä metsä; Hiltunen, 1982, s. 91

23 Johan Abramsson Pirilä s. 23.10.1784, k. 1832, vihitty 1783, vaimo Leena Elieksentytär Sarkkinen s. 30.6.1810, k. 19.6.1867; KKA Sekalaisia isokokoisia asiakirjoja, Op.cit. ja Anneli Kotisaaren sukuselvitys

24 Veljet Matts, Abram ja Isac; DA Oulun läänin henkikirjat, Ou:2 Henkikirja 1810–1810, Ou:7 Henkikirja 1815–1815, Ou:12 Henkikirja 1820–1820, Ou:17 Henkikirja 1825–1825, Ou:22 Henkikirja 1830–1830

25 Isac Abramsson Pirilä s. 12.11.1795, k. 7.11.1855 ja vaimo Catharina (Carin, Caisa) Johansdotter Sarkkinen 8.6.1806–14.7.1887; KKA Sekalaisia isokokoisia asiakirjoja, Op.cit. ja Anneli Kotisaaren sukuselvitys

26 Pisimpään kymmenestä lapsesta elivät Isac (Iisakki), Anna ja Abram; Ibid.

27 Brander et. al., 1933, s. 99

28 Hiltunen, 1982, s. 250

29 Isac (Iisakki) Isacson Pirilä s. 1.11.1827, k. 29.5.1914 ja Elisabeth os. Kärsämä s. 10.10.1833, k. 8.1.1887, vihitty vuonna 1853; MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, omistusasiakirjat 1925–1963, arkistotunnus Ha:1

30 DA Ou:52 Henkikirja 1860–1860 jakso 584

31 Hiltunen, 1982, s. 30

32 Hiltunen, 1982, s. 199

33 Isac, Catharina, Anna, Matts, Maria Kaisa, Abram, Lisa ja Johan Abram, jotka menehtyivät jo lapsena. Nuorin lapsista, Thomas (Tuomas) (s. 5.10.1874, k. 4.3.1915) käytti sukunimenään Ohukaista. Thomas (Tuomas) meni naimisiin Maria Kankaan kanssa ja he saivat 9 lasta, Anna, Kaarlo Emil, Antti Oskari, Tuomas Iisakki, Sakari Eevertti, Vilho Väinö, Jaakko Abraham, Lyyli Maria ja Alli Amanda; MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

34 Hiltunen, 1982, s. 250

Kuva 20. Isac Isacsson Pirilän toinen vaimo Maria Aleksandra Pirilä istuu kuvassa vasemmalla alhaalla.

ole löytynyt, mutta kerrotaan, että talon pirtissä oli valtavan suuri uuni, jonka lämmössä pirtin seiniä kiertävillä penkeillä palkollisilla oli tapana nukkua[35]. 1900-luvun alussa otetun valokuvan mukaan rakennuksen julkisivut ovat alun perin olleet puhtaaksimuuratut ja kattoa on peittänyt pärekatto[36]. 1800-luvun lopussa otetussa valokuvassa näkyy talon eteläjulkisivussa kaksi lapekattoista kuistia. Talon eteläpuolella on useita pienempiä piharakennuksia, ja sen pohjoispuolella on tuulimylly. Komeamman päärakennuksen esikuvana on voinut olla Ala-Temmekselle vuonna 1851 valmistunut tiilinen Pehkosen päärakennus[37], sillä rakennusten julkisivuissa on havaittavissa yhtäläisyyttä. Pehkosen puhtaaksi muuratussa, 1 ja ½ kerroksisessa, suorakaiteen muotoisessa rakennuksessa on pääkerroksessa kuusiruutuiset ikkunat ja ullakolla haukkaikkunat. Rakennusaineena käytettyä tiiltä oli myös helppo saada Pirilään, sillä Kempeleessä oli poltettu tiiliä jo 1600-luvulta asti, vaikkakin varsinainen Kempeleen tiilitehdas perustettiin vasta 1898[38].

Uusi päärakennus sai myös uuden emännän, kun Elisabethin kuoltua Isac Isacsson meni uudelleen naimisiin vuonna 1887 Maria Aleksandra Bohmin kanssa. He saivat kolme lasta, Anna Liisan, Abramin (Aapon) ja Aini Marian.[39]

Pirilän tila kasvatti kokoaan vielä 1800-luvun lopulla kun Isac Isacsson osti veljensä Tuomas Ohukaisen tilan 1890[40]. Takaiskujakin koettiin, kun Pirilään vuonna 1894 rakennettu meijeri paloi 1897. Onneksi tuli ei kuitenkaan päässyt leviämään muihin etäämmällä sijaitseviin rakennuksiin.[41]

Kuva 21. Pirilä kirkonmäeltä kuvattuna 1920-luvulla. Viereisen sivun kuvaan verrattuna kaupparakennusta on laajennettu, sekä pitkä piharakennus ja navetta rakennettu. Keskellä pihaa näkyy neliön mallinen pumppuhuone.

2.3 1900-luvun alku - Pirilän tilan rappioituminen

Ikään kuin uuden vuosisadan tulevien tapahtumien enteenä heti 1900-luvun alussa Pirilän tilalla tehtiin tonttikauppoja. Kempeleen nuorisoseuran talolle myytiin tontti tilan eteläpuolelta kulkevan Kirkkotien varrelta.[42] Vuosisadan alussa Pirilän tila oli kuitenkin vireä

35 Veikko Hätälän haastattelu

36 valokuva PA Koponen 1983, s. 229. Vanha pärekatto on jätetty nykyisen katemateriaalin alle sekä 1970- että 1900-luvun puolivälissä suoritettujen korjausten yhteydessä.

37 PPKMK2 1993, s. 37–38

38 Hiltunen, 1982, s. 116

39 Maria Alexandra Bohm s. 24.2.1865, k. 30.7.1936, vihitty 2.81887. Lapset Anna Liisa s. 4.10.1888, k.14.12.1893, Aappo s. 25.2.1890, k. 27.12.1980 ja Aini Maria s. 12.6.1898. Aappo vihittiin Stella Elisabet Hekanahon kanssa 27.12.1913 (s. 1.7.1890, k. 5.6.1974), ja he muuttivat Hämeenlinnaan vuonna 1927; MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

40 HSA Oulun ilmoituslehti nro 92 2.11.1890

41 HSA Louhi nro 86 26.7.1892, nro 113 28.9.1894 ja nro 417.4.1897

42 Hiltunen, 1982, s. 211

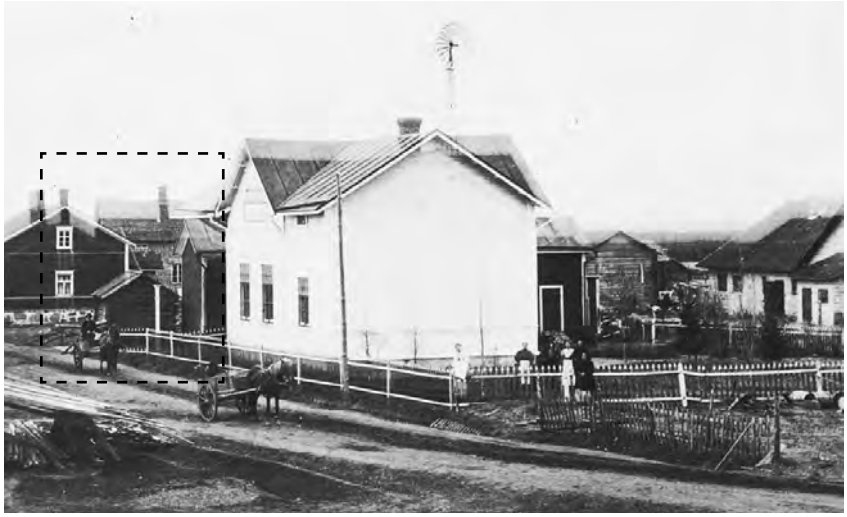

Kuva 22. ja sen osasuurennos Hevoskärryt kulkevat nykyistä Piriläntietä pitkin. Vasemmalla olevassa kuvassa näkyy 1853 valmistuneen päärakennuksen pääty ja keskellä vasta valmistunut vaalea kaupparakennus. Oikealla olevassa suurennoksessa näkyy rakennusten välissä pieniä aittarakennuksia ja taaimmaisena puhtaaksimuurattu tiilipinta pärekattoisesta vuonna 1885 rakennetusta päärakennuksesta. Kuva on 1900-luvun alusta.

ja täynnä toimintaa. Aleksandra Pirilä valittiin Isäntäväenyhdistyksen johtokuntaan vuonna 1903[43]. Isäntäväenyhdistyksen toimintaan kuului maatalouteen liittyvien asioiden lisäksi myös mm. ”kunnallisen itsehallinnon käsitteen edistäminen”[44]. Pirilässä pidettiin tiettävästi myös kihlakunnan käräjäistuntoja. Samaan aikaan Pirilässä toimi Karjakkokoulu[45] ja kauppatoimintaa käynnisteltiin, kun Isac Isacsson Pirilä vuokrasi tontin vuonna 1903 aikoinaan Kempeleen ensimmäisen kaupan perustaneelle kauppias Olli Kanaselle[46]. Uusi vaalea kaupparakennus rakennettiin rantamaantien varrelle[47]. Kanasen kaupparakennuksessa toimi vuodesta 1914 vuoteen 1925 Kempeleen-Salon ja tämän jälkeen Limingan Osuuskauppa 1925 -1950, ja viimeisimpänä Osuusliike Arina 1950–52[48].

Pirilässä harrastettiin puutarhanhoitoakin jo 1900-luvun alussa, ja voidaan jopa sanoa, että se on toiminut siinä jonkinlaisena pohjoisen Suomen edelläkävijänä. Kalevassa raportoitiin 1900-luvun alussa useampana vuonna Pirilän puutarhassa kukkivasta ja hedelmiä tekevästä omenapuusta, joka oli jo tuolloin 30-vuotias. Vaikka puu oli kasvatettu ulkomaisesta omenansiemenestä, se oli kestänyt hyvin paikallisia olosuhteita. Tämä herätti suurta mielenkiintoa, ja omenapuun hedelmien siemenistä olikin tarkoitus kasvattaa omenatarhoja Ouluun kokeilumielessä.[49] 1900-luvun alun valokuvasta[50] voidaan nähdä, että tiilisen päärakennuksen eteläpuolella on ollut navetan ja piharakennusten välissä tyypillinen neliömäinen talonpoikaispiha, avonainen nurmikenttä pihapolkuineen. Pohjoispuolella päärakennuksen ja peltojen välissä on kuitenkin iso rykelmä lehti- ja havupuita ja rantamaantien varrella kuusiaita. Lieneekö tämä ollut tilan puutarha, jossa harvinainen omenapuukin kukoisti?

Tilan ennestäänkin hyvin tiivistä pihapiiriä täydensi Isacin pojan Aapon vuonna 1911 rakennuttama betonitiilinen navetta. Tämän jälkeen, navettaa vastapäätä pihan toiselle puolelle, rantamaantien varrelle rakennettiin 1900-luvun alussa hirrestä pitkä kaksikerroksinen

Kuva 23. Vuonna 1967 palanut alunperin myymälänä ja myöhemmin kouluna toiminut rakennus Piriläntien varrelta.

43 yhdistys muutti nimensä samana vuonna Kempeleen Maalaisseuraksi; KH, Hiltunen, 1982, s. 216

44 Hiltunen, 1982, s. 216

45 HSA Raahen lehti nro 13 31.1.1901

46 MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

47 Rakennusta ei näy vielä valokuvassa vuodelta 1899; valokuva KH, Hiltunen, 1982, s.33

48 Hiltunen, 1982, s. 196

49 HSA Kaleva nro 192 21.8.1909, nro 137 17.6.1910, nro 184 13.10.1920

50 valokuvat Koponen 1983, s. 229

Kuva 24. Pirilän palvelusväkeä kuvattuna vuonna 1912.

Kuva 25. Aini Maria Pirilä, Maria Aleksandra ja Pekka Mankila kuvattuna Pirilän salissa 1920-luvulla. Salin seiniä peittää tumma tapetti, lattioita komea lankkulattia ja niitä erottaa toisistaan leveä jalkalista. Suurista ikkunoista tulviva valo siivilöityy pitsiverhojen läpi. Tilan kalusteet ovat siroja ja tummia puukalusteita, ja kuvan oikeasta laidasta pilkottaa piano. Salia on lisäksi koristeltu viherkasveilla ja tauluilla.

Kuva 26. Aini Maria (ent. Pirilä) ja Sakari Hemmilä.

piharakennus. Vuosisadan alun valokuvasta on lisäksi nähtävissä keskellä pihaa pieni neliön mallinen piharakennus, jonka vieressä seisoo tuulimoottori[51].

Isac Isacsson Pirilän kuoleman jälkeen, vuonna 1915 Pirilän perintötalosta RN:o 19:1 ja 19:2 annettiin kiinnekirjat leski Maria Aleksandra Pirilälle, ja heidän tyttärelleen Aini Maria Pirilälle sekä Iisakin pojille Iisakki ja Aappo Pirilälle[52]. Aappo Pirilä hoiti hetken tilaa isänsä kuoltua[53]. Maria Aleksandra meni uudelleen naimisiin vielä samana vuonna leski Pekka Pekanpoika Mankilan kanssa[54]. Seuraavana vuonna Isacin poika Isac (IIsakki) myi oman osuutensa Pirilästä Pekka Mankilalle ja samoin teki hänen veljensä Abram (Aappo) vaimonsa Stellan kanssa vuonna 1918. Näille maille saatiin kiinnekirjat heti seuraavana vuonna.[55]

Pekka Mankila oli perimätiedon mukaan huikentelevainen mies, joka tuhlasi rahansa ja aikansa aikakauden uusiin huvituksiin. Ilmeisesti taloudellista tilannetta parantaakseen, tilan maita myytiin, mutta tästäkin huolimatta se ajautui hiljalleen kohti konkurssia.[56] Pirilän 0,8333 manttaalia, jotka oli jo vuonna 1831 lohkottu kahteen yhtä suureen osaan RN:o 19:1 ja 19:2, kiinnitettiin vuonna 1925 lisälainaa vastaan Pekka ja Maria Aleksandra Mankilalle, sekä Aini Pirilälle. Vuonna 1926 kahtia halottu tila yhdistettiin RN:o 19:8 Maria Aleksandra ja Pekka Mankilalle sekä Aini Pirilälle 0,7986 manttaalin tilaksi.

Vuonna 1929 Pekka Mankilan kuoleman jälkeen Pirilän 0,7678 manttaalia jaettiin jälleen kahtia, RN:o 19:10 leski Maria Aleksandra Mankilalle ja 19:9 Aini Pirilälle[57]. Samana vuonna Aini Maria Pirilä vihittiin Sakari Edward Hemmilän kanssa.[58] Tilaa rasittavia velkoja lyhentääkseen Maria Aleksandra Mankila myi vuonna 1931 RN:o19:10 tyttärelleen Ainille ja tämän miehelle, jotka puolestaan myivät siitä puolet Väinö Parviaiselle vuonna 1932. Vuonna 1932 Pirilää lohkottiin jälleen, jäljelle jäänyt RN:o 19:10 lohkottiin 0,7663 manttaalin 19:12:ksi Maria Aleksandra Mankilalle ja 19:11:ksi Aini Pirilälle.[59] Osia tilasta myytiin edelleen, ja niitä myös pakkolunastettiin asutukseen[60].

Suomen Maatilat kirjan tietojen mukaan vuonna 1933 tilan koko oli vielä komeat 641,25 ha, josta mm. viljeltyä alaa oli 59 ha ja metsää 410 ha. Kahdessa päärakennuksessa, joista toinen oli tiilestä ja toinen hirrestä oli kummassakin 7 huonetta. Niiden irtaimisto oli kuitenkin jo myyty konkurssihuutokaupassa. Tilan navettaan mahtui 88 lehmää, ja lisäksi tilalla oli talli 15:sta hevoselle, sikala ja 100 kanan kanala. Tila oli teknisestikin hyvin varusteltu, Karjasuojissa oli tuulimoottorilla toimiva vesijohto, navetassa automaattiset juomakupit ja tilan sähkövalot oli Oulun Seudun Sähkö Oy:ltä.[61]

Maria Alexandra Mankila kuoli vuonna 1936. Toisen aviomiehen

51 Ibid.

52 MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

53 KKA Sekalaisia isokokoisia asiakirjoja, Pirilän suku, Lehtileike: ”Aappo Pirilä 90 vuotta: Pitkän iän salaisuus vanhan ajan ruoka ja aamuvoimistelu)

54 vihitty 1.12.1915, Pekka Pekanpoika Mankila s. 16.1.1866, k. 11.1.1926. Pekka Mankilalla oli kaksi lasta edellisestä avioliitostaan, Juho Pekka s. 25.9.1893, k. 1920-luvun lopulla ja Vilhelm s. 8.10.1896, k. 2.4.1918; MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

55 Ibid.

56 Veikko Hätälän haastattelu

57 MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

58 Aini Maria Pirilä vihitty 28.4.1929 Sakari Edward Hemmilän kanssa, s. 24.10.1893, k. 5.4.1945. Aini Maria ja Sakari Hemmilä saivat neljä lasta; MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

59 Ibid.

60 Oikkonen, 1962, s. 5

61 Brander et. al., 1933, s. 99

aiheuttama tilan rappio ja konkurssi oli ilmeisesti ollut leskelle raskas, ja hänet haudattiinkin ensimmäisen miehensä viereen Kempeleen kirkkomaalle[62]. Sota-aikanakaan tila ei kuitenkaan jäänyt konkurssin kourissa tyhjilleen, navetassa toimi kranaattitehdas[63] ja tilalla myös majoitettiin väkeä[64].

Kuva 27. Yllä olevassa kuvassa on päärakennus kuvattuna 1900-luvun puolivälissä.

Kuva 28. Vasemmalla ote Veljekset Karhumäki Oy:n ilmavalokuvasta ennen vuotta 1959. Vasemmalla päärakennuksen yläpuolella on ruokalarakennus, sen oikealla puolella sikala. Päärakennuksen oikealla puolella Piriläntien varressa näkyy hirsinen päärakennus, joka toimi tyttöjen asuntolana, sen oikealla puolella on pitkä piharakennus, ja ylimpänä oikealla vanha kaupparakennus, jossa oli poikien asuntola ja luokkahuoneita.

2.4 1940–1950 -luvut - Omistajanvaihdos ja Puutarhurikoulun perustaminen

Osuuskunta Karjapohjola r.l.:n toimitusjohtaja Pentti Vuorela oli jo sota-aikana saanut idean pohjoissuomalaisesta vihannestuotannosta elintarvikepulan helpottamiseksi[65]. Kempeleessä oli ollut puutarha-alan koulutusta jo vuosina 1903–1914 toimineessa Pääskylän kasvitarha- ja keittokoulussa[66], ja tämä koulutus haluttiin aloittaa uudelleen. Samaan aikaan Pirilän tilan talousongelmat olivat ajaneet omistajasuvun ikävään tilanteeseen, tilan päärakennukset maineen oli myytävä. Toimitusjohtaja Pentti Vuorela näki Pirilän tarjoamat mahdollisuudet, ja vuonna 1945 Osuuskunta Karjapohjola r.l. teki kauppakirjan Pirilän tilan n:o 19:12 0,1593 manttaalin ja 25,492 hehtaarin kotipalstasta ja siihen kuuluvasta kartanotontista kaikkine rakennuksineen leski Aini Hemmilän ja Väinö ja Nanni Parviaisen kanssa. Kauppakirjassa mainittiin, että Limingan Osuuskauppa ja Helsingin Yliopisto olivat tehneet vuokrasopimukset alueella oleviin rakennuksiin aiemman omistajan kanssa. Osuuskaupan vuokrasopimus jatkui omistajan vaihduttua, mutta navetassa toimineen yliopiston kirjaston ja sotamuseon vuokrasopimus päättyi omistajanvaihdokseen.[67] Lainhuuto kaupalle saatiin vuonna 1948, jolloin tila lohkottiin RN:o 19:13:sta ja 19:14:sta. Karjapohjola r.l. sai omistusoikeuden tilan nro 19:13 yhden palstan 0,1593 manttaaliin Pirilän tilaan ja sen rakennuksiin, ja seitsemän palstan ”Niittypirilä” RN:o 19:14 jäi Väinö Parviaiselle ja leski Aini Hemmilälle.[68]

Pirilän tilalla suoritettiin maaperätutkimuksia ja puutarhaopetustoimikunnan edustajat, mm. maisema-arkkitehti Katri

62 Hauta sijaitsee lähellä vanhan Kempeleen kirkon itäpäätyä.

63 PPKMK, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, 1993, s. 90

64 Paakki (toim.), 2008, s. 53

65 Pentti Vuorelan juhlapuhe

66 Hiltunen, 1982, s. 249

67 MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

68 MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

Kuva 29. Ensimmäinen vuosikurssi kuvattuna 1950-luvun puolivälissä päärakennuksen edessä.

Luostarinen kävivät tutustumassa tilan maihin ja rakennuksiin.[69] Näiden tutkimusten pohjalta todettiin, että maatila sopi aiottuun tarkoitukseen paremmin kuin mainiosti[70], ja rappiolle päässeen tilan kunnostus aloitettiin saman tien[71]. Vanhimmat löytyneet piirustukset ovatkin 1940-luvun muutoksista[72]. Tiilisen päärakennuksen tupa jaettiin, rakennuksen eteläpuolelle rakennettiin kaksi avokuistia ja myös ulko-ovet uusittiin[73]. Korjauksen yhteydessä rakennettiin todennäköisesti myös toisen kerroksen huonetilat. Tästä kertovat paitsi toisessa kerroksessa käytetyt materiaalit ja piirustukset[74], niin myös se, että vuonna 1931 ilmestyneessä kirjassa Suomen Maatilat päärakennuksen toista kerrosta ei mainita[75]. Vuosina 1946–1951 päärakennuksen lisäksi piharakennukset ja pellot kunnostettiin ja navetta muutettiin sikalaksi jotta pelloille saatiin lannoitetta[76]. Tiilisen päärakennuksen itäpuolella sijainnut puurakennus muutettiin ratasliiteristä ruokalaksi[77].

Maataloushallitukselle tehtiin esitykset koulun perustamisesta vuosina 1948 ja 1949, mutta tuloksetta[78]. Vuonna 1951 perustettiin Puutarhurikoulun kannatusyhdistys Oulun läänin Talousseuran, Oulun Puutarhaseuran ja Osuusteurastamo Karjapohjolan yhteistyössä. Tämän seurauksena maataloushallitus lähti tukemaan kouluhanketta.[79]

Vuonna 1950 Limingan osuuskauppa oli myynyt loput vuokratontilla sijainneet rakennuksensa Osuusteurastamo Karjapohjolalle[80]. Osuusteurastamo puolestaan vuokrasi tilan rakennukset Puutarhurikoulun kannatusyhdistykselle, ja näissä tiloissa aloitti vuonna 1952 Kempeleen Puutarhurikoulu[81]. Ensimmäisenä rehtorina toimi maa- ja metsätalouden kandidaatti, agronomi Kerttu Vuorela vuosina 1952–1954[82]. Osuusliike Arinan myymälänä viimeksi palvellut rakennus muutettiin opetukseen sopivaksi koulurakennukseksi[83]. Kaksikerroksisessa rakennuksessa oli kaksi luokkahuonetta, toimistotilat ja kahdenhengen oppilashuoneita[84]. Vuonna 1967 palaneen rakennuksen kivijalka on edelleen näkyvissä. 1954–55 rakennettiin henkilökunnan asuintalo ”Mäntylä” Kirkkotien varteen tilan maille. Asuinrakennuksen viereinen tontti oli myyty Osuuskauppa Arinalle vuonna 1953, jolloin tila lohkottiin osiin 19:21 ja 19:22.

Vuosina 1954–1956 koulun rehtorina toimi hetken Toivo

69 Ibid.

70 Ibid.

71 Pentti Vuorelan juhlapuhe

72 OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Johtajan as.rakennus 1972, Vanhoja piir. 1947–1952, arkistotunnus Ia

73 Kempeleen kunta, Kulttuuriympäristöohjelma, Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005 ja muutospiirustus 1940-luvulta sekä 21.11.1946 päivätty vesi- ja viemärijohtopiirustus; OSAOKA Kempeleen puutarhaoppilaitos, Rakennuspiirustuksia, Johtajan asuinrak.

74 OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Op.cit.

75 Brander et. al., 1933, s. 99

76 Paakki (toim.), 2008, s. 53 ja 14.3.1946 päivätty muutospiirustus; OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Op.cit.

77 Pentti Vuorelan juhlapuhe ja 25.2.1948 ja 10.3.1954 päivätty muutospiirustus; OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Op.cit.

78 Oikkonen, 1962, s.5

79 Hiltunen, 1982, s. 249

80 MA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

81 Oikkonen, 1962, s. 7

82 Oikkonen, 1962, s. 6

83 Paakki (toim.), 2008, s. 63

84 Oikkonen, 1962, s. 6 ja 21.2.1952 päivätty muutospiirustus; OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Op.cit.

Omistajanvaihdon yhteydessä tehdyn vuoden 1946 vesi- ja viemärijohtopiirustuksen mukaiset päärakennuksen pohjapiirustukset

Piirroksissa näkyvät ilmeisesti suunnitellut muutokset tiloihin, mutta verrattuna piirroksia myöhempiin muutospiirustuksiin ja nykytilanteeseen ne antavat viitteitä myös alkuperäisestä tilanteesta.

Kuva 30. Ensimmäinen kerros

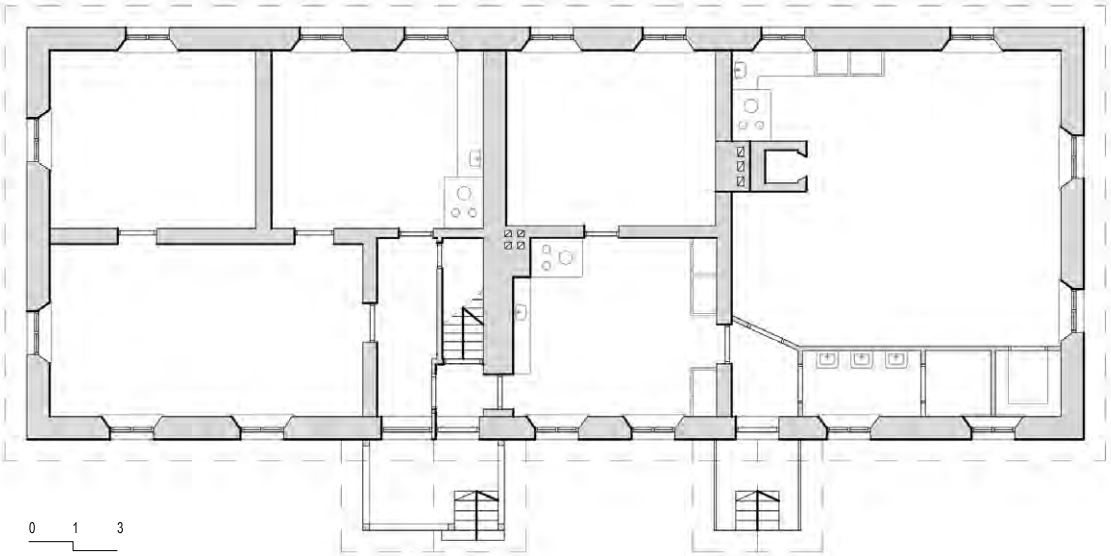

Kuva 31. Toinen kerros

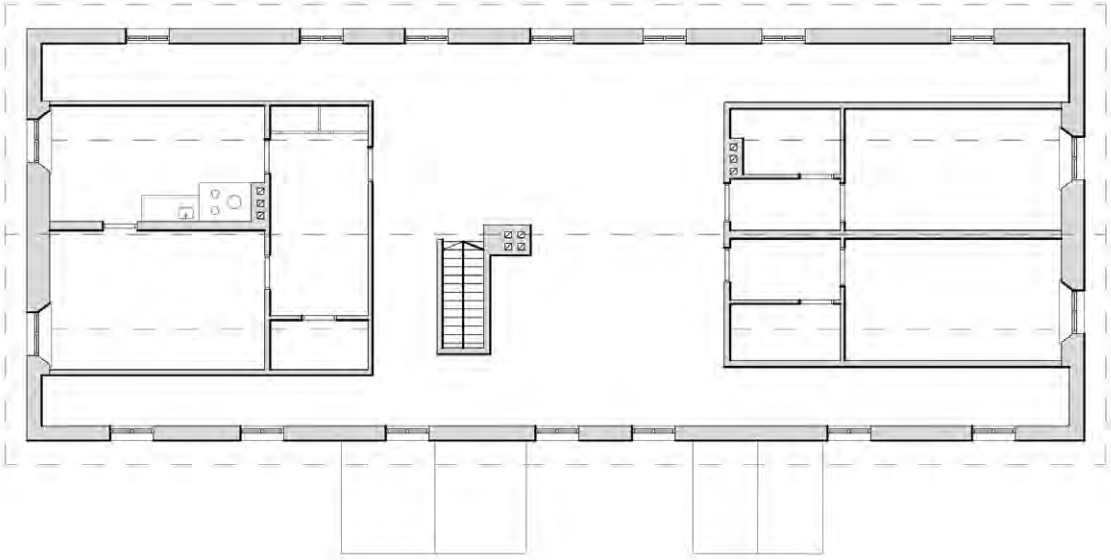

Tiainen. Sikalana tähän asti toimineessa rakennuksessa aloitettiin muutostöiden jälkeen vuonna 1956 Konekoulu, jossa opeteltiin maatalouskoneiden korjausta. 1950-luvun lopulla koululle valmistuivat uusi kellarirakennus ja sen kasvihuoneet kunnostettiin.[85]

Vanhaa tilaa nykyisin ympäröivän suurikokoisen ja lajeiltaan monipuolisen puiston suunnitteli ilmeisesti 1950-luvulla maisema-arkkitehti Katri Luostarinen. Luostarinen toimi myöhemmin professorina Otaniemessä. Alkuperäistä suunnitelmaa säilytettiin aikoinaan Puutarhaoppilaitoksen arkistossa. Jalmari Heikkinen, hortonomi ja puutarhaviljelyn opettaja istutti suunnitelman mukaisesti mm. alueen lukuisat omenapuut ja tilan etupihalle tammentaimen.[86]

Kuva 32. Valokuvassa vuodelta 1974 pihapiirin puut ovat vielä pieniä.

2.5 1950–1970 -luvut - Rehtori Oikkosen aikaiset muutokset

Vuonna 1956 Puutarhurikoulun rehtoriksi nimitettiin Arvo Oikkonen, joka toimi virassaan vuoteen 1986. Valtio ei maataloushallitusten esityksistä huolimatta myöntänyt aluksi rahoitusta koulutilan ostamiseksi Osuusteurastamo Karjapohjolalta. Korkeista vuokrakuluista päästäkseen Puutarhurikoulun kannatusyhdistys päätti ostaa tilan rakennuksineen ja irtaimistoineen omistukseensa vuonna 1959 [87], mutta vuonna 1963 Pohjois-Suomen puutarhurikoulu siirtyikin sitten valtion omistukseen.

1950-luvulta lähtien Puutarhurikoululla toimi myös Kempeleen kunnan paloasema. Koneenkorjauskoululla säilytettiin oppilaiden kunnostamaa vanhaa palo-autoa.[88] Siksi olikin kummallista, että vuonna 1967 tulipalo tuhosi täysin poikienasuntolana toimineen rakennuksen[89]. Veikko Hätälän kuuleman mukaan syynä rakennuksen tuhoutumiseen oli se, ettei tilalla säilytettyä paloautoa saatu käynnistettyä kovassa pakkasessa. Samana vuonna Kempeleen kunnalle hankittiinkin uusi paloauto[90]. Palon jälkeen opetusta jatkettiin hetken ajan vanhan päärakennuksen salissa[91]. Vuonna

85 Oikkonen, 1962, s. 7 ja 20.9.1955 vahvistetut rakennuspiirustukset 3.9.1955; Ibid.

86 Veikko Hätälän haastattelu

87 Oikkonen, 1962, s. 9

88 Hiltunen, 1982, s. 196

89 4.8.1966 päivätyssä pohjatutkimus kartassa vanha kaupparakennus on nimetty poikien asuntolaksi ja hirrestä rakennettu päärakennus tyttöjen asuntolaksi; OSAOKA Rakennushallitus, Kempeleen puutarhaoppilaitos, Pohjarak. piirust, arkistotunnus Ie: 57

90 Hiltunen, 1982, s. 196

91 Veikko Hätälän haastattelu

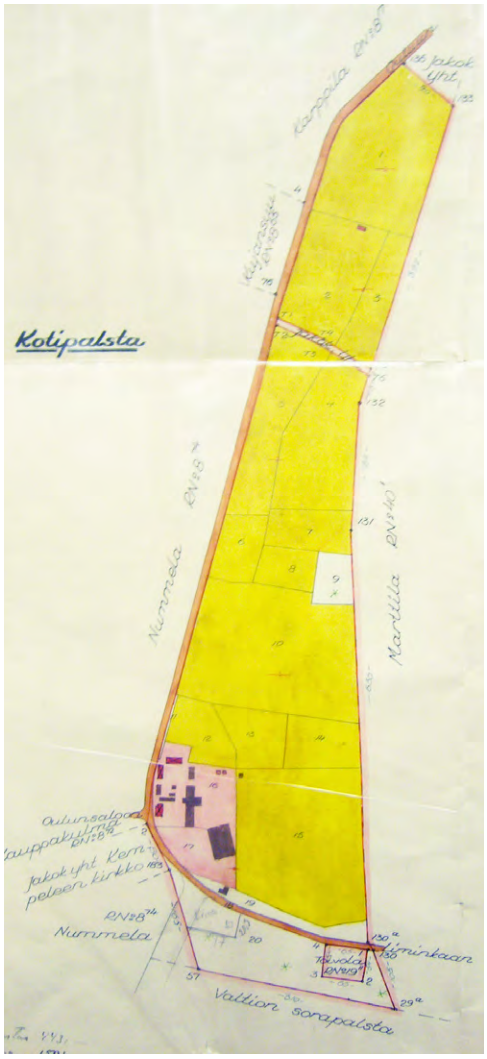

Kuva 33. ja sen osasuurennos
Kartta Pirilän tilasta vuodelta 1947. Kartasta nähdään Osuusteurastamo Karjapohjolalle vuonna 1948 siirtyneet maat ja tilan rakennukset.

Kuva 34. Kempeleen Kirkkotien varsi 1950-luvun lopulta. Numero 20 osoittaa Pirilän tilan rakennuksiin. Numero yhdeksässä toimi kauppa tontilla, jonka Osuusteurastamo Karjapohjola myi Osuuskauppa Arinalle. Numero kahdeksan on vuonna 1955 rakennettu Pirilän henkilökunnan asuintalo. Numero seitsemän tontti myytiin Pirilän tilasta jo 1900-luvun alussa Kempeleen Nuorisoseuralle.

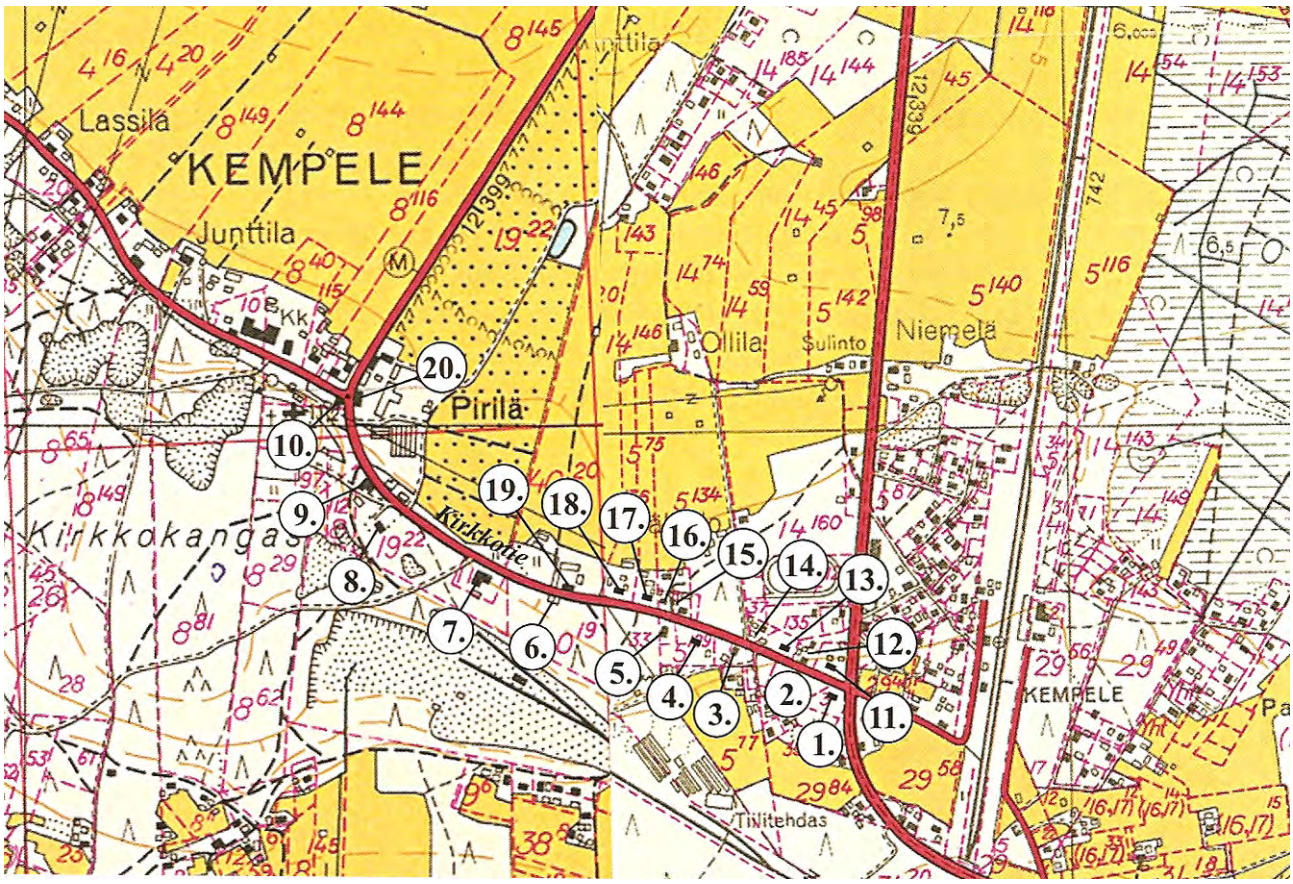

1968 käynnistettiin uuden koulurakennuksen ja asuntoloiden rakentaminen tilan itäpuolelle. Saman vuoden asemapiirustuksessa tiilisen päärakennuksen itäpuolella oleva ruokalarakennus on merkitty purettavaksi.

Oikkosen aikana vanhempi hirsinen päärakennus purettiin vuonna 1972[92] ja 1973 pihan keskellä sijainnut neliömäinen aumakattoinen rakennus muutettiin avonaiseksi huvimajaksi[93]. Veikko Hätälä muistelee, että rakennuksen edessä oli kuitenkin ajoluiska vielä 1980-luvun alussa. Rakennuksella onkin ilmeisesti ollut monta käyttötarkoitusta, 1960-luvun piirustuksissa rakennus on nimetty autotalliksi, mutta se lienee toiminut myös kellarina, maitohuoneena[94] ja pumppuhuoneena[95].

Puistoa täydennettiin rehtori Oikkosen aikana, 1970-luvulla otetuissa valokuvissa näkyvät puiston lehtikuusten taimet[96]. Rehtori Arvo Oikkonen asui tiilisessä päärakennuksessa ainakin 1970-luvun alusta vuoteen 1983. 1970-luvun alussa tiilinen päärakennus peruskorjattiin täydellisesti sisältä ja ulkoa[97].

2.6 1970-luvun peruskorjaus – Työselitys

1940-luvulla korjattu päärakennus ja sen parikymmentä vuotta vanhat LVIS-järjestelmät olivat uusimisen tarpeessa, ja rakennukseen suunniteltiin johtajan asunnon lisäksi toista opettajan asuntoa. Maataloushallitukselta anottiin rahoitusta korjaustöille, ja opettajien asuntojen korjausta vanhaan rakennukseen perusteltiin oppilaiden valvonnalla. ”Oppilasvalvonnan kannalta pitäisi myös opettajien asua koululla. Puutarhakoulun oppilaat ovat siksi lapsia, että huono valvonta johtaa vaikeuksiin.”[98]

1970-luvun korjauksista on säästynyt piirustusten lisäksi peruskorjaustöiden työselitys[99]. Työselityksen perusteella voidaan todeta, että korjaus on suunniteltu rakennusta kunnioittaen, mutta aikakauden menetelmillä.

Seuraavaksi lyhyesti esitellyssä työselityksessä on määritelty korjaustoimenpiteet materiaalien kauppanimikkeitä käyttäen, mutta selityksessä mainitaan, että työ voidaan tehdä myös vastaavia materiaaleja käyttäen. Tästä syystä työselitystä voidaankin tarkastella lähinnä suuntaa antavana ohjeena 1972 suoritetulle korjaukselle.

Julkisivujen korjaustyöt

Korjauksen yhteydessä julkisivuihin ei tehty suuria muutoksia, niitä pyrittiin lähinnä kunnostamaan ja säilyttämään ennallaan.

Rakennuksen perustusten murtuneita osia korjattiin ja irronneet kivet kiinnitettiin paikoilleen. Slammaus korjattiin entistä vastaavaksi sementtikalkkilaastilla. Veikko Hätälän mukaan edellisen rehtorin aikana suljettiin myös osa kivijalan tuuletusaukoista. Tiiliseinien halkeamia injektoitiin sementtimassalla ja ulkopuolen lämmöneristystä ja rappausta korjattiin rikkinäisiltä osilta entistä vastaavaksi.

Räystäiden lahonneet osat korjattiin, ja korjauksen yhteydessä

92 KKA albumi ”Kempeleen vanhoja rakennuksia”, valokuva 698 kuvateksti ” - Toinen hirsinen päärakennus purettiin 1972”

93 PPKMK, 1993, s. 89

94 Paakki (toim.), 2008, s. 53

95 Kempeleen kunta, Kulttuuriympäristöohjelma, Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005

96 OSAOKH vanhat valokuvat

97 OSAOKA Kempeleen puutarhaoppilaitos, Rakennuspiirustuksia, Johtajan asuinrak.

98 Ibid.

99 Ibid.

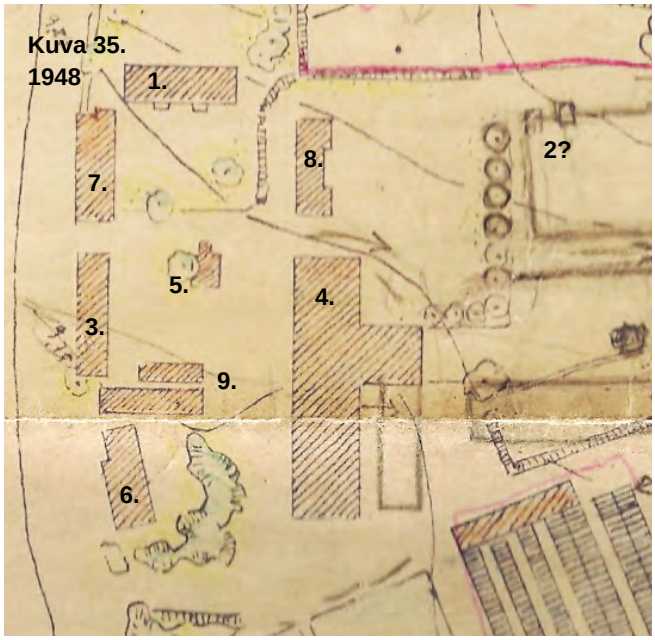

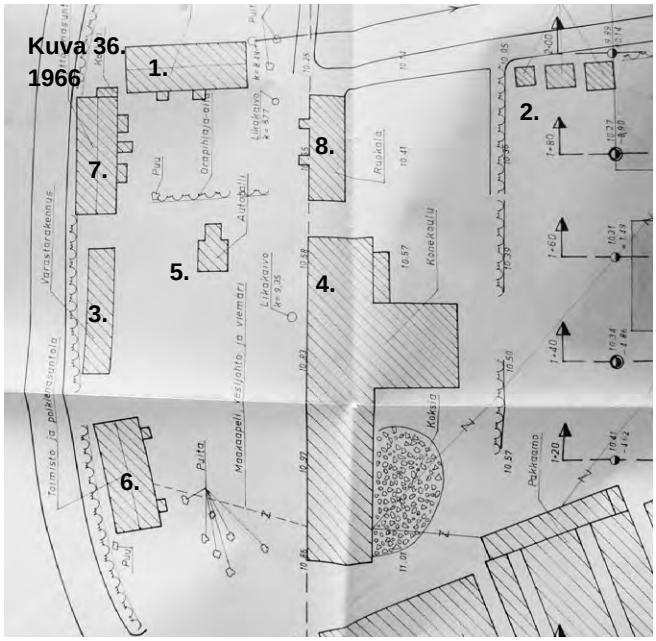

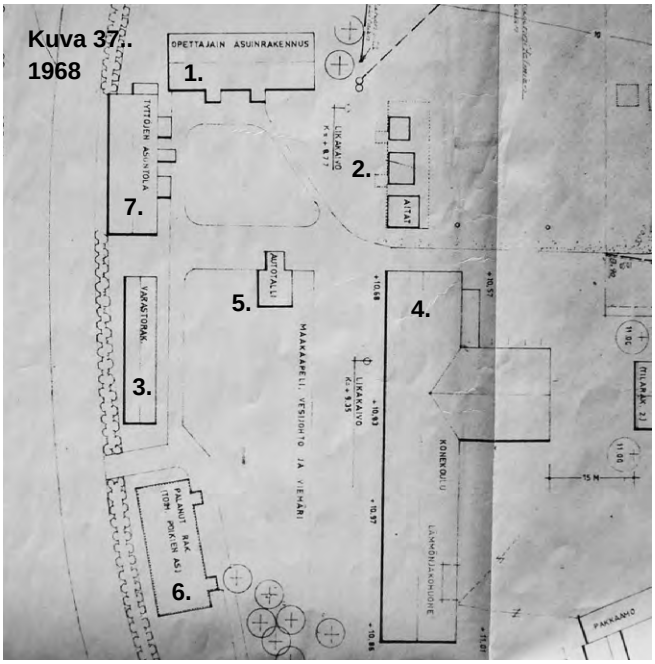

Asemapiirustuskooste

Rakennukset

1. Päärakennus tiilestä
rakennettu vuonna 1885
(Muutospiirustuksia vuosilta 1946, 1948, 1970 ja 1972)

2. Aitat
rakennettu n. 1800-luvun puolivälissä

3. Piharakennus
rakennettu 1900-luvun alussa

4. Navetta/ Konekoulu
rakennettu vuonna 1911
(Muutospiirustuksia vuosilta 1946, 1954, 1955, 1968, 1990)

5. Pumppuhuone/ kellari-/
maitohuonerakennus/
autotalli/ huvimaja,
valokuvattuna 1900-luvun alussa,
purettu 2000-luvun alussa

6. Kauppa/koulu- ja poikien
asuntolarakennus
valokuvattuna 1900-luvun alussa,
palanut 1967
(Muutospiirustus vuodelta 1952)

7. Päärakennus/ Tyttöjen asuntola
rakennettu vuonna 1853,
purettu 1972

8. Ratasliiteri/ ruokalarakennus,
valokuvattuna 1900-luvun alussa,
purettu 1960-luvun lopulla
(Muutospiirustuksia vuosilta 1948 ja 1954)

9.Aittarakennuksia
valokuvattuna 1900-luvun alussa,
purettu 1950-luvulla

Kuva 38. Asuntolanhoitajan olohuoneessa on 1970-luvun korjaustöissä asennettu Högforsin metallikierreporras nro 7.

Kuva 39. 1970-luvulla asennetut Ensolux-keittiökalusteet asuntolanhoitajan asunnossa.

vesikaton kattotiilet poistettiin. Samalla alla oleva pärekatto orsineen oikaistiin ja lisätuettiin. Uudeksi katteeksi vaihdettiin punasävyinen Minerit-aaltolevy (asbestisementtilevy), joka ulkonäöltään muistutti aiempaa tiilikatetta. Samassa yhteydessä asennettiin palo- ja kattotikkaat. Ikkunoiden vesipellit uusittiin, samoin kuistien puiset portaat ja tasot.

Työselityksen mukaan ikkunat maalattiin lakkaöljymaalilla, muut pinnat todennäköisesti Wintex-maalilla. Wintex oli vesiohenteinen akrylaattilateksimaali, jota suositeltiin betoni-, laasti-, puu- tai öljymaalilla tai lateksilla aiemmin maalatuille rakennuksen ulkopinnoille. Sokkeli määriteltiin maalattavaksi vesiohenteisella vinyylilateksimaali Sakulla ja rapatut ulkoseinät liuoteohenteisella vinyylimaali Winterolilla, joka oli himmeä ulkomaali aiemmin betoni-, laasti- tai öljy- tai lateksimaalatuille pinnoille. Rautaosiin määriteltiin käytettäväksi ”emalimaalia”.

Sisätilojen korjaustyöt

Sisätiloissa tehtiin korjaustöiden yhteydessä julkisivuihin verrattuna enemmän muutoksia. Rakennukseen muodostui kaksi suurta asuntoa, kun länsipäädyn pienet asunnot yhdistettiin yhdeksi suuremmaksi asunnoksi opettaja Seija Saurenille ja hänen perheelleen[100]. Ensimmäisen kerroksen asunto yhdistettiin yläkerran asuntoon asentamalla sen olohuoneeseen *Högforsin* metallikierreportaat. Portaan ympärille rakennettiin toiseen kerrokseen uusi lämmöneristetty seinä ja yläpohja[101]. Lisäksi asuntojen huoneiden käyttötarkoituksia muutettiin ja niihin rakennettiin uudet märkätilat.

Johtajan asunnon vanha keittiö purettiin nykyisen salin paikalta, samoin jo aiemmin puretun leivinuunin hormi, ja tilaan tehtiin uusi kantava seinä erottamaan laajennettu sali keittiöstä. Uudet keittiökalusteet ja johtajan asunnon eteiskalusteet olivat mallia Ensolux, jotka sisustusarkkitehti Olavi Hänninen suunnitteli 1960-luvulla (Avotakka 6/08). Makuuhuoneen ja salin murtunutta seinää korjattiin muuraamalla ja rappaamalla. Ensimmäiseen kerrokseen sisäkattoon asennettiin laminaattilevytys, muualla vanhat paneelikatot kunnostettiin. Molempien asuntojen nykyiset verhokiskot ja -laudat ovat myös 1970-luvun korjauksesta.

Molemmissa asunnoissa ensimmäisen kerroksen lattiat uusittiin. Työselityksen mukaan entinen lattiapinta poistettiin, olemassa olevaa lämmöneristettä tiivistettiin, ja päälle laitettiin tiiviisti muovikalvo, jonka päälle lisättiin 10 cm lasivillaa. Päälle määriteltiin asennettavaksi raakaponttilauta (myös vanhoja oli mahdollista käyttää), kovakuitulevy ja pintamateriaaliksi muovimatto Pehmo 2000. Wc-tiloihin ja kylpyhuoneisiin laitettiin muovimatto hitsatuin saumoin.

Toisessa kerroksessa olevien asuintilojen yläpohjarakenteen päälle lisättiin 3 cm paperipäällysteinen mineraalivillamatto lisälämmöneristeeksi. Sisäseinistä poistettiin vanhat pintakerrokset ja tilalle asennettiin uudet pinkopahvit ja tapetit.

Vanhat ja uudet ovet, ikkunat, listat, karmit ja ikkunasmyygit maalattiin lakkaöljymaalilla. Samalla ikkunoihin uusittiin ikkunatiivisteet ja helat kunnostettiin tai vaihdettiin uusiin. Levytetyt seinät, katot ja kiintokomeroiden sisustat maalattiin öljymaalilla. Radiaattorit ja lämpöputket maalattiin työselityksen mukaan radiaattorimaali Permanalilla.

100 Seija Saurenin jälkeen asunnossa asui puutarhaopettaja Laina Romppanen. OSAOKA Kempeleen puutarhaoppilaitos, Op.cit.

101 Seinien rakenne on työselityksen mukaan sisäpuolelta lukien: 8 mm lastulevy, muovipaperi ja 13 cm lasivilla ja 8 mm lastulevy. Yläpohjaan laitettiin 8 mm lastulevy, muovipaperi, lasivillaa 15 cm, ja ulommaisen lastulevyn sijaan laitettiin kaksinkertainen oksapahvi. Ibid.

1970-luvun muutospiirustusten mukaiset päärakennuksen pohjapiirustukset

Pisteviivoin merkityt puretut rakenteet kertovat rakennuksen tilajaosta ja huoneiden käyttötarkoituksista ennen 1970-luvun korjaustöitä.

Kuva 40. Ensimmäinen kerros

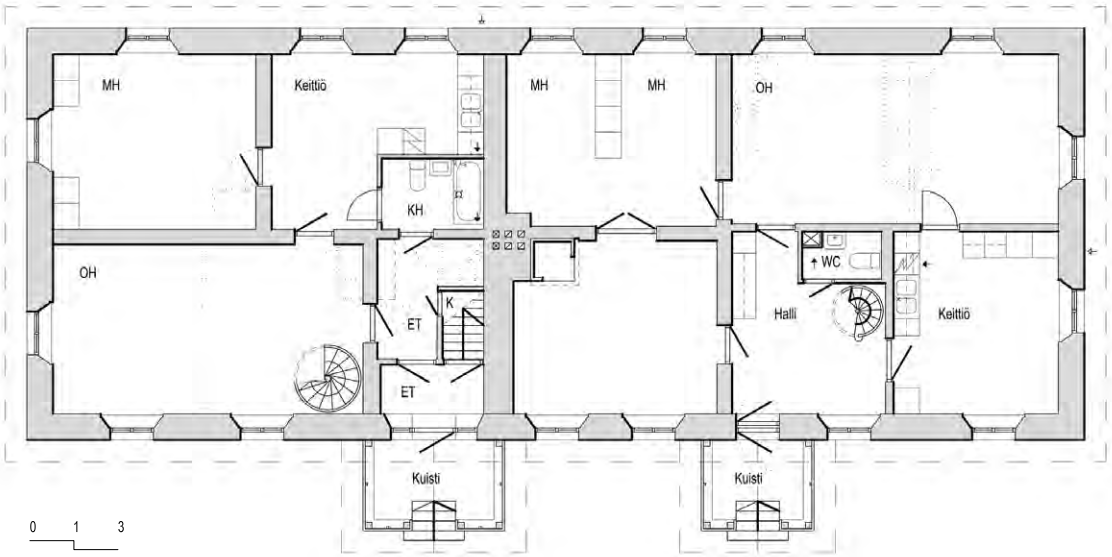

Kuva 41. Toinen kerros

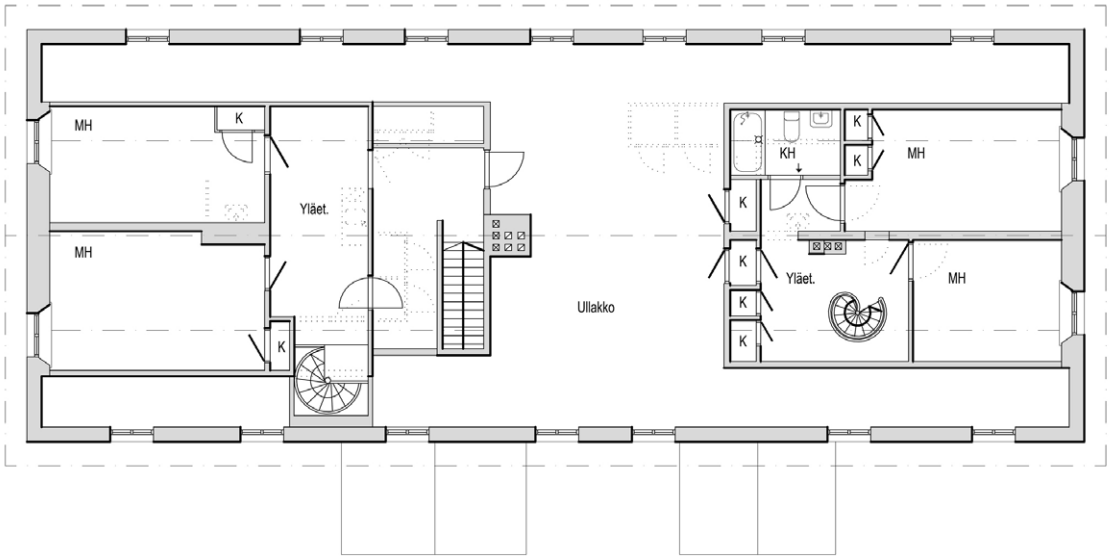

Kuva 42. Yllä Konekoulun tulipaloa sammutetaan 1990-luvulla.

Kuva 43. Oikealla Pirilän päärakennuksen elämää 1980-luvulla. Kukat ja leikkikalut koristavat etupihaa ja kuisteja verhoavat humala-köynnökset.

2.7 1980–1990 -luvut - Pirilä kotina

Arvo Oikkosen pyynnön mukaisesti Opetusministeriö päätti vapauttaa Maatalousoppilaitoksen opettajat virka-asunnossa asumisesta vuonna 1983, ja rakennus saatiin muuttaa opiskelijoiden asuntolaksi niin, että se oli mahdollisuus palauttaa jälleen henkilökunnan asunnoiksi Oikkosen jäätyä eläkkeelle. Rakennus toimikin hetken opiskelija-asuntolana, kunnes vuonna 1985 länsipäätyyn kunnostettiin asunto uudelle apulaisjohtaja Paula Syrille. Asunnon pinnat uusittiin, sinne rakennettiin keittiö ja kulkuyhteys metallikierreportaiden kautta alakerran asuntoon suljettiin. Alakerran asunnossa asui 1980–1990 -luvuilla ensin asuntolanhoitaja Vilma Kumpula ja hänen jälkeensä Aili Palojärvi.

Vuonna 1986 tehtiin johtajan asuntoon vain pieniä kunnostustöitä uudelle rehtorille, isälleni Veikko Hätälälle ja perheellemme. Kaapistot, ovet ja ikkunat maalattiin, kylpyamme vaihdettiin ja toisen kerroksen makuuhuoneet tapetoitiin uudelleen. Sain itse olla valitsemassa tulevan oman huoneeni tapettia. Uudessa kodissa ja sen ympärillä olevassa puistossa riitti leikkitilaa, ja koulun henkilökunta muodosti tutun ”naapuruston”, jonka valvovan silmän alla oli turvallista temmeltää koulun puistoissa ja pelloillakin. Pihapiirin aitat toimivat paitsi loistavina piilopaikkoina pihaleikeissä, myös varastotiloina ja pitkässä piharakennuksessa olivat asukkaiden autotallit. Koulu ja kirkko olivat niin lähellä, että kellojen soitto kantautui kotiin asti. Vanhempani kertovat, että rakennuksen alakerta oli hyvinkin kylmä talvisin, mutta itse en tätä muista. Talvista Pirilässä mieleeni on parhaiten jäänyt hiirien rapistelu seinissä.

Kempeleen Puutarhurikoulun nimi muuttui Kempeleen maatalousoppilaitoksen kautta vuonna 1988 paremmin opetusalaansa vastaavaksi, ja vielä nykyisinkin tunnetuksi Kempeleen Puutarhaoppilaitokseksi. Puutarhaoppilaitoksella kehitettiin puutarha-alaa ennakkoluulottomasti eteenpäin. Vuosisadan alun ensimmäisen omenapuun jälkeen alueelle on vuosien varrella istutettu yli parisataa omenapuuta, ja Pirilästä löytyy myös harvinaisuuksia, kuten mm. alueella kehittynyt ”riippuva omenapuu”. Siellä on kokeiltu menestyksekkäästi myös päärynä-, luumu- ja kirsikkapuiden kasvatusta. Koulun perustajien tulevaisuudennäkymät osoittautuivat siis osittain vääriksi heidän todettuaan että ”Koulunkaan avulla ei täällä saa etelän hedelmiä menestymään, mutta on tyydyttävä omaan viinirypäleeseen joka kasvihuoneessa menestyy pohjoisia perukoita myöten.”[102] Itse asiassa, kesäaikaan isäni toi viiniköynnökset kasvihuoneista päärakennuksen etupihalle. Toinen tavoite osui sitäkin paremmin oikeaan ”Tämä on koulu, jonka on viitoitettava tie

102 Oikkonen, 1962, s. 11

Nykytilanteen pohjapiirustukset – rakennusosien ikäjakauma

Koska alkuperäisiä piirustuksia ei löytynyt, voidaan nykytilanteen eri rakennusosien ikäjakaumaa ja mahdollista alkuperäisyyttä päätellä säilyneitten muutospiirustusten avulla. Esimerkiksi muutamat massiiviset väliseinät toistuvat jokaisessa löytyneessä piirustuksessa, joten niiden voidaan olettaa olevan yksi vanhimpia rakennusosia. Pohjapiirustuksissa on esitetty rakennusosien ikäjakauma väreillä. Mitä tummempi sävy on, sitä vanhempi rakennusosa on kyseessä. Piirustuksiin on merkitty myös puupeiliovien paikat, sekä ennen vuoden 1972 peruskorjausta ja peruskorjauksessa lisätyt tai uusitut ovet.

- Rakenne 1885
- Muutospiirustus 1946
- Muutospiirustus 1948
- Muutospiirustus 1972
- Rakenne 1972 jälkeen

- Vanha peiliovi
- Ovi ennen vuotta 1972
- Ovi vuodelta 1972

Kuva 44. Ensimmäinen kerros

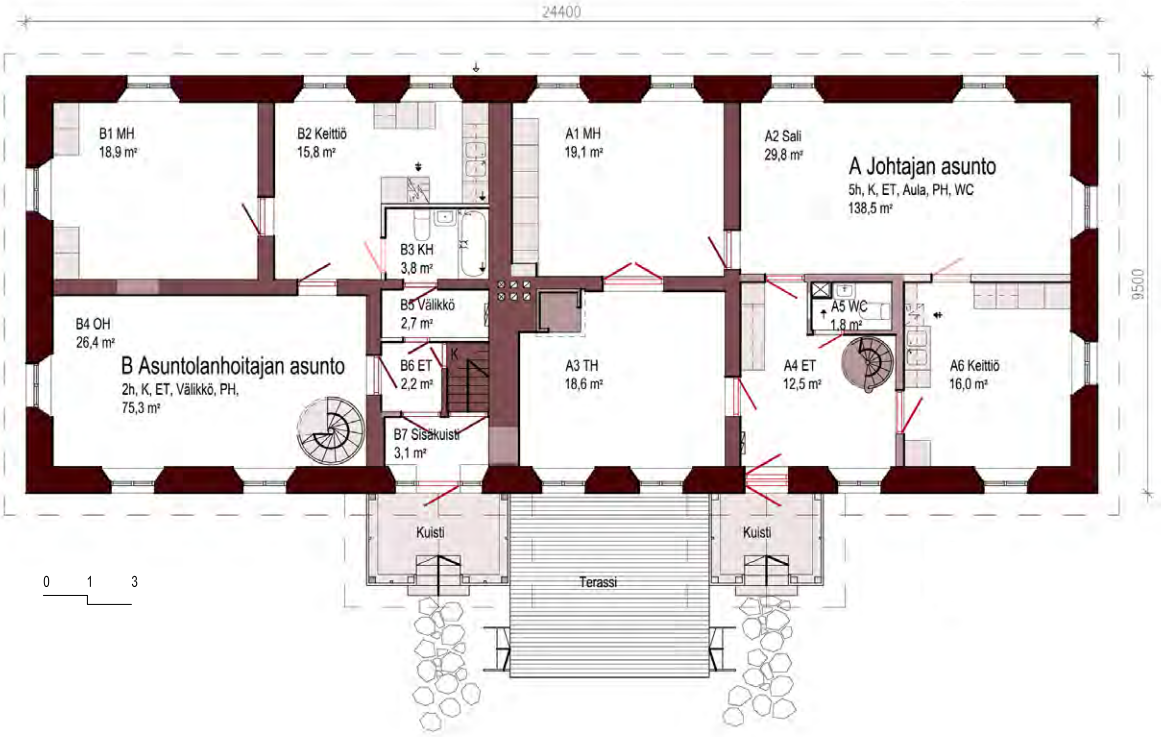

Kuva 45. Toinen kerros

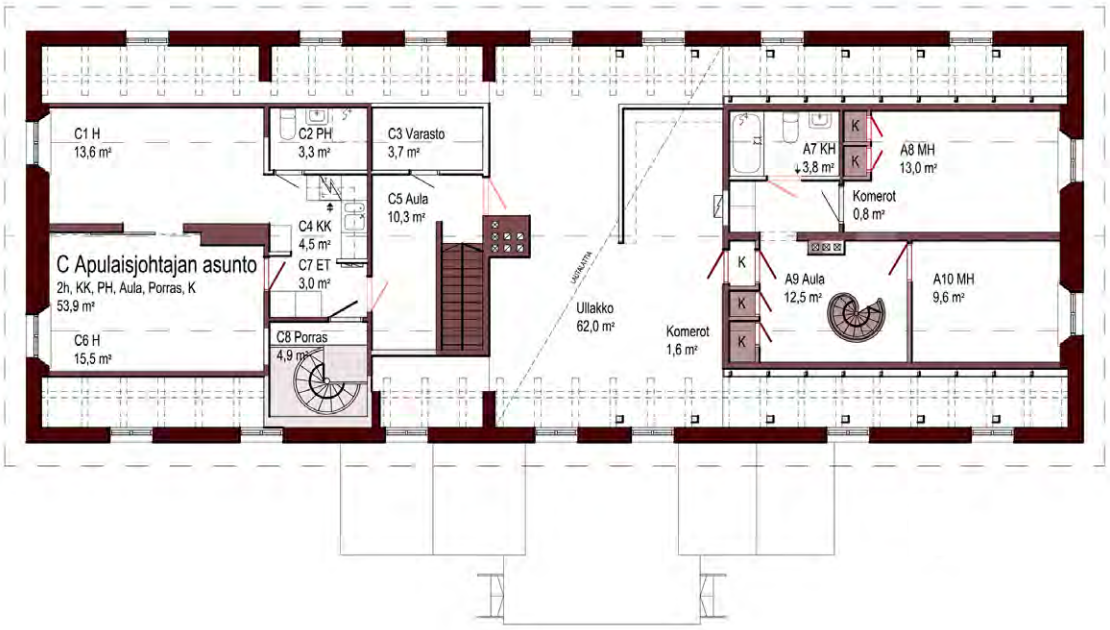

Kuva 46. Pihan keskellä sijainnut huvimaja purettiin 2000-luvun alussa. Muun muassa kellarina ja autotallina palvelleessa rakennuksessa oli loppuaikoina paljon käytetty ja tiilestä muurattu pihagrilli. Valokuva 1980-luvun lopusta.

täkäläiselle puutarhaviljelylle oikeaan suuntaan.”

Vuonna 1990 Pirilässä sattui pitkän ajan jälkeen jälleen tulipalo, ja Konekoulun rakennus oli korjattava palon jälkeen sekä sisältä että ulkoa[103]. Vuonna 1995 opetusministeriö luovutti Kempeleen Puutarhaoppilaitoksen ja vanhan tilan rakennuksineen Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymälle. Puutarhaoppilaitos jatkoi laajenemistaan, viljelyn lisäksi koulussa opiskeltiin viherrakentamista, puistojen suunnittelua ja floristiikkaa, ja vuonna 1996 valmistui koulun uusin päärakennus puistoineen ja kattopuutarhoineen Pirilän tilan rakennusten pohjoispuolelle.

Perheemme asui Pirilän päärakennuksessa 1986–1996. Isälläni todettiin 1990-luvun puolivälissä terveyshaittoja, joiden epäiltiin olevan homeen aiheuttamia[104]. Päärakennuksen länsipäädyssä asuttiin ilmeisesti kuitenkin vielä 2000-luvun alussa[105], mutta suurimmaksi osaksi se on ollut käyttämättömänä vuodesta 1996.

2.8 2000-luku - Uudet tuulet

Vuonna 2000 Oulun metsäoppilaitos, Kempeleen Puutarhaoppilaitos ja Koivikon maatalousoppilaitos yhdistettiin Oulun seudun luonnonvara-alan oppilaitokseksi.[106] Entisen Kempeleen Puutarhaoppilaitoksen rakennuksissa toimii nyt Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikkö, jonka puutarhatalouden perustutkinnon suorittaneista valmistuu puutarhureita puutarhatuotannon, viheralan tai kukka- ja puutarhakaupan koulutusohjelmista. Tapio Pudas on toiminut yksikön johtajana vuodesta 2005. Puutarhaoppilaitoksen aikaista opetusta on jaettu uudelleen eri yksiköiden kesken ja Pirilän koulun alueen rakennusten käyttöaste on vähentynyt. Samaan aikaan Kempeleen kunnalla on ollut lisätilatarvetta kunnan palveluille. Meneillään olevassa Pirilä-hankkeessa haetaan yhteistyössä uusia käyttötarkoituksia koulun alueen rakennuksille. Hankkeen projektipäällikkönä toimii Pentti Rautakoski. Syksyllä 2008 koulun tiloihin on siirretty ammattistartti- ja perusopetuksen 10-luokat, sekä vanhusten viriketoimintaa. 1970-luvulla rakennetun koulurakennuksen muutostyöt nuoriso- ja perhetiloiksi valmistuivat syksyksi 2009. Tiloja käyttävät myös mm. urheiluseurat ja 4H-kerho. 2010 entisen Konekoulun tiloissa on tarkoitus avata vielä mm. taide- ja kulttuurikeskus. Pirilän-toimintakeskus hanke toimii myös pilottikohteena TUKEVA-hankkeessa, jonka tarkoitus on taata ”Hyvinvointia lapsille, nuorille ja perheille Oulun seudulla”.[107]

Vanhan tilan pihapiiri koki viimeisimmän muutoksen 2000-luvun alussa, kun telttakattoinen neliömäinen huvimaja purettiin huonokuntoisena. Purkutöissä kävi kuitenkin ilmi, ettei tukevan rakennuksen purku ollut helppoa. Vuonna 2005 tilan rakennukset inventoitiin Kempeleen kunnan kulttuuriympäristöohjelmaa varten[108] ja rakennukset tullaan merkitsemään suojeltaviksi nykyisin voimassa olevaan kaavaan.

103 Veikko Hätälän haastattelu

104 Isälläni homeesta aiheutuneet oireet olivat jäsenten särkyä ja turpoamista, joita epäiltiin aluksi reumaksi. Äidilläni todettiin astma rakennuksessa asuessamme, me lapset olimme kuten lapset yleensä, usein influenssakierteissä. Näitä ei kuitenkaan todettu, tai osattu todeta homeen aiheuttamiksi oireiksi.

105 Kempeleen kunta, Kulttuuriympäristöohjelma, Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005

106 Osekki 1/2009 s. 6

107 Tapio Pudaksen ja Pentti Rautakosken haastattelu

108 Kempeleen kunta, Kulttuuriympäristöohjelma, Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005

Kuva 47. Nykytilanne, asemapiirustus 1:1000

3. Kuntoarvio ja kuntotutkimukset vuosina 2009-2010

3.1 Taustatietoja

Diplomityön yhteydessä tehty kuntoarvio[109] kohdistuu päärakennukseen ja sitä ympäröivään puistoon, betonitiilisestä Konekoulun rakennuksesta tai hirsirakenteisista piharakennuksista ei ole tässä yhteydessä tehty kuntoarviota. Näiden rakennusten kunnosta löytyvät kommentit Osuuskunta Auran vuonna 2005 suorittamista rakennusinventoinneista Kempeleen kulttuuriympäristöohjelmaan varten[110], mutta rakennusten säilymisen ja kunnossapidon kannalta suosittelen kuntoarvion tekoa myös näille rakennuksille.

Pirilän päärakennuksessa suoritettiin hometutkimus tammikuussa vuonna 1997 asukkaiden oirehtimisen selvittämiseksi. Asuntolanhoitajan asunnosta otettiin yksi ja johtajan asunnosta kaksi ilmanäytettä, kaikki ensimmäisestä kerroksesta.[111] Varsinkin johtajan asunnon toisesta ilmanäytteestä löytyi useita homesukuja, jotka ovat tyypillisiä homeongelmakohteissa. Ne ovat usein myös merkki kosteusvaurioista ja niiden on todettu myös aiheuttavan ihmisille oireita. Näytteiden homepitoisuudet olivat kummassakin huoneessa 33 CFU/m³ ja bakteeri- ja sädesienipitoisuudet 94 ja 35 CFU/m³. Asuntolanhoitajan asunnon ilmanäytteen homepitoisuus oli 7 CFU/m³ ja bakteeri- ja sädesienipitoisuudet 318 CFU/m³.[112]

Ihmisen luonnolliseen elinympäristöön kuuluvat erilaiset mikrobit. Sosiaali- ja terveysministeriön Asumisterveysohjeen mukaan taajamassa sijaitsevan asunnon sisäilman sieni-itiöpitoisuudet talviaikana ovat poikkeavan suuria, jos ne sijoittuvat välille 100–500 cfu/m³, asuntolanhoitajan asunnon olohuoneen näytteen arvo on siis normaalin huoneilman sieni-itiöpitoisuuteen nähden poikkeuksellisen suuri. Yli 500 cfu/m³ ylittävä arvo viittaa mikrobikasvustoon.[113] Missään mittauskohteessa mittaustulokset eivät ylittäneet tätä raja-arvoa, mutta tämä tutkimus ei sulje kokonaan pois kosteusvaurion mahdollisuutta rakenteissa. Rakennuksen korjauksen yhteydessä tutkimuksia olisikin jatkettava rakenteita aukaisemalla ja ottamalla rakennusmateriaaleista näytteitä laboratoriotutkimuksia varten.

3.2 Päärakennuksen huonetilat

Päärakennuksessa on tällä hetkellä kolme asuntoa, länsipäädyssä kaksi pienempää yksikerroksista ja itäpäädyssä yksi suurempi kaksikerroksinen. Asunnot ja tilat on nimetty niiden viimeisimpien toimintojen ja asukkaiden mukaan.

Itäpäädyn johtajan asunnossa on ensimmäisessä kerroksessa hallimainen eteinen, takkahuone, makuuhuone, sali, keittiö ja wc. Eteisestä nousevat puiset kierreportaat toisen kerroksen aulaan. Aulan lisäksi toisessa kerroksessa on kaksi makuuhuonetta ja kylpyhuone. Länsipäädyn asuntoihin kuljetaan yhteisen kuistin kautta. Alakerran asuntolanhoitajan asunnossa on kaksi pientä eteistilaa, olohuone, keittiö, makuuhuone ja kylpyhuone. Yläkerran apulaisjohtajan asunnossa on aulatila, pieni eteinen, keittokomero, kylpyhuone ja kaksi liukuovella erotettua huonetta. Yläkerran asuntojen aulatiloista päästään yhteiselle kylmälle ullakolle.

---

109 Suoritin kuntoarvion professori Yrjö Tuppuraisen kanssa 13.10.2009., jolloin silmämääräisen arvion lisäksi aukaisimme alapohjan rakennetta Johtajan asunnon keittiöstä ja alakerran makuuhuoneesta. Olen täydentänyt kuntoarviota lisäksi 25.1.2010 tutkimalla Johtajan asunnosta ulkoseinä- ja yläpohjarakenteita.

110 Liitteet 2 a-f, Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005

111 Liitteet 1 a-b, PAO Elintarvikelaboratorio tutkimustodistus 28.1.1997 16.1.1997 tehdystä huoneilman mikrobiologisesta tutkimuksesta impaktorilla.

112 Ibid.

113 ATO Välikylä, 3. korjattu painos 2009, s. 170–171

Nykytilanne

Rakenteiden aukaisukohdat

Kuva 48. Ensimmäinen kerros

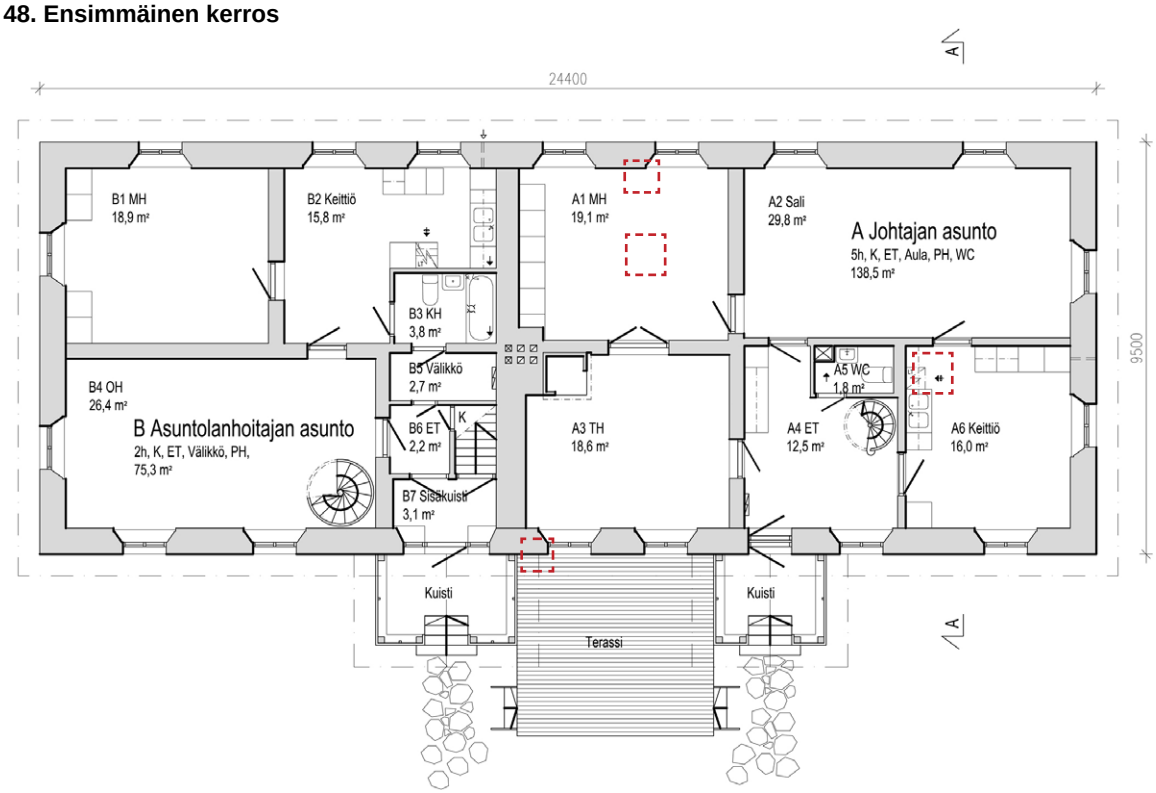

Kuva 49. Toinen kerros

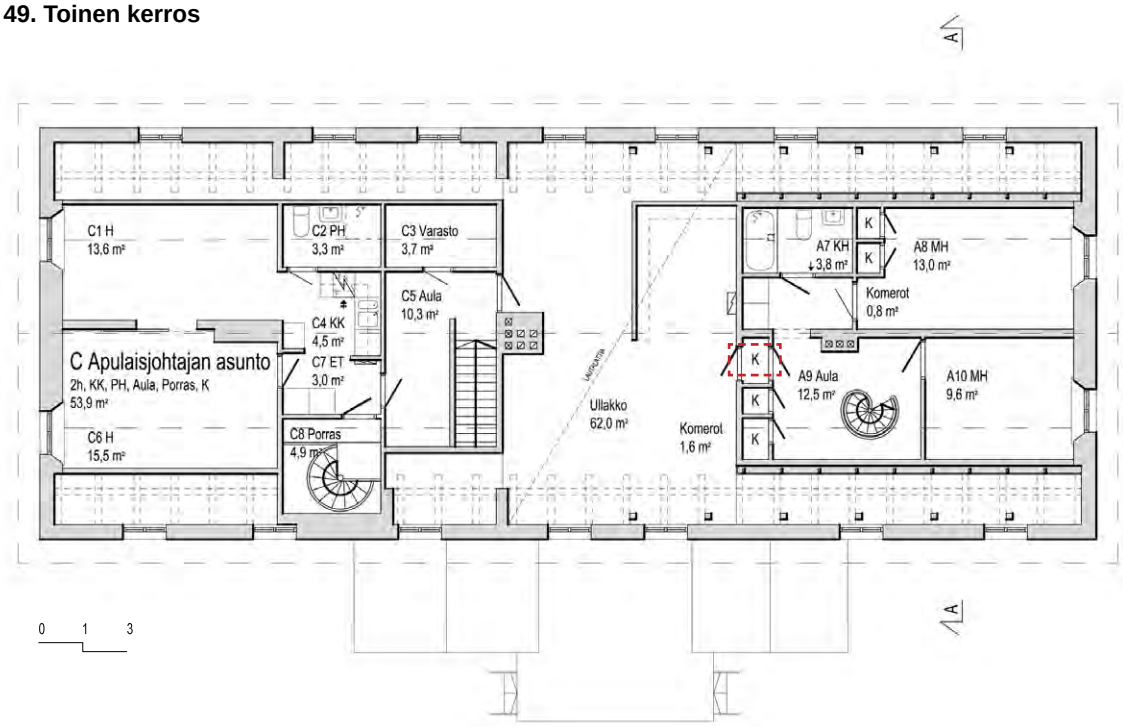

Rakennuksen sisätiloja ja materiaaleja on muutettu paljon 1900-luvun puolivälin muutostöissä, sekä 1970-luvun peruskorjauksessa. Korkeissa sisätiloissa, jonne valo tulvii kauniista ikkunasyvennyksistä, on kuitenkin aistittavissa vanhan rakennuksen arvokkuutta. Sisätilojen materiaalit on taulukoitu tarkemmin huonetiloittain ja ne löytyvät liitteistä 3 a-e.

3.3 Päärakennus rakennusosittain

Kuva 50. vasemmalla ja 51. oikealla Sokkelista löytyy vain muutama tuuletusaukko. Osa luukuista on ilmeisesti suljettu 1970-luvun korjauksen yhteydessä. Sadevedet valuvat suoraan perustuksiin, joka on aiheuttanut perustusten liikkumista. Halkeama pohjoisjulkisivussa kuvattuna sisä- ja ulkopuolelta.

Kuva 52. Ryömintätila vaikuttaa kuivalta, mutta on täynnä vanhoja rakennustarvikkeita.

3.3.1 Perustukset ja ryömintätila

Rakennuksen kivijalka on ilmeisesti muurattu luonnonkivistä ja se on myöhemmin rapattu ja maalattu vesiohenteisella vinyylilateksimaalilla. Suurin ongelma näyttää olevan kivijalkaa ympäröivässä maassa. Useissa kohdissa maaperä viettää rakennusta kohti kallistaen pintavedet rakennukseen päin, ja tämä on aiheuttanut kivijalan rappauksen rapautumista varsinkin päädyissä. Kivijalan vieressä on myös paljon pensaita, jotka saattavat estää julkisivun tuulettumista ja kerätä liikakosteutta perustuksiin. Toisaalta ne myös estävät eristävän lumikerroksen kasautumisen perustusten juureen.

Katolta syöksytorvia pitkin valuva sadevesi valuu tällä hetkellä suoraan perustuksiin. Vakavin tästä aiheutunut vaurio on nähtävissä rakennuksen pohjoissivun keskellä. Perustuksiin valuva vesi on aiheuttanut maan liikkumista routimalla, ja tästä syystä julkisivu on halkeillut. Perustusten liikkumisesta aiheutunut halkeama on nähtävissä saman ikkunan kohdalla myös sisätilassa.

Ryömintätilan tuuletus näyttää nykyisellään riittämättömältä, varsinaisia tuuletussäleikköjä oli vain pohjoisjulkisivussa, ja sielläkin vain kolme pientä ritiläaukkoa. Perustuksissa ei ole luukkuja ryömintätilaan, joten se päästiin tarkistamaan vain alapohjan aukaisukohdasta. Ryömintätilassa näyttää olevan runsaasti orgaanista ainesta mm. rakennustarvikkeita (sammalta, kutterinlastua ja puuta). Tästä huolimatta, ryömintätila näytti hyväkuntoiselta, eikä tunkkaista maakellarin tuoksua ollut havaittavissa.

Maaperä lienee kuitenkin hyvin vettä läpäisevä, koska näistä seikoista huolimatta suurempia vaurioita ei ollut nähtävissä.

3.3.2 Alapohja

Koska talo on tiilirunkoinen, ja osa sen väliseinistä on myös muurattuja, voisi epäilty homeongelma todennäköisimmin esiintyä sen puurakenteisissa osissa, kuten ala-, väli- tai yläpohjassa. 1970-luvulla tehdyissä korjauksissa ja lisärakenteissa piilee myös riskinsä. Koska puurakenteista alapohjaa oli lisäeristetty ja tiivistetty 1970-luvulla, ja

Nykytilanne

Huomioita Vaurioita

Kuva 53. Julkisivu etelään

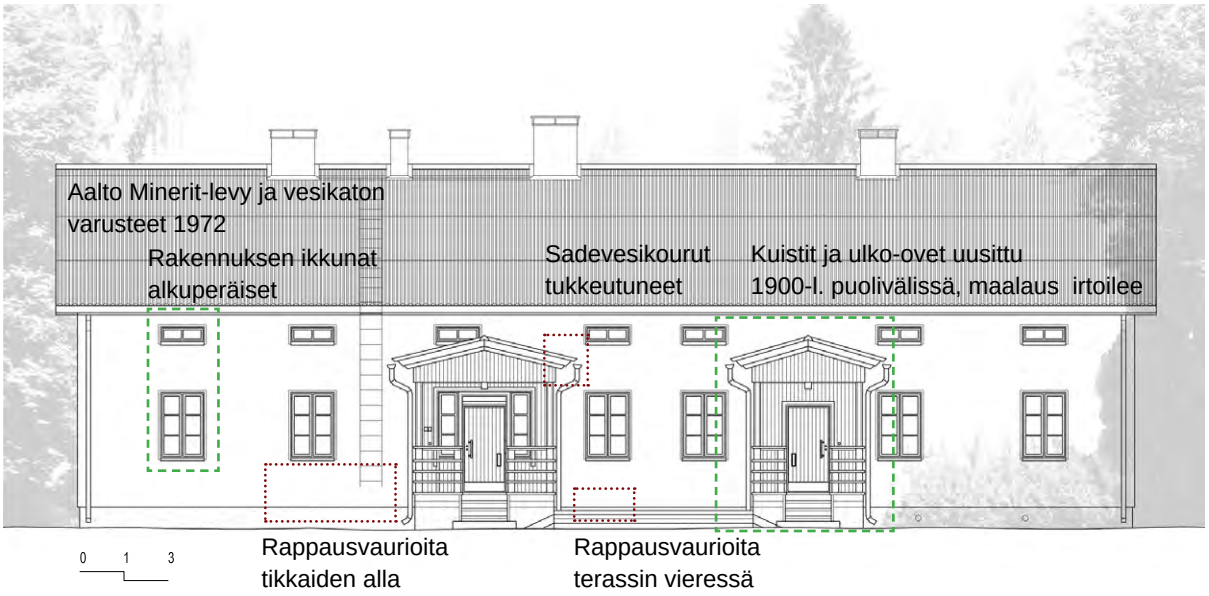

Kuva 54. Julkisivu itään

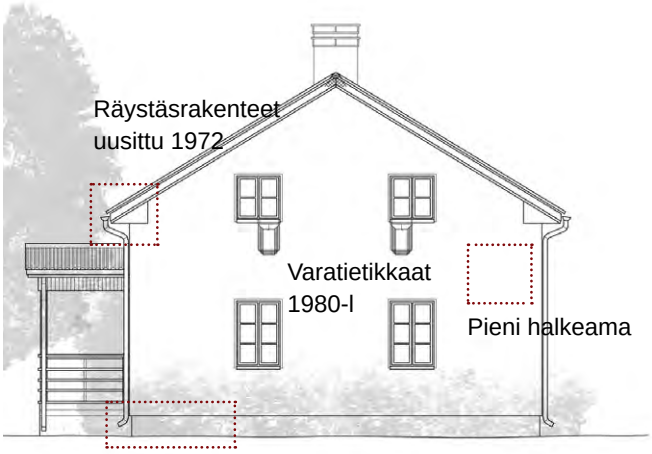

Kuva 55. Julkisivu länteen

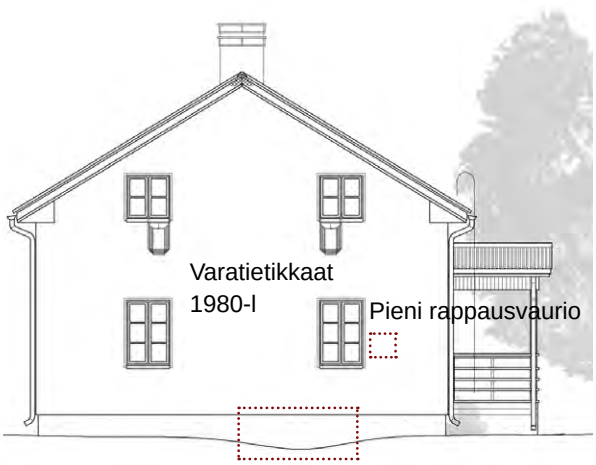

Kuva 56. Julkisivu pohjoiseen

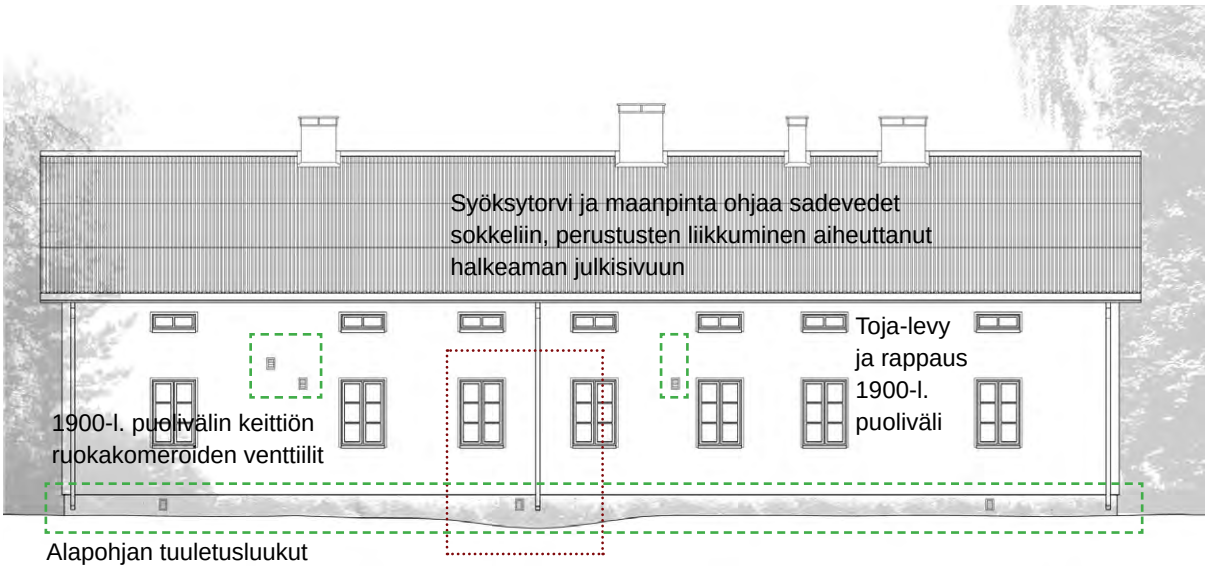

Kuva 57. Aukaistussa alapohjassa näkyy alkuperäistä rakennetta ja 1970-luvun korjaustöiden lisäykset.

sen tuuletus näytti ulkoapäin tarkasteltuna riittämättömältä, päätin tutkia tätä rakennetta tarkemmin. Kivijalassa ei ollut tarkastusluukkua, eikä sisäpuoleltakaan löytynyt luukkua ryömintätilaan. Tämän takia alapohjan rakenteen ja kunnon arviointia ei ollut mahdollista suorittaa silmämääräisesti, vaan rakenne oli aukaistava.

Lattiarakenteet aukaistiin keittiöstä ja makuuhuoneesta, joista makuuhuoneessa ryömintätilaan asti. Lattian rakenne on näissä kahdessa kohdassa sisäpinnasta lukien: muovimatto, 25 mm lastulevy, muovikalvo, 50 mm koolaus (keittiön aukaisussa asennettu ristiin), 100 mm kannatus, pystykannake 150 mm, joka on lovettu ylempään ja alempaan kannattajaan, pääkannattaja (lattiavasa/ vuoliainen) 150x120 mm, 2x 25 mm täytelauta (”lomalaudoitus”) ja ryömintätilan korkeus alemmasta täytelaudasta maahan oli noin 300–400 mm. Ryömintätilassa on lisäksi nähtävissä alempi ristiin asennettu lattiavasa, jonka kylkeen naulattujen rimojen varaan täytelaudat on asennettu. Eristekerrokset ovat sisäpinnasta lukien (50 mm koolauksen ilmaraon alapuolelta): 100 mm lasivillaa noin kutterinlastukerroksen päällä, seassa myös sammalta, ja sanomalehden palasia 1930-luvulta. Tämä voi tarkoittaa sitä, että alapohjaa olisi korjattu jonkin verran jo ennen 1970-lukua.

Lattiarakenne poikkesi hiukan 1970-luvun työselityksestä ainakin näissä aukaisukohdissa. Vanhan lämmöneristeen päälle oli asennettu suoraan uusi mineraalivillaeriste eikä muovia. Lattian muovimaton alla olevan lastulevyn alle ei ollut jätetty raakaponttilautakerrosta, vaan lastulevyn alle oli asennettu alemmaksi suunniteltu muovikalvo. Vanhoja alkuperäisiä lattialautoja ei siis kenties ole työselityksen vastaisesti säästynyt.

Huomioarvoisempaa on kuitenkin, että lastulevy sijaitsee kahden tiiviin kerroksen välissä, joka on nykykäsityksen mukaan rakennusteknisesti arveluttava rakenneratkaisu. Mikäli muovikalvo olisi asennettu 1970-luvun ohjeen mukaisesti mineraalivillan kylmemmälle puolelle, olisi rakenne ollut riskialttiimpi rakennuksen sisäpuolelta kulkeutuvan vesihöyryn aiheuttamille kosteusvaurioille. Toisaalta, kun rakennus nyt on tyhjillään ja lämmittämättömänä, voi muovikalvo aiheuttaa toisenlaisen riskin rakenteeseen. Kun rakenne ei ole lämmin, voi rakennuksen ulkopuolelta kulkeutuva ilmankosteus päästä syvemmälle rakenteeseen, ja tiivistyä muovikalvon pinnalle.

Molemmissa tarkastelukohdissa täytteet ja puurakenteet olivat kuitenkin kuivia, myös ryömintätila näytti kuivalta, vaikkakin se oli täynnä ylijääneitä rakennustarvikkeita: puutavaraa, sammalta, kutterinlastua, lautoja, tiiliä ja kiviä. Kuntoarvion yhteydessä rakennetta aukaistiin kahdesta kohdasta, ja vaikka näissä kohdissa kosteusvaurioita ei ollut silmin nähtävissä, olisi jatkosuunnittelua varten rakenneaukaisuja hyvä suorittaa muualtakin.

3.3.3 Ulkoseinät ja väliseinät

Ulkoseinät ovat rakennuksen vanhinta osaa, ja niiden myöhemmät korjaukset osa rakennuksen historiaa. Täystiilirunkoinen rakennus on aikanaan ollut kallis investointi ja harvinaisuus täällä pohjoisessa osassa Suomea. Massiiviset, poltetusta tiilestä muuratut ulkoseinät ovat kantavia, ja ne nousevat rakennuksen päädyissä harjaan asti. Alun perin puhtaaksi muuratut ulkoseinät on myöhemmin lisäeristetty ulkopuolelta Toja-levyllä ja rapattu. Tätä lastuvillalevyä on käytetty 1930-luvulta lähtien, mutta 1950-luvulla sitä on käytetty pääasiassa betonivalua vastaan kiinnitettävänä lämmöneristelevynä[114]. Rappaus on harjattu karkeasti ja maalattu liuoteohenteisella vinyylimaalilla. Julkisivussa on nähtävissä myös vanhoja paikattuja halkeamia, joista joissakin on uusia hiushalkeamia. Suurempia rappausvaurioita on kattotikasten kiinnityskohtien alapuolella ja uuden julkisivuun

114 Helamaa, 2004, s. 261

Nykytilanne

Kuva 58. Leikkauspiirustus A-A

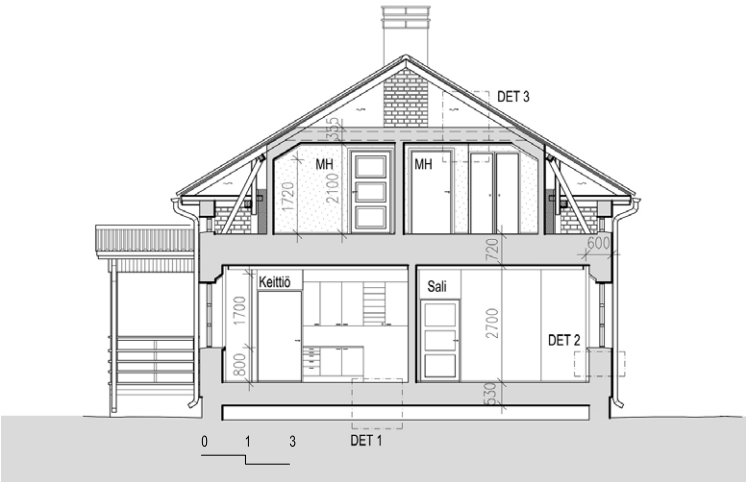

Kuva 59. DET 1 Alapohjarakenne 1:10, poikkileikkaus

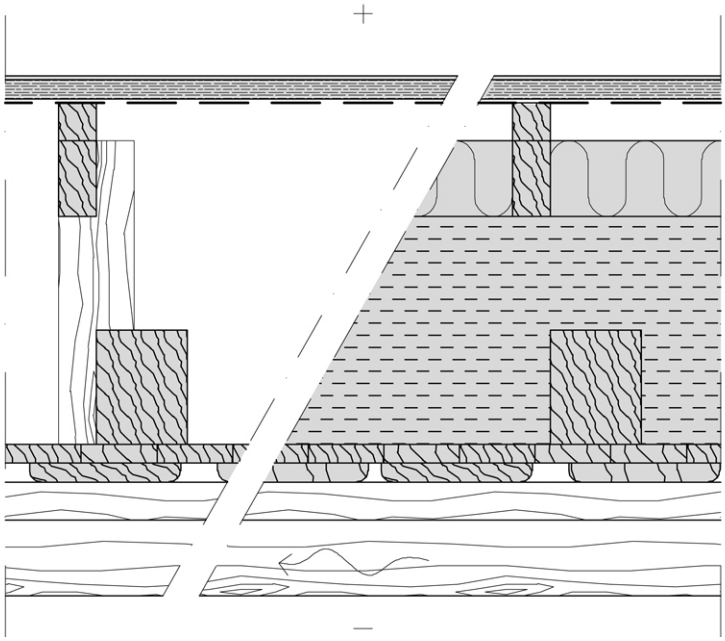

Alapohjarakenne ylhäältä

- muovimatto
- 25 mm lastulevy
- muovikalvo
- 50 mm koolaus, keittiön aukaisukohdassa ristiin (ilmarako)
- 100 mm koolaus (mineraalivilla)
- 150 mm pystykannake joka lovettu ylempään ja alempaan kannattajaan (kutterinlastu)
- 150 x 120 mm pääkannattaja (kutterinlastu ja sammal)
- 2 x 25 mm täytelauta, ”lomalaudoitus”
- ristiin asennettu kannattaja, jonka kyljessä rimat täytelautojen kannatukseen

Kuva 60. DET 1 Alapohjarakenne 1:10, pituusleikkaus

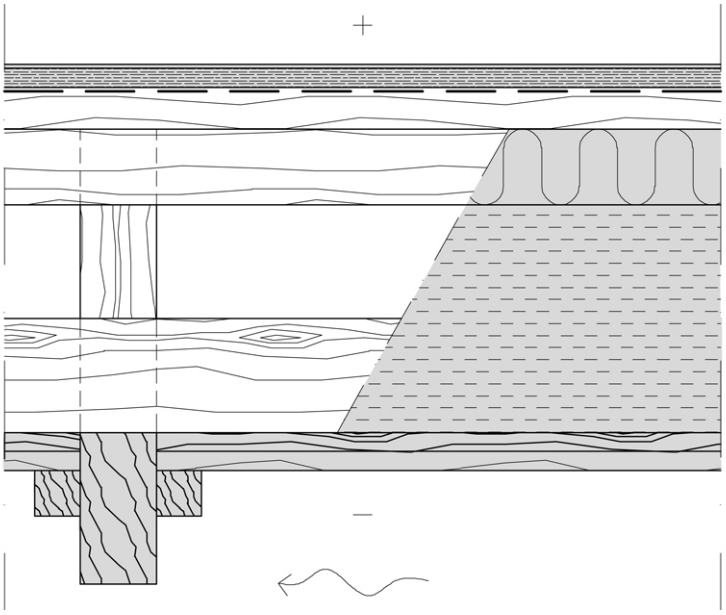

Kuva 61. Julkisivussa pieniä rappausvaurioita on useassa kohdassa, mm. kattotikasten kiinnityskohdan alla. Rappauksen alta pilkottaa Toja-levyä, jota on käytetty 1930-1950-luvuilla lisälämmöneristeenä.

Kuva 62. Osa väliseinistä on muurattuja, ja ne nousevat ullakolle asti kannattamaan vesikaton rakennetta.

kiinni rakennetun terassitason vieressä, johon toisaalta valuu myös hallitsemattomasti vettä puhdistamattomista räystäskouruista.

Ulkoseinien sisäpuolisena pintana on valkeaksi maalattu hyväkuntoinen puukuitulevytys, joka on katkaistu ikkunoiden kohdalta. Näissä kohdissa seinät on rapattu ja maalattu. Myös väliseinät on levytetty ensimmäisessä kerroksessa. Levytyksen tarkoitus selvisi ulkoseinärakenteen aukaisun yhteydessä. Tutkin ulkoseinärakennetta johtajan asunnon alakerran makuuhuoneesta, lohjenneen ikkunasmyygin vierestä. Sisäpinnassa olevan maalatun noin 10 mm puukuitulevyn takana oli muovikalvo, puusta tehty koolaus joka oli täytetty 50 mm pehmeällä mineraalivillalla, ja sen alla jäykemmällä 12 mm mineraalivillalevyllä. Tämän takaa löytyi maalattu pinta, jossa oli myös jäämiä vanhasta tapettikerroksesta. Maalipinnan alla oli 15–20 mm tasoitekerros tiilimuurauksen pinnalla. Ikkunasmyygissä maalikerrosten alla oli ohut 5 mm tasoite, jonka alla oli seinässäkin näkynyt karkeampi 15–20 mm tasoitekerros. Käyttökokemuksen mukaan seinän eristekerroksesta huolimatta ensimmäisen kerroksen sisälämpötila oli asuttuna talviaikaan alimmillaan + 17 asteessa. Koska eristekerros on paksun tiilirungon lämpimällä puolella, sisätilojen lämmin ilma ei pääse lämmittämään tiilirunkoa. Paksu tiilirunko pysyy kylmänä ja huokuu kylmää myös sisätiloihin. Ulkoseinien lisälämmöneristys on myös ongelmallinen, kun rakennetta tarkastellaan kosteusteknisesti. Puurakenteinen koolaus on suoraan kosketuksissa kivirakenteeseen. Nykysuositusten mukaan kivi- ja puurakenne tulee erottaa toisistaan, jotta kivirakenteeseen mahdollisesti pääsevä kosteus ei pääsisi vaurioittamaan puurakennetta.

Pohjapiirroksesta nähdään, että osa väliseinistä on huomattavasti toisia paksumpia. 1970-luvun työselityksen mukaan ainakin osa rakennuksen väliseinistä on muurattu tiilestä, ja osa niistä nousee ullakolle näkyviin. Runkoon nähden poikittaiset tiiliväliseinät ovat kantavia, ja ullakolla niihin tukeutuvat vesikaton kantavat rakenteet. Kaikki ensimmäisen kerroksen väliseinät on koolattu ja levytetty valkoiseksi maalatulla puukuitulevyllä, joten muurattuja seiniä on vaikeata havaita sisätiloissa.

Toisen kerroksen ullakkoa vasten olevissa rankorakenteisissa seinissä on käytetty eristeenä sahanpurua[115], ja lisäksi johtajan asunnon toisen kerroksen rankoseiniä kiertää ullakolla lisäeristyksenä noin metrin korkeuteen nouseva puurunkoinen ja lautakuorinen kotelo, joka on täytetty purulla. Toisen kerroksen väli- ja ulkoseinät on peitetty sisäpinnoiltaan pinkopahveilla ja tapeteilla. Kylmässä ja kosteassa rakennuksessa pinkopahvit ovat löystyneet. Kylpyhuoneiden kohdalla sisäseinät on levytetty johtajan asunnon aulan ja apulaisjohtajan asunnon keittiön puolelta ensimmäisen kerroksen seinäpintojen mukaisesti. Länsipäädyssä olevien suoravartisten portaiden yläaula on muutettu lämpimäksi tilaksi muita huonetiloja myöhemmin. Sen rankorakenteiset seinät on sisäpuolelta levytetty ja ulkopuolelle on naulattu jäykkä mineraalivillalevy.

Suurin osa rakennuksen lattia- ja kattolistoista on uusittu 1970-luvun korjauksessa. Nämä listat ovat suorakulmaisia ja peittomaalattuja. Lattialistat ovat kapeita ja kattolistat huomattavasti leveämpiä. Ensimmäisessä kerroksessa verholaudat ovat kattolistojen malliset, ja ne muodostavat seinän ja katon väliin yhtenäisen huoneita kiertävän kehän. Muovimatoilla peitetyissä kynnyksissä on metalliset kulmavahvikkeet. Vain yläkerroksen huonetiloissa on säilynyt vanhempaa kattolistatyyppiä, joka voisi olla peräisin 1900-luvun puolivälistä. Näissä listoissa on pehmeälinjainen ja koristeellinen profiili.

115 Johtajan asunnon yläpohjarakenteen aukaisu 25.1.2010

Nykytilanne

Kuva 63. DET 2 Ulkoseinärakenne 1:10

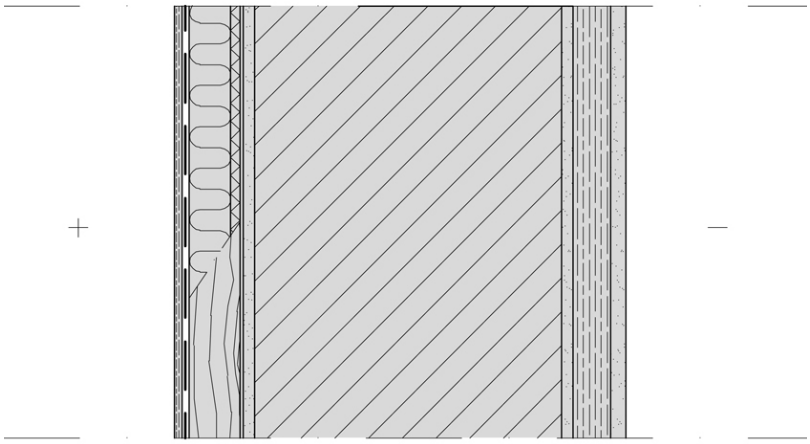

Ulkoseinärakenne vasemmalta

- 10 mm puukuitulevy
- muovikalvo
- 50 mm pehmeä mineraalivilla
- 12 mm mineraalivillalevy
- tapetti- ja maalikerros
- 15-20 mm tasoitekerros
- tiilimuuraus
- 15 mm tasoite
- 50 mm ”Toja-levy”
- 25 mm rappaus
- maali

Kuva 64. DET 3 Vesikatto- ja yläpohjarakenne 1:10

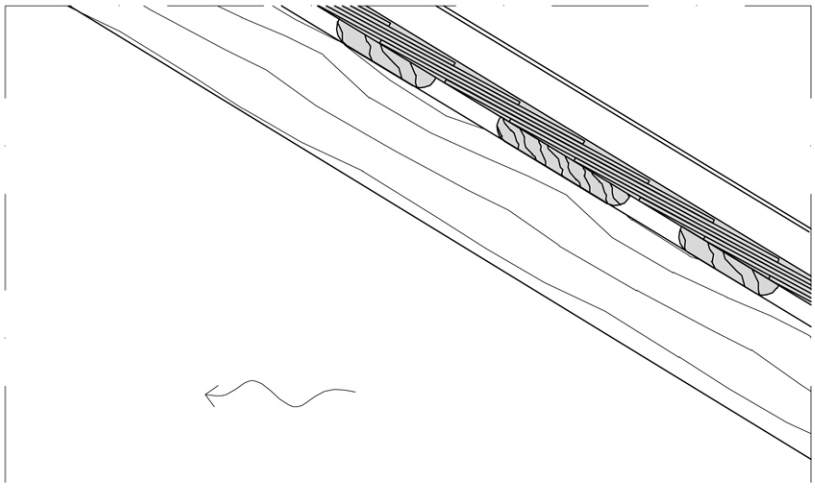

Vesikattorakenne ylhäältä

- asbestisementtilevy (Minerit)
- päre
- harvalaudoitus
- kattoparru

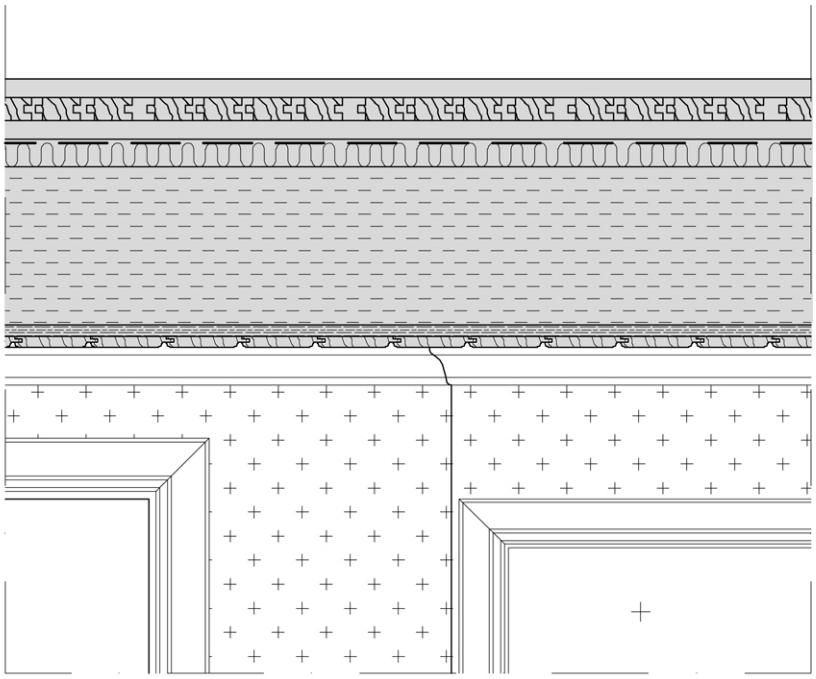

Yläpohjarakenne ylhäältä

- harvaan asennettu raakalauta
- 30 mm rima, tiheästi ladottu
- 25 mm lämmöneristeen saumojen päälle asennettu raakalauta
- 30 mm mineraalivillamatto jossa päällä bitumilla kyllästetty rakennuspaperi (*Karhuntalja*)
- n. 200 mm sahanpuru, kutterinlastu ja yläpohjan kannattajat
- 15 mm lastulevy
- 15 mm valkoiseksi maalattu sisäkattopaneeli

Kuva 65. Paneelikatto ja kaareva kattolista apulaisjohtajan asunnossa.

Kuva 66. 1970-luvun korjauksessa uusittu kattolista. Kattolistan liitoskohta verholautaan.

Kuva 67. Räystäskourut ovat täynnä roskia ja sammalta.

3.3.4 Välipohja, yläpohja ja sisäkatot

Johtajan asunnon ensimmäisessä kerroksessa sisäkattomateriaalina on käytetty uritettua laminaattilevyä. Välikatossa on ilmeisesti alaslasku, koska huonekorkeus on asuntolanhoitajan asunnon huonekorkeutta noin 10 cm matalampi. Laminaattilevytyksellä on haluttu ehkä uudistaa johtajan asunnon ensimmäisen kerroksen ilmettä. Toisen kerroksen ja kahden muun asunnon sisäkatoissa on 1970-luvun korjauksessa kunnostettu ja valkoiseksi maalattu paneeli. Kylmillään olevassa talossa paneelikaton maalipinta on alkanut irtoilla. Välipohjaa ei tässä yhteydessä aukaistu, vaan suosittelen sitä jatkotutkimuksena, samalla voidaan tarkistaa myös välipohjassa kulkevien vesi- ja viemärikanavien kunto.

Toisen kerroksen vaakasuuntaista yläpohjaa aukaistiin johtajan asunnon aulassa olevasta komerosta. Rakenne yläpohjassa on sisältä päin lueteltuna: 15 mm maalattu ja reunoistaan pyöristetty ponttipaneeli, 15 mm lastulevy, n. 200 mm purua ja yläpohjan kannattajat, 30 mm mineraalivillamatto jonka päällä on bitumilla käsitelty rakennuspaperi, mineraalivillamaton saumojen päälle asennettu raakalauta ja tämän päälle tiheästi mutta vapaasti ladottu 30 mm ponttipaneeli. Paneelin päälle on lisäksi aseteltu harvaan raakalautaa painoksi. Höyrynsulkua ei siis tästä rakenteesta löytynyt ja kattopaneelien alla ei ole ilmarakoa nykyrakenteiden mukaisesti. Rakenne vaikuttaakin 1950-lukuiselta, sillä siinä olevaa lastulevyä on alettu valmistaa Suomessa vasta tuolloin[116]. 1930-luvun tiedoista[117] voi lisäksi päätellä, ettei talossa ole ollut toista kerrosta alun perin. Puru oli tutkintakohdassa kuivaa, eikä näkyviä vesivaurioita yläpuolelta tarkasteltuna ollut, tosin lumisen kevättalven tuiskujen myötä yläpohjan päälle oli ilmestynyt lunta piipun juureen. Vesikaton suuntaisilta vinoilta osilta yläpohjanrakenne yltää vesikaton rakenteisiin asti kiinni, eli vesikaton tuuletusväli on poikki näillä kohdilla. Nämä kohdat tulisikin tarkistaa ja korjata mahdollisten kosteusvaurioiden takia korjaustöiden yhteydessä.

3.3.5 Vesikatto

Räystäät vaikuttavat riittävän pitkiltä ja suojaavan julkisivua, ja rakennuksessa on metalliset räystäskourut syöksytorvineen. Räystäskourut ovat kuitenkin tällä hetkellä täynnä lehtiä ja sammalta eivätkä ne johda vesiä hallitusti syöksytorviin, vaan vesi tulvii yli, valuu rapatulle julkisivulle ja aiheuttaa sen rapautumista. Räystään aluslaudoitus on uusittu 1970-luvulla, jolloin se on saanut ilmeisesti aiempaa yksinkertaisemman ilmeen. Samassa yhteydessä on todennäköisesti uusittu myös päätyjulkisivujen kissanpenkit, eli ulkonevat räystäiden koristelistat, sillä ne ovat samaa karkeasti sahattua lautaa. Puuosat näyttävät kuitenkin hyväkuntoisilta, joten ongelma on lähinnä kosmeettinen.

Alun perin rakennuksessa on ollut pärekatto, jonka päälle on todennäköisesti 1950-luvulla laitettu tiilikate[118]. Tiilikatto on jälleen uusittu 1970-luvulla punertavaan ja asbestipitoiseen Minerit-aaltolevyyn. Katemateriaali on kuitenkin haalistunut ja rapautunut, ja rakennuksen arvoon sopimaton. Savupiipun ja ilmanvaihtohormien vesikaton yläpuoliset osat on pellitetty punaiseksi maalatulla pellillä. Pellitykset ja katon muut varusteet, sinkityt terästikkaat ja kattosillat vaikuttavat hyväkuntoisilta.

Päärakennuksen vesikattona on satulakatto, ja sitä kannattavat hirrestä tehdyt kattotuolit. Kitapuulla tuetut harjansuuntaiset kattoparret

116 Siikanen, 2001, s.39

117 Brander et. al., 1933, s. 99

118 työselitys 1972; OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, op.cit

on kannatettu ulkoseiniltä ja ullakolle nousevien väliseinien päällä makaavalta hirreltä käpälän ja kontin avulla. Tiilikatteen alla painunutta kattotuolia on vahvistettu 1970-luvulla[119] uusilla kontti-, kita- ja selkäpuilla. Kattotuolien selkäpuiden ja harvan aluslaudoituksen takaa pilkistävät päreet. Kylmän ullakkotilan keskellä nousee suuri tiilestä muurattu savuhormi. Salin tilalla olleen keittiön leivinuuni hormeineen purettiin 1970-luvulla, ja vesikaton aukko on paikattu laudoittamalla se umpeen[120]. Vesikaton rakennekerrokset ovat selvästi nähtävissä, perinteiset materiaalit ja rakennustavat erottuvat uudesta sileämmästä ja teollisesta puutavarasta. Vanha pärekate on yksi rakennuksen rakennushistoriallisesti arvokkaimpia osia.

Sisäpuolella ei ollut havaittavissa suuria vaurioita, vesikaton alapuoliset rakenteet näyttivät hyväkuntoisilta. Piipun kohdalla oli nähtävissä vähäinen ja vanha kosteusvaurio. Tämä on hyvin tyypillinen kosteusvaurion sijainti vanhoissa taloissa.

Kuva 68. Vesikatto varusteineen on uusittu 1970-luvulla.

3.3.6 Kuistit

Kaksi eteläsivun avokuistia on rakennettu todennäköisesti 1950-luvulla[121]. Kuistien ilme on säilynyt samanlaisena vuosikymmenten varrella ja siksi ne ovat muuttuneet osaksi rakennuksen historiaa. Vanhoista valokuvista käy ilmi, että viereisten rakennusten, hirsisen päärakennuksen ja ruokalan kuistit on ilmeisesti uusittu samaan tyyliin, ja ne yhdistäneet rakennusten ulkonäköä[122]. Alun perin kuistien koko ja sijainti on ollut toisenlainen, tämän voi päätellä mm. siitä, että länsipuolen kuisti sijaitsee nykyisellään oudosti osittain yhden haukkaikkunan edessä. Kuistien kivijalat on rapattu päärakennuksen kivijalan tyyliin ja sävyyn. Kuistien kivijalan rappauksessa on nähtävissä kosteusvaurioita ja syynä on sama kuin muuallakin kivijalassa. Sekä pintavedet että syöksytorvista valuvat sadevedet ohjautuvat tällä hetkellä kivijalkaa päin.

Muutoin kuistit ovat puurakenteiset, niiden porrasaskelmat, tasot ja sokkelin yläosa on tehty leveästä 1 ½ tuuman höylälaudasta, joka on peittomaalattu ruskeaksi. Kaiteen ja katoksen jykevät pilarit, joiden kulmat on viistetty ja vaakasuuntaiset kaiderakenteet on maalattu vaalean keltaiseksi. Oven ympärystä ja katoksen alakatto on paneloitu vaaleankeltaiseksi maalatulla pystypaneelilla, samoin kuin kuistin katoksen pystypinnat. Kuistien vesikatteena on käytetty punasävyistä Minerit-aaltolevyä.

Vesiohenteiset akrylaattilateksimaalipinnat ovat huonossa kunnossa, maali hilseilee paikoin isoina paloina. Rikkoutuneen maalikerroksen alle päässyt vesi on tehnyt tuhojaan, kaiteiden leveissä yläpinnoissa on lahovaurioita.

Kuva 69. Kuistien maalipinnat ovat kuluneet ja lohkeilleet.

3.3.7 Ikkunat ja ovet

Ikkunat ovat rakennuksen ulkonäöllisesti merkittävin ja arvokkain osa. Alkuperäisten ikkunoiden rakennushistoriallinen arvo on suuri, koska niiden lasit ovat vanhaa vedettyä lasia ja käsin tehdyt puiset ikkunapuitteet ovat siroja ja kauniisti muotoiltuja. Ikkunoiden korvaaminen uusilla vastaavanlaisillakin hävittäisi olennaisen osan

119 Ibid.

120 Ibid.

121 Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005 ja Vesi- ja viemäripiirustuksessa vuodelta 1946 (OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968-1980, Op.cit.) kuistit ovat nähtävissä, mutta erimallisina kuin nykyiset. Kuistit näkyvät myös 1950- ja 60-luvun valokuvissa nykyisenlaisina (mm. Oikkonen, 1962, kansikuva ja OSAOKH vanhoja valokuvia, ensimmäinen vuosikurssi 1950-luvulta kuvattuna päärakennuksen edessä).

122 Vanhoja valokuvia OSAOKH

Kuva 70. Ensimmäisen kerroksen ikkunoiden sisäpuoli.

Kuva 71. Johtajan asunnon ulko-oven mustia homepilkkuja.

Kuva 72. Johtajan asunnon takka 1900-luvun puolivälistä.

rakennuksen historiaa.

Rakennuksessa on ensimmäisessä kerroksessa 17 kuusiruutuista ikkunaa ja kaksi kolmeruutuista, toisessa kerroksessa on neljä neliruutuista ja 14 kaksiruutuista ns. haukkaikkunaa. Haukkaikkunat ovat kiinteitä ja yksilasisia, muut ikkunat kaksilasisia. Ikkunat on pääosin peittomaalattu sisä- ja ulkopuolelta valkoiseksi, mutta haukkaikkunoiden sisäpuoli on maalaamaton. Sisään-ulosaukeavassa ikkunassa on pystyvälikarmi ja ulkopuitteen alareunassa tippanokka. Puuikkunoissa on pääosin vanhat aaltoilevat lasit, joista muutamat ovat rikkinäisiä. Ikkunoiden heloituksia on uusittu osittain ainakin 1950-luvulla (ikkunasalvat ja nostosaranat), kulmaraudat ja sormihaat lienevät 1900-luvun alusta[123]. Ikkunapellit ovat pääosin hyväkuntoisia, mutta niiden kallistuskulmat ovat loivia. Ikkunoiden ulkomaali on rapistunut ja se saa aikaan huonokuntoisen ilmeen. Toisaalta kulunut maalipinta altistaa puuosat veden ja auringon aiheuttamille vaurioille. Karmien, puitteiden ja tippanokkien kunto tulisi tarkistaa ikkunakohtaisesti jatkotutkimuksissa.

Eri ovityypit kertovat rakennuksen pitkästä ja vaihtelevasta historiasta, kun niitä on muutosten ja korjausten yhteydessä rakennuksen kunnostettu ja uusittu. Ulko-ovet on todennäköisesti uusittu 1900-luvun puolivälin kunnostustöiden yhteydessä. Vaaleiden pystypuupaneeliovien lakkaus hilseilee ja johtajan asunnon ulko-ovessa on mustia homepilkkuja. Rakennuksessa on erilaisia vanhempia puisia peiliovia, uudempia laakaovia ja yksi liukuovi. Peiliovia käytettiin sisäovina 1930-luvulle asti, mutta sileitä laakaoviakin on käytetty jo 1920-luvulta asti. Peittomaalatuissa peiliovissa on kolmen ja neljän peilin malleja, ja myös niiden peilien profiilit vaihtelevat. Kolmessa ovessa ylin peili on korvattu lasilla. Myös yksi uudemmista laakaovista on varustettu lasilla.

Ovet ja niissä olevat lasi-ikkunat ovat pääsääntöisesti hyväkuntoisia, ja niiden helat ja painikkeet ovat erilaisia, eli niitä on uusittu aikojen saatossa. Ikkunoissa ja ovissa ei ole vuorilistoja ensimmäisessä kerroksessa. Osa toisen kerroksen ovien ja ikkunoiden vuorilistoista on peräisin 1900-luvun puolivälistä. Niiden profiili on kaareva ja koristeellisempi kuin 1980-luvun korjaustöissä uusittujen suoralinjaisten listojen. Ovi- ja listatyypit on esitelty liitteissä 4 a-d.

3.3.8 Tulisijat ja portaat

Johtajan asunnon takkahuoneessa on rakennuksen ainoa jäljellä oleva tulisija, joka sekin on uusittu 1900-luvun puolivälissä. Vaikka takka ei olekaan alkuperäinen, on se muotokieleltään 1950-luvulle tyypillinen aikansa edustaja. Huoneen kulmaan sijoitettu avotakka on muurattu keltaisista tiilistä, ja sen ulkokulmaa kannattaa valurautainen kierretanko. Tulipesän tiilet ja saumat ovat ehjiä, samoin takan suuaukkoa reunustavat tiilet. Takan savuhormi liittyy takan takana olevaan tiilestä muurattuun hormiryhmään. Samassa hormiryhmässä ovat 1970-luvulla lisätyt ilmanvaihdon poistokanavat[124]. Takkahuoneessa hormi on rapattu sileäksi, mutta ullakolla tiilipintainen piippu on vain maalattu valkeaksi.

Rakennuksessa on kolme porrasta, kaksi kierreporrasta ja yksi suoravartinen porras, joilla jokaisella on oma osansa rakennuksen historiassa. Rakennuksen keskivaiheilla nousevat suoravartiset puiset portaat apulaisjohtajan asuntoon ja ullakolle ovat rakennuksen vanhimmat. Askelmat on peittomaalattu punertavan ruskeaksi, kuten metallinen seinään kiinnitetty käsijohdekin. Portaan seinät on paneloitu ja maalattu valkoisiksi. Portaiden alkuperäisyyttä on vaikea arvioida, mutta ne on piirretty jo vuoden 1946 pohjapiirustukseen. Portaat kaipaavat vain kunnostusmaalausta, muutoin niiden kunto on

123 Museoviraston korjauskortisto, Ikkunoiden korjaus

124 OSAOKA Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Op.cit.

hyvä. Johtajan asunnon pienet puiset kierreportaat on perimätiedon mukaan ostettu taloon rakennusmessuilta 1900-luvun alkupuolella silloisen talon rouvan toimesta[125]. Kierreporrasta ei ole kuitenkaan piirretty 1946-luvun muutospiirustukseen[126], vanhimpaan löytyneeseen pohjapiirustukseen. Vuonna 1948 päivättyyn piirustukseen se sitä vastoin on piirretty. Hyväkuntoisten portaiden askelmat on pinnoitettu muovimatolla 1970-luvun korjauksen yhteydessä. Portaiden kaide on peittomaalattu mustaksi, mutta muutoin portaat on maalattu samaan sävyyn ovien kanssa. Asuntolanhoitajan asunnon arvokkaat metallikierreportaat on asennettu 1970-luvun korjauksen yhteydessä. Kierreportaat ovat vanhan Högforsin ruukin mallistoa. 1980-luvulla yläkerran huoneet erotettiin omaksi asunnokseen, ja kierreportaisiin johtanut ovi suljettiin. Kierreportaiden käyttö on tämän jälkeen jäänyt hyvin vähäiseksi, ja ne ovatkin erinomaisessa kunnossa.

3.3.9 Kylpyhuoneet

Kylpyhuoneiden malli ja niissä käytetyt materiaalit ovat hyvin tyypillisiä 1970-luvulle. Aikakauden työselostuksen mukaan kylpyhuoneiden seinät ovat rankorakenteisia ja rungon molemmin puolin on asennettu lastulevy ja sen väliin ääneneristeenä 3 kpl kolminkertaista aaltopahvia[127]. Pintamateriaalina seinissä kuten lattioissakin on muovimatto. Sisäkattona on maalattu lastulevy. Kylpyhuoneiden rakenteita ei tässä yhteydessä aukaistu, mutta vaikka ne näyttivätkin päällisin puolin hyväkuntoisilta, olisi niitä syytä tutkia tarkemmin.

3.3.10 LVIS-järjestelmät

Vesi-, viemäri- ja vesikiertoista lämpöjärjestelmää on uusittu 1940-luvulla ja uudelleen 1970-luvulla. 1970-luvulla uusittiin myös sähköasennukset. Lämmönjakohuone sijaitsee viereisessä Konekoulun rakennuksessa, samoin kuin sen sähköpääkeskus. Rakennuksen neljä ryhmäkeskusta on sijoitettu asuntokohtaisesti ja kerroskohtaisesti. Lämmitysjärjestelmä ei ole tällä hetkellä käytössä, mutta sähköjärjestelmää käytetään päällä ainakin kerran vuodessa, kun talon ikkunoille sytytetään joulukynttelikö t.

Koska taloa ei tällä hetkellä käytetä, on järjestelmien kuntoa vaikea arvioida. Johdot ja putket on ajalleen tyypillisesti asennettu rakenteiden sisään, ja tästä syystä niiden silmämääräinen tarkastelukin on mahdotonta. Suurimman riskin järjestelmille muodostaa tällä hetkellä kuitenkin se, että rakennusta pidetään kylmillään. Lämmitysjärjestelmä on tyhjennetty vedestä paineilman avulla. Tämä aiheuttaa sen, että tyhjien putkien sisään on voinut päästää ilmaa, jonka happi hiljalleen ruostuttaa putkistoa. Myös käyttövesijärjestelmä on tyhjennetty vedestä, mikä onkin järkevää kylmillään olevassa talossa. Käyttövesiputket voisivat jäätyessään rikkoutua, ja aiheuttaa vesivahingon.

Piirustusmerkintöjen avulla (putkikoot) voidaan määritellä, mistä materiaalista järjestelmät on valmistettu, ja materiaalien mukaan voidaan arvioida järjestelmien kuntoa ja mahdollista jäljellä olevaa käyttöikää. Kuparista valmistettujen vesijohtojen ja valurautaisten viemäreiden normaali käyttöikä on 40–50 vuotta[128]. 1970-luvun alussa asennettujen järjestelmien putket alkavat olla käyttöikänsä päässä, varsinkin kun otetaan huomioon, että rakennus on ollut kylmillään pitkään. LVI-putkien eristysmateriaalina käytettiin 1970-luvulle asti asbestipitoisia eristysmateriaaleja, ja tämä tulisi huomioida purkutöiden yhteydessä. Radiaattorit ovat teräslevystä ja ne on

Kuvat 73. ylimpänä ja 74. keskellä Johtajan asunnon puiset kierreportaat on asennettu 1900-luvun puolivälissä.

Kuva 75. Rakennuksen keskellä ullakolle nousevat suoravartiset portaat ovat todennäköisesti rakennuksen vanhimmat.

125 Veikko Hätälän haastattelu

126 OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Op.cit.

127 OSAOKA Kempeleen puutarhaoppilaitos, Op.cit.

128 RT 18–10922, Kiinteistön tekniset käyttöiät ja kunnossapitojaksot

varustettu termostaattisilla patteriventtiileillä. Rakennuksen ilmanvaihto on painovoimainen, ja poistohormit on rakennettu keittiöihin, kylpyhuoneisiin ja wc:hen.[129]

Kuva 76. yllä
Ryhmä 7 Suuri Metsätammi syksyllä 2009.

Kuva 77. oikealla
Ryhmä 6 Vanha mutta hyväkuntoinen Siperianomenapuu.

Kuva 78. Ryhmä 1 Visakoivun rungossa kasvaa komeita pahkuroita.

3.4 Puisto

Puisto sisältää tällä hetkellä pääosin täysikasvuista, hyväkuntoista ja näyttävää kasvillisuutta, mutta yleisilme on villiintynyt. Moni sen lajikkeista on alun perin ollut vain eteläisille kasvuvyöhykkeille soveltuvaa (kuten esimerkiksi tammi), mutta ilmaston muuttuessa ne ovat sopeutuneet ja jopa viihtyneet pohjoisen karuissa olosuhteissa. Aiemmat kasvikartoitukset osoittavat, että puiston nykyinen lajimäärä on kuitenkin entistä suppeampi.[130]

Päärakennuksen pohjoispuolen koivussa on nähtävissä tuulenpesiä. Tuulenpesät ovat koivuntuulenpesätaudin (Taphrina betulina) aiheuttamia. Tästä taudista ei ole kuitenkaan suurta haittaa puulle, ja pesämäisiä oksakimppuja pidetään jopa hauskannäköisinä. Rakennuksen itä- ja eteläpuolella olevissa suurissa omenapuissa ja pihan keskellä olevassa tammessa on ruskeita leveitä kääpiä. Käävät (Polyporaceae) ovat puun rungossa kasvavia sieniä, jotka käyttävät ravintonaan lahoa puuta. Omenapuun ja tammen runkoaines on kuitenkin hyvin kovaa, eikä paikoittainen laho ole niille vaaraksi. Tammen pohjoispuolella olevan koivun rungossa on mustia rungosta ulkonevia kasvaimia. Koivua vaivaa todennäköisesti Pakurikääpä, joka on lehtipuilla esiintyvä lahottajasieni. Pakurikääpä ei ole nopeasti leviävä ja lahottava tauti.

Rakennuksen eteläjulkisivussa kasvaa omenapuu aivan rakennuksen vieressä. Sijainti rakennuksen kyljessä ei ole hyvä omenapuun kasvua ajatellen, ja sen juurakko voi vahingoittaa rakennuksen perustuksia.

Tällä hetkellä päärakennuksen eteläjulkisivulla kasvavat köynnökset teräsverkon varassa. Nykyisellä köynnöslajikkeella Siperiankärhöllä on kevyt maanalainen rönsy, joka kasvaa maanpintaa myöten. Tämän pitäisi soveltua rakennuksen viereen hyvin, sillä toisin kuin kasvit joiden juuristo on vahva, sen ei tulisi tunkeutua rakennuksen rakenteiden sisään. Sillä ei myöskään ole ilmajuuria, joten se tarvitsee teräsverkkoa kasvualustakseen.

129 Ibid.

130 Paula Syrin arkisto: Heikkinen, Johanna ja Mustonen, Päivi. Koulun alueen puiden ja pensaiden kartoitus, Päättötyö PV2, 15.1.1998 (Kempeleen Puutarhaoppilaitos) ja vanhempi päiväämätön kasvikartoitus

3.4.1 Puiston kasvien kartoitus

Kasvien tunnistus tapahtuu pääasiassa niiden kasvutavan, lehden ja kukinnon avulla. Lajien tunnistukseen vaikuttaa eniten vuodenaika, sillä saman sukuiset kasvit erottaa parhaiten toisistaan vain kukinnon ja lehden avulla. Lajin tunnistukseen vaikuttaa myös kasvin jalostustapa. Kasveja jalostetaan mm. siemenlisäyksen avulla, jolloin lajien sisäinen vaihtelu voi olla suurta, ja tästä syystä vanhojen kasvien tarkka tunnistus on vaativaa jopa alan asiantuntijalle. Puiston istutukset on pääasiassa tehty 1950- ja 1990-lukujen aikana, ja sen viimeisin kasvien kartoitus on vuodelta 1998.

Monet kasveista ovat minulle tuttuja lapsuudesta, mutta vasta tunnistustyön kautta olen nyt tutustunut useimpien nimiin. Esimerkiksi pensas, jonka lehdet olivat leikeissämme setelirahoja, on nimeltään Pihajasmike. Ruttojuuren outo nimi taas jäi mieleen jo pienenä, ja sen lehdet olivat juuri sopivia sateenvarjoja.

Diplomityössäni oleva kartoitus perustuu aiempiin kasvikartoituksiin[131], kesällä 2009 otettuihin valokuviin ja syksyllä 2009 paikanpäällä asiantuntijan opastuksella tehtyyn kartoitukseen. Kursivoidulla tekstillä on merkitty lajien latinankieliset nimet, suluissa kuvauksia kasvien ulkonäöstä ja kunnosta.

Kuva 79. Ryhmä 1 Villiintynyt Ruttojuuri valtaa rakennuksen takapihaa.

Ryhmä 1

Kanadantuija, *Thuja occidentalis* (pensasaita)
Kuusi, *Picea abies*
Palsamipihta, *Abies balsamea*
Siperianpihta, *Abies sibirica*
Isotuomipihlaja, *Amelanchier spicata*
Kotipihlaja, *Sorbus aucuparia*
Tataarivaahtera, *Acer tataricum*
Metsävaahtera, *Acer platanoides*
Ruttojuuri, *Petasites hybridus* (levinnyt laajalle)
Visakoivu, *Betula pendula*
Lisäksi pensaina voi olla (tarkistettava kesäaikaan)
Sinikuusama, *Lonireca caerule*
Taikinamarja, *Ribes alpinum*
Virpiangervo, *Spiraea chamaedryfolia*

Ryhmä2

Kuusi, *Picea abies*
Kempeleenruusu ”Kempeleen kaunotar”, Rosa x malyi (kehittynyt siemenlisäyksen yhteydessä Kempeleessä)
Puistosyreeni, *Syringa x henryi*
Pihasyreeni, *Syringa vulgaris*
Rauduskoivu, *Betula pendula*
Tuomi ja purppuratuomi, *Prunus padus*
Kotipihlaja, *Sorbus aucuparia*

Ryhmä 3

Kataja, *Juniperus communis*
Sembramänty, *Pinus cembra*
Juhannusruusu, *Rosa pimpinellifolia* (villiintynyt pensas, kasvaa lähellä rakennuksen kivijalkaa)
Kotipihlaja, *Sorbus aucuparia*
Pihasyreeni, *Syringa vulgaris*
Pihlaja-angervo, *Sorbaria sorbifolia* (villiintynyt pensas, kasvaa lähellä rakennuksen kivijalkaa)
Rauduskoivu, *Betula pendula* (kunto tarkistettava!)

131 Ibid

Kuva 80. Ryhmä 5
Taalainmaankoivun lehdet ovat hies- ja rauduskoivuun verrattuna pienemmät ja reunoiltaan rikkonaiset.

Kuva 81. Ryhmä 6 Omenapuu (Ananaskaneli) kasvaa rakennuksen kyljessä.

Kuva 82. Ryhmä 7 Sembramännyn neulaset ovat pitkiä.

Ryhmä 4

Sembramänty, *Pinus cembra*
Hieskoivu, *Betula pubescens*
Marjaomenapuu, *Malus baccata*

Ryhmä 5

Vuorimänty, *Pinus mugo* (ylikasvanut pensas)
Loimaankoivu, *Betula pendula*
Pihlaja-angervo, *Sorbaria sorbifolia* (villiintynyt pensas, kasvaa lähellä rakennuksen kivijalkaa)
Siperiankärhö, *Clematis sipirica* (köynnös)

Ryhmä 6

Vuorimänty, *Pinus mugo* (ylikasvanut pensas)
Juhannusruusu, *Rosa pimpinellifolia* (villiintynyt pensas, kasvaa lähellä rakennuksen kivijalkaa)
Siperiankärhö, *Clematis sipirica*
Siperiankurjenmiekka, *Iris sibirica*
Siperianomenapuu, *Malus prunifolia* (rungossa kääpiä)
Suikeroalpi, *Lysimachia nummularia* (levinnyt laajalle puuritilän päälle)
Omenapuu Ananaskaneli (kasvaa rakennuksen kyljessä)

Ryhmä 7

Sembramänty, *Pinus cembra*
Siperianpihta, *Abies sibirica*
Kotipihlaja, *Sorbus aucuparia*
Metsätammi, *Quercus robus*
Marjaomenapuu, *Malus baccata* (rungossa kääpiä)
Purppuraomenapuu, *Malus x purpurea* (pieni, entisen huvimajan pohjoispuolella)
Rauduskoivu, *Betula pendula* (merkityssä koivussa Pakurikääpä)
Siperianomenapuu, *Malus prunifolia* (rungossa kääpiä)
Visakoivu, *Betula pendula* (pieni, pensasmainen puu, entisen huvimajan pohjoispuolella)

Ryhmä 8

Norjanangervo, *Spiraea* (villiintynyt pensas)
Rusokuusama, *Lonicera tatarica* (villiintynyt pensas)

Ryhmä 9

Kurtturuusu, *Rosa rugosa*
Ruttojuuri, *Petasites hybridus*

Ryhmä 10

Siperianpihta, *Abies sibirica*
Rauduskoivu, *Betula pendula*

Ryhmä 11 (kokonaisuudessaan hyvin hoidettu ryhmä)

Kanadantuija, *Thuja occidentalis*
Kuusi, *Picea abies*
Vuorimänty, *Pinus mugo*
Kalliotuhkapensas, *Cotoneaster integerrimus*
Kiiltotuhkapensas, *Cotoneaster lucidus*
Koiranheisi, *Viburnum opulus* (pensas)
Metsäomenapuu, *Malus*
Norjanangervo, *Spiraea* (pensas)
Omenapuu Railamo, *Malus*
Pensashanhikki, *Potentilla fruticosa*
Rauduskoivu, *Betula pendula*
Riippuva omenapuu (kehittynyt siemenlisäyksen yhteydessä Kempeleessä)
Riippahernepensas, *Caragana arborescens* (pensasaita)

Kuva 83. Puiston kasvikartoitus

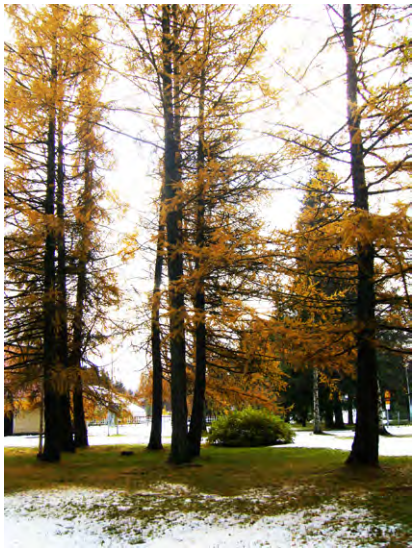

Kuva 84. Ryhmä 12
Siperianlehtikuusia

Rusopajuangervo*, Spiraea Billiardii-hybr* (pensas)
Sinikuusama, *Lonireca caerulea* (pensas)
Taikinamarja, *Ribes alpinum* (pensas)
Tuohituomi, *Prunus Maackii*
Villaheisi, *Viburnum lantana* (pensas)

Ryhmä 12

Siperianlehtikuusi, *Larix sibirica*
Virpiangervo, *Spiraea chamaedryfolia*
Rauduskoivu, *Betula pendula*

Ryhmä 13

Sembramänty, *Pinus cembra*
Kotipihlaja, *Sorbus aucuparia*
Pihajasmike, *Philadelphus coronarius* (pensas)

Kuva 85. Korjaussuunnitelma, asemapiirustus 1:1000

4. Käyttö- ja korjaussuunnitelmat

4.1. Suunnittelun lähtökohtia

Vanhan rakennuksen korjauksen ja uuden käyttötarkoituksen suunnittelussa pääperiaatteenani on ollut rakennuksen säilyminen. Ilman käyttöä rakennus rapistuu ja muuttuu käyttökelvottomaksi. Mikäli rakennukseen tehdään mittavia muutoksia sen uudelleen käyttöön ottamiseksi, menetetään jotain, jota ei voida enää saada takaisin. Rakennuksen nykyinen tilanne on lukuisten vuosikymmenien muutosten summa. Nämä muutokset ovat osa rakennuksen historiaa, ja siksi ne ovat säilyttämisen arvoisia. Tärkeintä on korjausten myötä nostaa käyttämättä olevan rakennuksen arvostusta, ja arvostuksen kautta taata sen säilyminen tuleville sukupolville. Mielestäni uuden käyttäjän on kuitenkin mukauduttava vanhaan rakennukseen, ei toisinpäin.

Asuntokäytössä ensimmäisen kerroksen tilojen lämpötila saattoi laskea alimmillaan +17 ºC:een. Ensimmäisen kerroksen rakenteiden lämmöneristystä on pyritty tästä syystä parantamaan. Samalla on huomioitu uusien energiamääräysten kiristyminen ja rakennuksen energiatehokkuuden parantaminen. Esimerkiksi ulkoseinien u-arvoa ei saada pienennettyä ratkaisuvaihtoehdollanikaan uuteen rakennusmääräyskokoelman minimiarvoon. Ulkoseinien heikompaa lämmöneristyskykyä voidaan kompensoida alapohjan ja yläpohjan lisäeristyksellä, joilla voidaan päästä lähelle uusia arvoja.

Vanhasta rakennuksesta on löydettävissä usein hometta, ja orgaaniset eristeet, kuten sammal sisältää myös itsessään luonnonmateriaalina jonkin verran mikrobeja. Toisaalta, esimerkiksi orgaaniset eristemateriaalit ovat hyvin herkkiä vähäisellekin kosteudelle. On vaikeaa arvioida, missä määrin vanhempani ovat altistuneet homeelle myös jo aiemmin, esimerkiksi lapsuuden kodeissaan, ja kuinka tämä on herkistänyt heitä aistimaan pieniäkin homemääriä. Mikrobivaurioita ei aina voida todeta silmämääräisellä havainnoinnilla, ja siksi jatkotutkimuksena olisikin selvitettävä rakenteiden kosteutta laboratorionäytteiden avulla.

Esitän työssäni rakennukselle uutta käyttötarkoitusta, ja olen suunnitellut kuntoarviossa ja -tutkimuksissa saamieni lähtötietojen avulla ratkaisuvaihtoehtoja rakenteiden korjauksiin.

4.2 Päärakennuksen uusi käyttötarkoitus

Päärakennuksen käyttötarkoitus oli pitkään asuminen. Alkuun se oli suuren tilan päärakennus jossa asuttiin, ja myöhemmin luontevasti koulutilan johtajan ja opettajien asuinrakennus. Kun työsuhteeseen sidottu asumiskulttuuri on hävinnyt, ei nykyomistajan ole helppoa jatkaa alkuperäistä käyttötarkoitusta. Asumiskäytössä rakennus on myös aiheuttanut asukkailleen terveysongelmia, joten uusi käyttötarkoitus olisi hyvä suunnitella muuhun kuin asumiseen.

Uuden käyttötarkoituksen olisi oltava mahdollisimman kevyt ja vähin muutoksin toteutettavissa. Koska vanhaan Konekoulun rakennukseen on suunniteltu kulttuurikeskusta, olisi vanhan asuinrakennuksen käyttö luontevaa sovittaa siihen. Uuteen käyttötarkoitukseen olisi hyvä sitoa myös alueen historiaa.

Suunnitelmassani sisätilat kunnostettaisiin koulun ja kuntalaisten käyttöön näyttely- ja toimistotiloiksi. Tiloissa voitaisiin esitellä kulttuurikeskuksen ja ammattiopiston opiskelijoiden töitä, kuvataidetta ja esimerkiksi kukkasidontatöitä. Siellä voitaisiin pitää teemoittain myös muita puutarha-alaan liittyviä näyttelyitä, kuten esimerkiksi puutarhanhoidosta kiinnostuneille pihasuunnittelun viimeisimpiä villityksiä ja vastapainona vaikka perinteisiä pohjoisen pihakasveja. Tiloissa voisi toimia myös pieni ravintola-alan opiskelijoiden harjoituspaikkana toimiva kahvio, ja lisäksi rakennuksessa olisi ammattiopiston tai kulttuurikeskuksen toimistotilaa.

Toisen kerroksen länsipäädyn toimistotila olisi mahdollista vuokrata

Korjaussuunnitelmat

☐ Sviitti/ Toimisto ☐ Näyttely ☐ Toimisto

Kuva 86. Ensimmäinen kerros

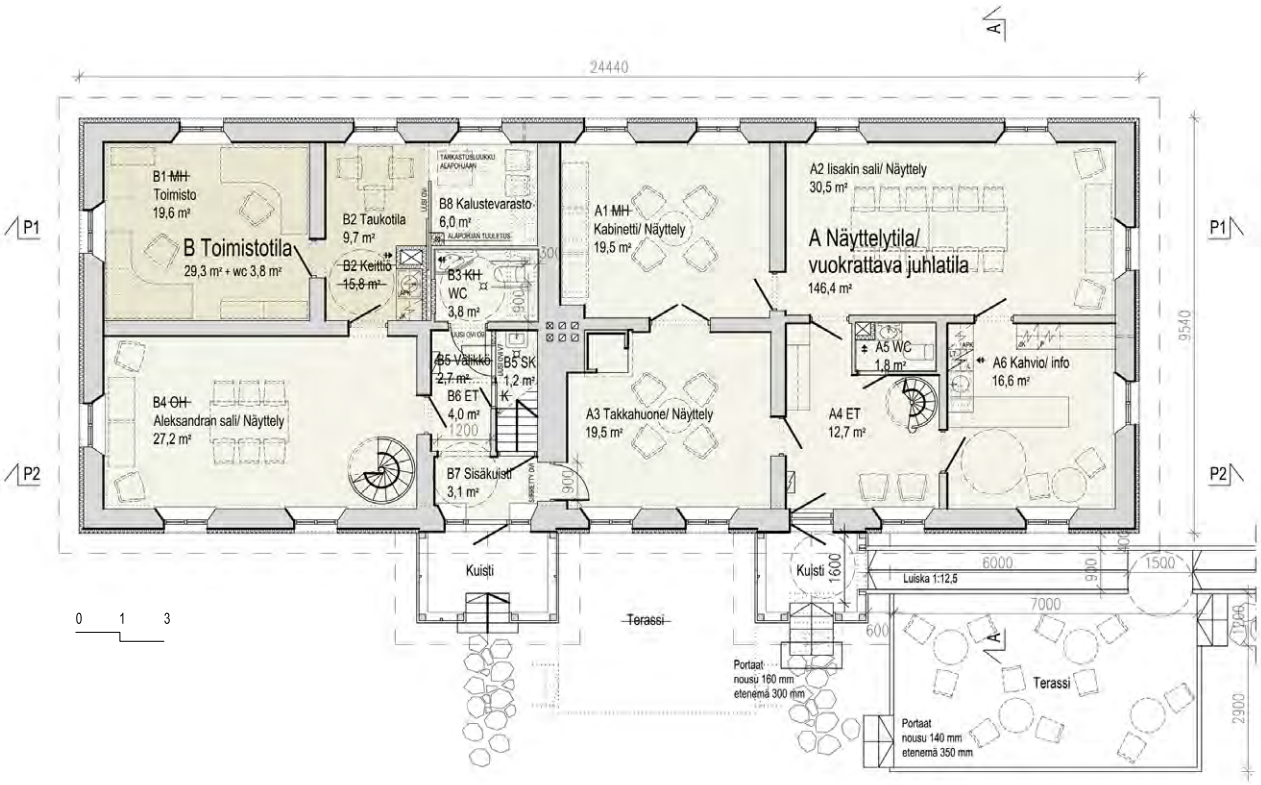

Kuva 87. Toinen kerros

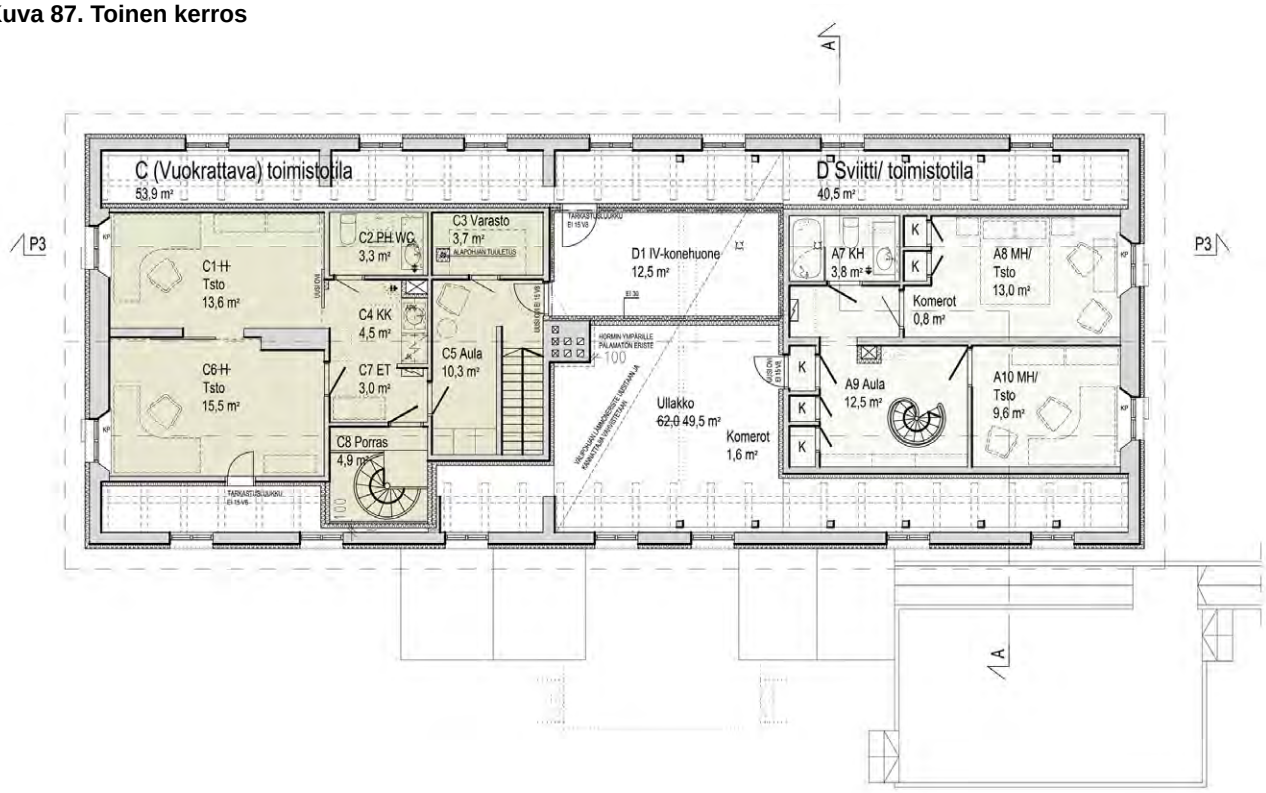

P1 Ensimmäinen kerros, pohjoispuoli

P2 Ensimmäinen kerros, eteläpuoli

P3 Toinen kerros

Kuva 88. Korjaussuunnitelmat, sisustuksen periaatekuvat, huonetilojen läpileikkaukset. Rakennuksen sisustuksessa näkyisivät eri aikakaudet 1800-luvun lopulta 1950-luvulle. Tällöin rakennus oli yksityiskäytössä, ja sisustuksen ideana olisikin luoda näyttely- ja toimistotiloihin arvokasta mutta kodikasta tunnelmaa.

ulkopuolisille, ja näin rakennukseen saataisiin säännöllistä vuokratuloa. Myös näyttelytilaa olisi mahdollista vuokrata yrityksille kokoustiloiksi tai pieniin yksityistilaisuuksiin. Kirkko sijaitsee tilan ohi kulkevan Pirilänttien toisella puolella, joten tila voisi olla ihanteellinen paikka hääjuhlille. Johtajan asunnon toinen kerros voitaisiin muuttaa toimistotiloiksi tai säilyttää alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisesti asuintilana, ja tällöin sitä voitaisiin käyttää koulun vierasmajoitukseen tai vuokrata esimerkiksi hääpareille hääyöksi. Ullakko on jo aiemmin otettu osittain käyttöön, ja muilta osin se tulisi myös säilyttää nykyisellään aikakaudelleen tyypillisenä kylmänä säilytystilana.

Suunnitelmani pääperiaatteena olisi saada sisätiloista arvokkaita, mutta kodikkaita, ja siksi näyttelytila ja kahvio ovat tarkoituksella pienimuotoisia. Keittiö toimisi ainoastaan kahvilatuotteiden tarjoilupaikkana, jonka tuotteet valmistettaisiin muualla. Kesäisin kahvila laajenisi ulkoterassille, talvella kahvikupposen voisi nauttia näyttelytiloihin sijoitettujen pöytäryhmien ääressä. Ajatuksena olisi, että kävijä kokisi sisään astuessaan tulevansa Pirilän suvun kotiin kylään.

Rakennusta ei sisustukseltaan sidottaisi keinotekoisesti mihinkään tiettyyn vuosikymmeneen, vaan rakennuksen vaihtelevasta historiasta kertovia kerrostumia säästettäisiin ja niitä korostettaisiin. Tiloihin luotaisiin eri tunnelmia 1800-luvun lopulta 1950-luvulle, ajoilta, jolloin päärakennus oli vielä yksityiskäytössä. Aikakausien tapettimallit olisivat tärkein tekijä oikean tunnelman luomisessa, ja tunnelmaa täydennettäisiin aikakausiin sopivilla irtokalusteilla ja valaisimilla.

P3-luokan rakennus olisi jaettu kolmeen palo-osastoon tilojen käyttötavan ja kerroksen mukaan. Mikäli toisen kerroksen tiloja käytettäisiin majoituskäytössä, olisi huolehdittava, että makuuhuoneiden ovet olisivat palotilannetta ajatellen riittävän tiiviit. Toisen kerroksen varateinä toimivien ikkunoiden kiintopainikkeet ja ulkopuolella olevat varatietikkaat kunnostettaisiin.

Kuva 89. Sisustuksen periaatekuvat, huonetilojen seinäprojektiota

Toimistotila

Taukotila

Näyttelytila

Eteinen

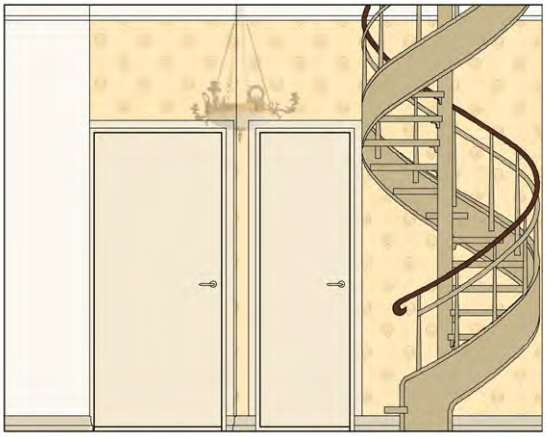

Kahvio

Sviitti

4.3 Päärakennus rakennusosittain

4.3.1 Perustukset ja ryömintätila

Päärakennuksen suurimman kosteusrasitteen muodostaa tällä hetkellä sen puutteellinen sade- ja pintavesien poisto. Rakennuksen ympärillä oleva maanpinta olisi ehdottomasti pikaisesti korjattava kallistumaan rakennuksesta ulospäin, ja syöksytorvista valuvat sadevedet olisi ohjattava loiskekouruin pois kivijalan juurelta.

Rakennuksen salaojittamista voidaan harkita, mutta tätä ennen olisi tutkittava perustusten maanalainen rakenne. Mikäli rakennuksen kivijalka on muurattu hirsiarinan päälle, ei salaojitus olisi järkevää, sillä hirsiarina säilyy lahoamatta vain kosteassa maassa. Suunnitelmassani esitän rakennuksen salaojitusvaihtoehdon. Rakennuksen kivijalan viereen uusittaisiin salaojittava sepelikerros noin metrin matkalta kivijalasta ulospäin. Salaojittavan kerroksen päälle asennettaisiin tumma rikkakasvien kasvun estävä kangas ja sen päälle ladottaisiin halkaisijaltaan 50–100 mm kiveä. Rakennusta kiertävä kivialue erotettaisiin nurmialueesta lämpökäsitellystä puusta tai lehtikuusesta valmistetun laudan avulla, joka estäisi nurmikon leviämisen rakennuksen viereen. Korjaustyö tulisi suorittaa pienissä osissa, jotta vältyttäisiin kivijalan mahdolliselta sortumavaaralta.

Kasvillisuutta olisi vähennettävä aivan rakennuksen reunustalta, sillä se saattaa kerätä rakennuksen perustusten ympärille kosteutta ja toisaalta estää eristävän lumikerroksen kasautumista. Myös alapohjan tuuletus olisi varmistettava. Tuuletusluukkuja olisi avattava suuremmiksi, ja niitä olisi oltava nykyistä huomattavasti enemmän. Tuuletusluukkujen toiminta perustuu siihen, että ne avattaisiin säännöllisesti kesäajaksi ja suljettaisiin talviajaksi. Ryömintätilaan pääsyä olisi helpotettava tarkastusluukulla. Ryömintätilassa oleva orgaaninen jäte olisi hyvä poistaa, sillä se vähentäisi mikrobivaurioiden riskiä. Suunnitelmavaihtoehdossani esitän lisäksi alapohjan tuuletuksen tehostamista poistoilmahormin avulla ja sinne voitaisiin myös sijoittaa tilan kosteutta ja lämpötilaa seuraavat anturit.

4.3.2 Alapohja

1800-luvulla rakennettua alapohjaa on vuosien varrella uusittu ainakin 1970-luvulla. 1970-luvulla lisätyn mineraalivillan kosteudensitomiskyky on muihin vanhempiin materiaaleihin verrattuna hyvin erilainen, ja se voi siksi muodostaa riskin alapohjarakenteeseen. Toinen ongelmakohta nykyisessä rakenteessa on sinne asennetut kaksi tiivistä pintaa. Kuinka riskialtis rakenne olisi säilyttää muovimatto ja muovikalvo paikoillaan? Muovipinnat voivat estää kosteuden luonnollista tasaantumista huoneilmaan. Muovimaton ja muovikalvon väliin on lisäksi jätetty lastulevy, mikä on nykymääräysten vastaista. Tiiviit kerrokset on kuitenkin asennettu lähelle lämmintä sisäpintaa, mikä pienentää riskiä vaurioista rakennuksen ollessa lämpimänä. 1970-luvun lisäysten mahdollisesti aiheuttamat vauriot tulisi kuitenkin kartoittaa, ja vauriokohdat korjata.

Alapohjan lisälämmöneristys olisi mahdollista ja se voitaisiin toteuttaa melko huomaamattomastikin. Rakenteiden ilmatiiviydestä tulisi huolehtia, jotta kylmää ilmaa ei pääse vuotamaan rakennuksen sisään, eikä lämmintä hallitsemattomasti ulos. Lattian liitoskohta seinään on yksi tällainen kohta.

Suunnitelmaratkaisussani esitän vaihtoehtona alapohjarakenteen uusimista 1970-luvun korjauksen lisäysten osalta. Samalla vanhojen orgaanisten eristeiden kunto voitaisiin tarkistaa, ja mikäli ne olisivat hyväkuntoisia, ne voitaisiin säästää. Vanhan eristekerroksen päälle lisättäisiin uutta puhallettavaa puukuitueristettä (kuten Ekovilla tai Selluvilla) Rakenteen ilmatiiviyttä parannettaisiin lisäämällä eristekerrosten päälle rakennuspaperi. Lisäksi lattiarakennetta

Korjaussuunnitelmat

Kuva 90. Julkisivu etelään

1. Uusi tummanpunaiseksi maalattu konesaumattu peltikate, turvavarusteet (kattotikkaat ja -sillat) ja sadevedenpoistojärjestelmä (tumman punaiseksi maalatut jalkarännit ja valkoisiksi maalatut syöksytorvet)
2. Uusi vaalean keltaiseksi maalattu lämpörappaus (karkea rappaus viimeistellään vaakasuuntaisella harjauksella, huokoinen maali)
3. Kunnostettava puurakenne, peittomaalattu vaalean keltaiseksi
4. Kunnostettava puurakenne, peittomaalattu valkeaksi
5. Kunnostettu puurakenne, peittomaalattu ruskeaksi
6. Uusi puurakenne, peittomaalattu kaiteet valkoiseksi, taso ruskeaksi
7. Uusittava lakkaus
8. Rappauksen paikkaus ja huoltomaalaus harmaa

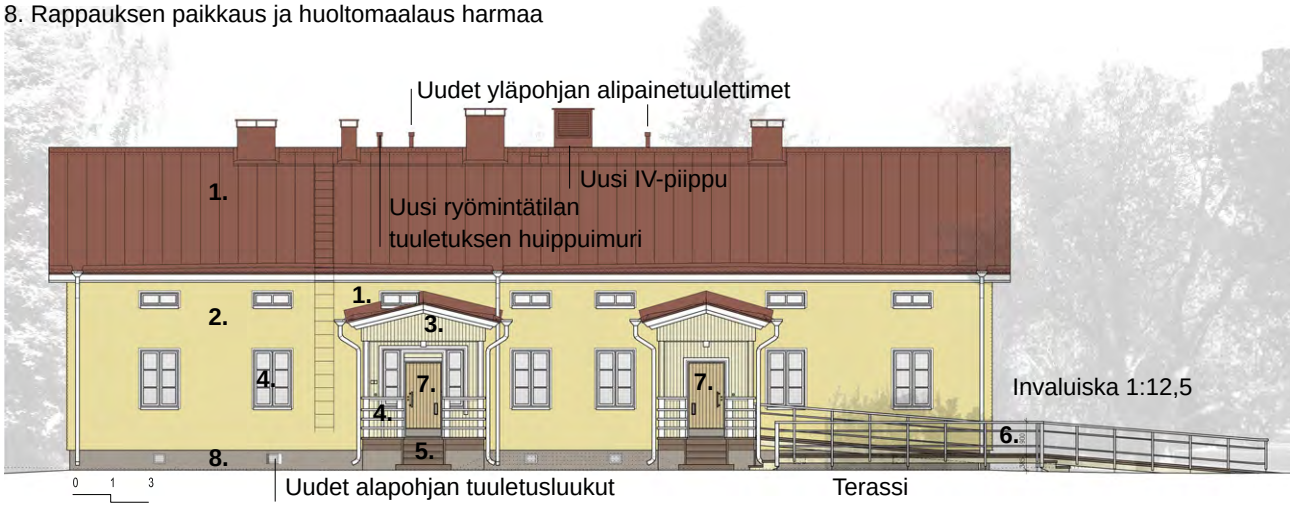

Kuva 91. Julkisivu itään

Kuva 92. Julkisivu länteen

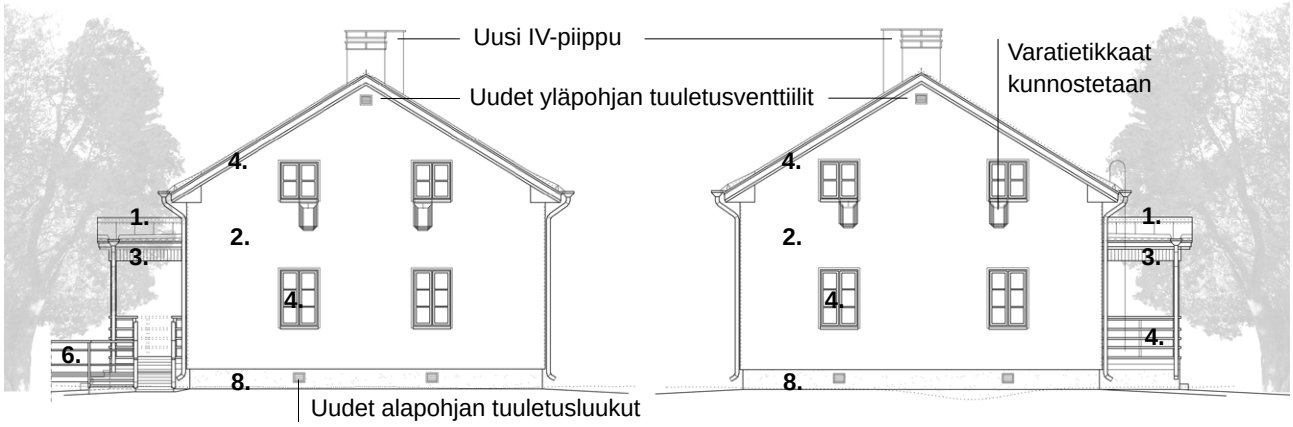

Kuva 93. Julkisivu pohjoiseen

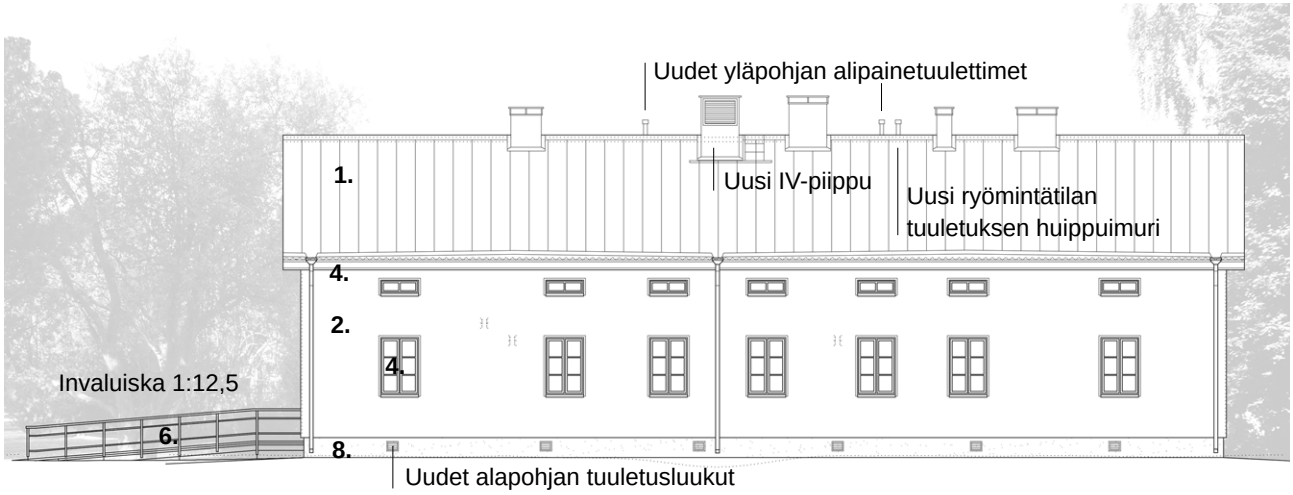

uusittaisiin ulkoseiniä vasten olevilta reunoilta, jolloin tyypillisesti kylmää ilmaa vuotavaa liitoskohtaa voitaisiin tiivistää rakennuspaperilla ja uudella tiiviillä eristekerroksella. Samalla voitaisiin tarkistaa myös alapohjan kannattajien kunto, sillä kannattajien liitoskohta tiiliseinään on tavallinen kohta lahovaurioille. Jos vanha eristekerros on vaurioitunut, tulisi se korvata kokonaan uudella puurakenteiseen alapohjaan hyvin soveltuvalla puukuitueristeellä. Pintamateriaaliksi soveltuisivat alkuperäiseen tyyliin umpipuinen ja maalattu lautalattia, 1800-luvun lopulla arvorakennuksissa käytetty parketti tai linoleumi, jota on käytetty rakennuksissa jo 1900-luvun alussa ja myös 1950-luvulla, ajalla joka näkyy rakennuksen aiemmissa korjauksissakin. Suunnitelmassani olen esittänyt linoleumia, sillä se sopii kulutuksenkestävyytensä ansiosta hyvin tämän tyyppiseen käyttötarkoitukseen.

4.3.3 Ulkoseinät ja väliseinät

Ulkopuolinen lisälämmöneristys on rakennusteknisesti sisäpuolista vaihtoehtoa parempi ja se myös suojaa vanhaa tiilijulkisivua säältä. Tästä syystä lisäeristyksen ja rappauksen poistaminen ei olisi kannattavaa. Rappausta vaurioittavat tekijät olisi kuitenkin poistettava ja tämän jälkeen julkisivurappaus korjattava.

Sisäpuolinen lisälämmöneristys pitää muuratun rakenteen kylmänä, joka puolestaan viilentää sisätilojen lämpötilaa. Kylmään kivirakenteeseen voi tiivistyä kosteutta, joka voi aiheuttaa kosteusvaurioriskin muurattua rakennetta vasten asennettuun puukoolaukseen ja mineraalivillalevyyn. Näiden syiden takia sisäpuolisen lisälämmöneristyksen purku olisi suositeltavin ratkaisu. Tällöin nykyinen ulkopuolinen eriste ei olisi riittävä, vaan se tulisi korvata uudella ja tehokkaammalla eristeellä. Nykyisessä julkisivussa ikkunat ovat ulkopintaa syvemmällä, sillä tasoite ja sen päällä oleva lisälämmöneristys rappauksineen on noin 100 mm alkuperäistä tiilipintaa ulompana. Lämpörappaus soveltuisi muuratun ulkoseinärakenteen lisälämmöneristykseksi rakennusteknisesti hyvin, ja sen eristepaksuus määriteltäisiin vanhan eristekerroksen mukaisesti, jotta julkisivun ulkonäkö ei muuttuisi suurissa määrin nykyisestä. Uuden lisäeristeen lämmönläpäisykerroin (U-arvo) on huomattavasti aiempaa parempi, joten vaikka sisäpuolinenkin eristekerros poistettaisiin, rakenteen U-arvoa saataisiin silti hiukan parannettua. Tiilimuurauksen pintaan kiinnitettäisiin kiinnikkeillä mineraalivillalevy, sen päälle rappausverkko ja pintaan toteutettaisiin vanhan mallin mukaan tehty rappaus. Rappaus ja sen maalaus tulisi suorittaa huokoisilla materiaaleilla. Ulkopuolinen eristys vähentäisi myös muurattujen väliseinien toimimista rakenteen kylmäsiltoina, ja silloin myös niiden mahdollinen lisälämmöneristys voitaisiin poistaa.

Sisäpuolella purettavan rakenteen alla olevaa vanhaa rappausta korjattaisiin. Halkeamat ja nurkkakohdat kangastettaisiin ja tasoitettaisiin jotta seinärakenteesta saataisiin ehjä, tasainen ja tiivis. Vanhassa valokuvassa omistajapariskunnan takana näkyvät tapetin peittämät seinät[132] ja rakenneaukaisussa eristekerroksen alta löytyi vanha tasoitettu pinta, jossa oli tapetin jäämiä. Esitän suunnitelmassani seinäpintojen tapetointia sisätilojen arvokkaan ilmeen palauttamiseksi. Tapettien mallit haettaisiin huonekohtaisesti kunkin aikakauden tyylin mukaisesti.[133]

Toisen kerroksen rankorakenteisten seinien purueristeen kunto tarkistettaisiin, ja mikäli se olisi kunnossa, se voitaisiin säästää. Omakohtaisen kokemuksen mukaan yläkerran huonetilat pysyivät myös talvella hyvin lämpiminä, mutta mikäli kylmää ullakkoa vasten

132 katso sivu 22

133 Vanhojen mallien mukaan tehtyjä tapetteja valmistaa Suomessa mm. Tapettitalo.

Kuva 94. Leikkauspiirustus A-A

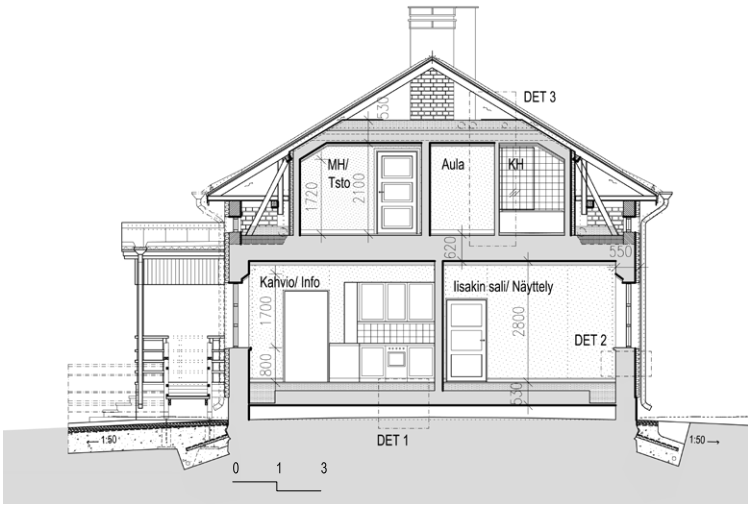

Kuva 95. DET 1 Alapohjarakenne 1:10, poikkileikkaus

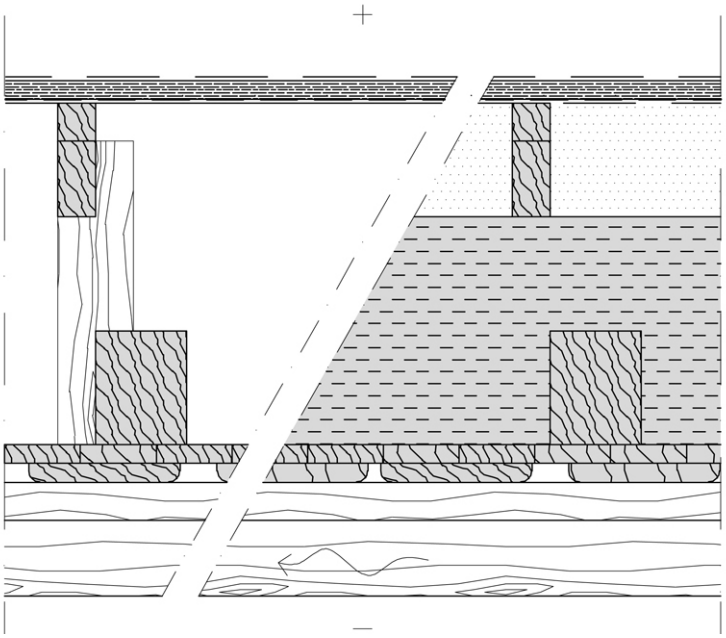

Uusittu alapohjarakenne ylhäältä

- linoleum
- 22 mm pontattu rakennuslevy (havuvaneri)
- rakennuspaperi
- *50 mm koolaus, keittiön aukaisukohdassa ristiin (puukuitueriste)*
- *100 mm koolaus (puukuitueriste)*
- *150 mm pystykannake (kutterinlastu)*
- *150 x 120 mm pääkannattaja (kutterinlastu)*
- *2 x 25 mm täytelauta ”lomalaudoitus”*
- *ristiin asennettu kannattaja, jonka kyljessä rimat täytelautojen kannatukseen*

Kuva 96. DET 1 Alapohjarakenne 1:10, pituusleikkaus

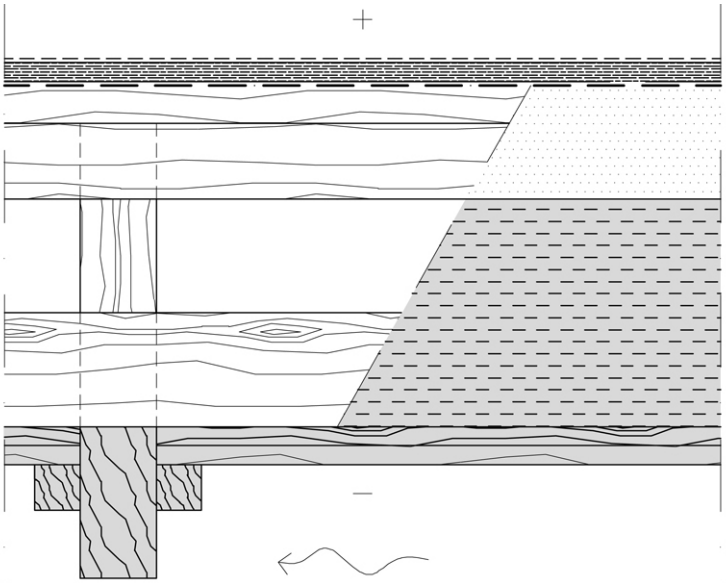

(Rakennedetaljeissa vanha, olemassa oleva rakenne on esitetty piirustuksissa harmaalla värillä ja teksteissä kursivoidulla tekstityypillä.)

olevia seiniä haluttaisiin lisäeristää rakennuksen energiatalouden parantamiseksi, olisi se helpointa tehdä ullakon puolelta. Vanhat lisälämmöneristyskerrokset purettaisiin, ja lautapinnan päälle asennettaisiin 100 mm puukuitueristelevy ja tuulensuojalevy, joka yhtyisi yläpohjan tuulensuojalevyyn. Sisäpintojen pinkopahvien kiristystarve tarkistettaisiin sen jälkeen, kun rakennusta olisi lämmitetty jonkin aikaa. Pinkopahvit löystyvät kylmillään olevassa talossa, mutta lämmityksen yhteydessä ne kiristyvät uudelleen. Olemassa olevat tapettikerrokset säästettäisiin, ja uusi tapettikerros asennettaisiin niiden päälle. Toiseen kerrokseen johtavan kierreportaan ullakkotilaa vasten olevat 1970-luvulla rakennetut seinät uusittaisiin kokonaan, jolloin niiden taakse ja yläkerran toimistohuoneen viereen jäävä ”kylmä onkalo” saataisiin liitettyä muuhun ullakkotilaan ja sen tuulettuvuus varmistettua.

Kaikki 1970-luvun suorakulmaiset listat uusittaisiin sisustuksen tyyliin paremmin sopiviksi. Lattia-, katto- ja ovilistojen materiaalin tulisi olla puuta ja profiilimallina käytettäisiin aikakaudelle tyypillisiä malleja. Jo 1800-luvun lopussa listat olivat usein koneella höylättyjä ja tästä syystä esimerkiksi lattialistat saattoivat olla malliltaan hyvinkin yksinkertaisia. 1900-luvun alussa käytettiin edelleen edellisen vuosisadan vanhoja muotoja, mutta 1900-luvun puolivälin listatyypit olivat aiempaa suoralinjaisempia. Vaikka listojen korkeus madaltuikin 1900-luvun puoliväliin selvästi 1800-luvun lopulta, olivat ne edelleen nykyisiä selvästi korkeampia[134].

4.3.4 Välipohja, yläpohja ja sisäkatot

Rakenteellisesti yläpohjien lisälämmöneristys on paras tapa lisätä rakennuksen energiatehokkuutta, ja sen toteutus on muihin rakenteisiin nähden helpompaa. Yläpohja voitaisiin lisäeristää kylmän ullakkotilan puolelta puhallettavalla puukuitueristeellä. Mikäli vanha purueriste todettaisiin hyväkuntoiseksi, voitaisiin uusi puukuitueriste puhaltaa olemassa olevan purueristeen päälle. Ullakon keskiosan lautalattian alta vanha eriste uusittaisiin kokonaan, jotta rakennekerros ei madaltaisi sinne sijoitettavan konehuoneen huonekorkeutta. Samalla välipohjan kantavan palkiston kunto tarkistettaisiin ja sitä vahvistettaisiin ilmanvaihtokoneen painon mukaisesti.

Toisen kerroksen huonetilojen päällä olevat 1970-luvun lisäeristekerrokset poistettaisiin ja rakenteet tarkastettaisiin mahdollisten vesikaton vuotojen aiheuttamien kosteusvaurioiden varalta. Samalla aukaistaisiin vesikaton suuntaisille osille tarvittava tuuletusväli. Vanhan purueristeen päälle puhallettaisiin uutta puukuitueristettä niin, että reuna-alueiden tuuletusväli säilyisi. Puukuitueriste suojattaisiin yläpohjan viistoilta osilta ja tasaisen osan reuna-alueilta tuulensuojalevyllä. Vaikka rakenteesta puuttuu nykytavan mukainen höyrynsulku, alakaton purku vain höyrynsulun lisäämiseksi ei olisi järkevää. Rakenteeseen huonetilojen kautta pääsevä kosteus pääsee haihtumaan ullakolle, jossa tuuletusta tehostettaisiin.

Paneelikattopinnat ja toisen kerroksen vanhemmat katto- ja ovilistatyypit tulisi kunnostaa ja säilyttää. Irtonainen maalipinta poistettaisiin, pinnat puhdistettaisiin, hiottaisiin ja pohjamaalattaisiin ennen uutta pintamaalausta. Ensimmäisen kerroksen laminaattilevytys tulisi poistaa, ja mikäli alta ei löytyisi kunnostettavaa paneelikattoa, tulisi sellainen rakentaa vanhan mallin mukaan.

4.3.5 Vesikatto

Vesikaton kantavien rakenteiden kunto tulisi tarkistaa ja mahdollisten

134 Listojen ajoituksesta ja profiilimalleja Heikkinen et al., 1989 s.127–140 Vanhan mallin mukaisia listoja valmistaa esimerkiksi Tillman Oy Muhoksella.

Kuva 97. DET 2 Ulkoseinärakenne 1:10

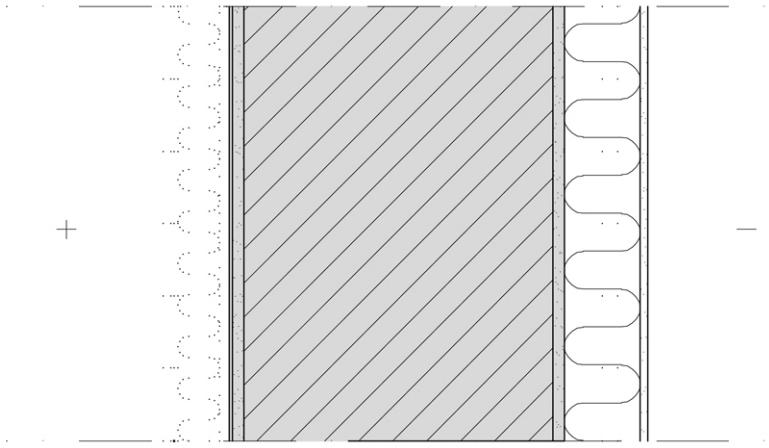

Uusittu rakenne vasemmalta

- tapetti
- pohjamaali
- *15-20 mm tasoitekerroksen paikkaus ja oikaisu*
- *tiilimuuraus*
- 80 mm mineraalivilla
- 10 mm rappaus
- maali

Kuva 98. DET 3 Vesikatto- ja yläpohjarakenne 1:10

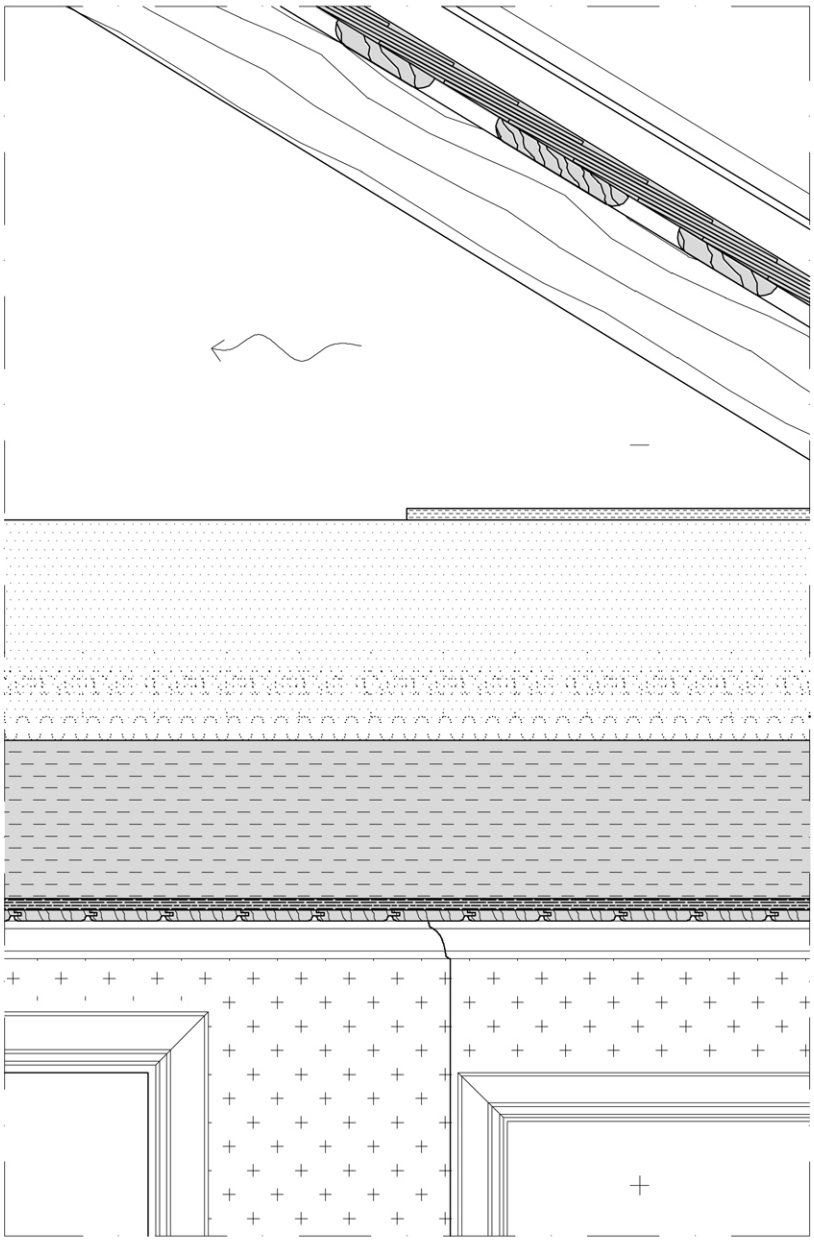

Uusittu vesikattorakenne ylhäältä

- konesaumattu peltikate *(asbestisementtilevyjen kiinnitysrimoihin)*
- *päre* (toimii aluskatteena)
- *harvalaudoitus*
- *kattoparru*

Uusittu yläpohjarakenne ylhäältä

- 165 mm puhallettu puukuitueriste, reunoille tuulensuojalevy
- *n. 200 mm sahanpuru, kutterinlastu ja yläpohjan kannattajat*
- *15 mm lastulevy*
- *15 mm valkoiseksi maalattu, pontattu sisäkattopaneeli*

(Rakennedetaljeissa vanha, olemassa oleva rakenne on esitetty piirustuksissa harmaalla värillä ja teksteissä kursivoidulla tekstityypillä.)

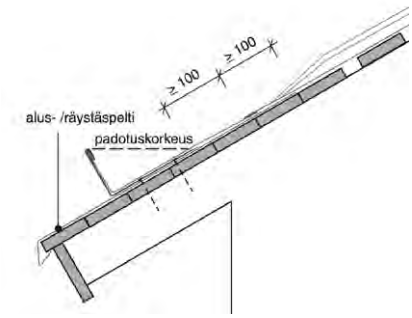

Kuva 99. Periaatekuva räystäiden umpilaudoituksesta pystykourun osalta. (RT 85-10862)

vuotokohtien kosteusvauriot korjata. Vesikaton tuuletusta voitaisiin parantaa tarkistamalla, että sen alla on joka puolella rakennetta riittävä tuuletusväli. Ilma tulisi päästä vesikaton alle räystäsrakenteen kautta ja sen poistoa voitaisiin tehostaa asentamalla vesikaton harjalle alipainetuulettimet ja rakennuksen päätyihin tuuletusventtiilit.

Nykyinen sadevesijärjestelmä kaipaisi ensimmäiseksi pikaisia huoltotoimenpiteitä. Räystäskourut tulisi puhdistaa, sillä ne ovat tällä hetkellä täynnä roskia, jonka takia vesi tulvii niistä hallitsemattomasti yli. Lisäksi sadevesi tulisi johtaa syöksytorvien juurelta loiskekourujen avulla kauemmas rakennuksen kivijalasta.

1970-luvulla vaihdettu Minerit-aaltolevy on huonokuntoinen, ja rakennuksen arvolle sopimaton. Vanhan pärekaton päälle aiemmin asennettu arvokas tiilikatto on ilmeisesti painanut rakenteita[135], joten katemateriaali voitaisiin uusia rakennukseen nykyistä paremmin sopivammalla ja kevyellä materiaalilla. Suunnitelmassani ehdotan konesaumattua peltikatetta, joka voitaisiin asentaa vanhan pärekaton päälle asennettavan harvalaudoituksen päälle niin, että pärekatto voitaisiin säilyttää uuden peltikatteen aluskatteena. Samalla vesikatolle rakennettaisiin jalkarännit ja uudet syöksytorvet. Jalkarännien eli pystykourujen kohdalta räystäät olisi umpilaudoitettava, ja laudoituksen päälle ja katteen alle olisi asennettava eristyskermi. Näiltä kohdilta vanhaa pärekatetta purettaisiin, ja sen tilalle asetettaisiin umpilaudoitus pystykourun pellin ja rivipeltien sauman yläpuolelta räystään reunaan asti. Piippujen pellityksen tiiviys olisi tarkistettava katemateriaalin vaihdon yhteydessä. Lisäksi vesikatto varustettaisiin tarvittavilla turvavälineillä eli kattosilloilla ja tikkailla katon ja hormien kunnossapitoa varten.

4.3.6 Kuistit

Kuistien puurakenteet olisi tutkittava lahovaurioiden osalta, uusittava vaurioituneilta osiltaan ja maalattava uudelleen. Esteetön pääsy rakennukseen varmistettaisiin rakentamalla rakennukseen invaluiska ja leventämällä itäisen kuistin tasoa sen portaita siirtämällä. Päärakennuksen itäpuolella kulkee asvaltoitu kävelytie, jota pitkin rakennusta pääsääntöisesti lähestytään. Tästä syystä käynti invaluiskalle olisi luontevaa ohjata asvaltoidun tien kautta, eikä päärakennuksen eteläpuolelta kuistille johtavaa vanhaa liuskekivillä päällystettyä polkua pitkin. Luiskan yhteyteen rakennettaisiin uusi puurakenteinen terassi, joka toimisi kahvilan kesäisenä istuskelupaikkana, ja Pirilässä joka toinen vuosi järjestettävien joulunajan tapahtumien ulkoilmalavana. Invaluiska ja terassi irrotettaisiin rakennuksen julkisivusta, mutta ne voitaisiin istuttaa rakennuksen julkisivun viereen huomaamattomasti rakennusta ympäröivän kasvillisuuden avulla.

4.3.7 Ikkunat ja ovet

Ikkunat ovat rakennuksen historiallisesti ja ulkonäöllisesti merkittävin ja arvokkain osa ja tästä syystä käsittelen niiden korjausvaihtoehtoja hiukan tarkemmin. Olen koonnut diplomityöhöni rakennuksen ikkunoista yleisiä korjausperiaatteita, mutta ikkunoille olisi suoritettava yksityiskohtainen kuntoarvio jatkotutkimuksena niiden tarkempaa korjaussuunnittelua varten.

Ikkunoiden korjaus tulisi suorittaa Museoviraston korjauskortiston ohjeiden mukaisesti[136] ja ammattitaitoisella konservaattorilla. Ikkunalasien kittaus ja kiinnitys olisi tarkistettava ja tarpeen vaatiessa uusittava. Kittaus tulisi suorittaa pellavaöljykitillä ja kittiä olisi levitettävä myös lasin alle, kittiuran pohjalle. Ennen kitin levitystä olisi

135 työselitys 1972; OSAOKA Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Op.cit.

136 MK, www.nba.fi/korjauskortit, Ikkunoiden korjaus

tarkistettava, että levityspinnat ovat kauttaaltaan maalin peitossa, jottei kitin sisältämä öljy pääsisi imeytymään puuhun ja siten haurastuttaisi kittiä. Lasien liikkuminen voi liittyä myös kulmaliitosten löystymiseen. Rikkoutuneet ikkunalasit tulisi uusia vanhalla kierrätetyllä lasilla, koska uudet tehdasvalmisteiset lasit poikkeavat ulkonäöltään ja paksuudeltaan vanhoista.

Ikkunoiden puuosat tulisi tarkistaa lahovaurioiden varalta. Tyypillisimmin vaurioita esiintyy ikkunoiden alaosissa, ja esimerkiksi ulkopuitteen tippanokka kärsii vedestä eniten. Pienet lahovauriot eivät vaadi korjausta, mutta suuremmat tulisi uusia poistamalla ja paikkaamalla lahovauriokohdat korkealaatuisella puulla, alkuperäisen profiilin muotoisella palalla. Puupaikat kiinnitettäisiin vanhaan rakenteeseen tiiviillä puuliitoksilla tapituksen tai kosteuden kestävän liiman avulla. Auringon aiheuttamaa nukkaantunutta puuta ei tarvitse poistaa, vaan se voidaan vain hioa kovaan puuhun asti.

Ikkunoiden avautuvuus ja helojen kunto olisi tarkistettava. Vääntyneetkin puuosat voidaan oikaista ja puhdistaa paksuista maalikerroksista, jotta ne avautuisivat helposti.

Lohkeillut ja irtoileva maali poistetaan ikkunoiden puuosista kaapimalla, pinnat puhdistetaan maalipesuaineella ja lopuksi ne hiotaan ja puhdistetaan pölystä harjaamalla. Puupintojen raot ja halkeamat kitataan öljykitillä. Puuosat tulisi maalata pellavaöljymaalilla kahteen kertaan siten, että maali ulottuu kittauksen yli lasin päälle, jolloin se suojaa puitetta vedeltä ja kittausta auringolta.

Ikkunoiden helat kunnostetaan, säilytetään ja ne puhdistetaan ja suojataan ruosteenestoaineella. Puuttuvien tai rikkinäisten helojen tilalle voidaan vaihtaa vastaavanlaisia käytettyjä tai esimerkiksi Rakennusapteekin vanhan mallisia uusia heloja.

Energiataloudellisesti ajatellen vanhojen ikkunoiden tiivistäminen olisi tärkeintä, jotta ilma ei vuotaisi niiden kautta hallitsemattomasti sisätiloihin aiheuttaen vedon tunnetta. Yksi vaihtoehto olisi lisätä sisäpuolelle lisäpuite, mutta koska se muuttaisi ikkunoiden sisäpuolista ilmettä, joka on rakennuksen todennäköisesti yksi harvoista säilyneistä alkuperäisistä yksityiskohdista, en suosittele tätä. Jos määritellään ikkunoiden vuotokohdat, voidaan ikkunoiden rakennetta tiivistää suoraan näistä kohdista. Ilmaa vuotaa hatarista liitoskohdista, ja näitä voivat ikkunassa olla karmin ja seinän liitos, puitteen ja karmin välinen rako, lasin ja puitteen liitoskohta ja ikkunan puuosien liitokset. Ikkunan puuosien huollon yhteydessä ja ikkunan lasien kiinnityksen varmistuksessa saadaan samalla tiivistettyä ikkunaa näiltä kohdilta. Puitteen ja karmin liitoskohtaa voidaan tiivistää ikkunatiivisteellä tai karmiin ikkunanpuitteiden väliin kiinnitettävällä kyntelistalla jonka tiiviste on sisäpuitetta vasten. Ulko- ja sisäseinäpintoja uudistettaessa voitaisiin tarkistaa ikkunoiden karmien ja seinän välisen liitoskohdan tiiviys.

Ikkunapeltien kallistukset ja kiinnitykset olisi syytä tarkistaa tai uusia rakennuksen julkisivumateriaalin uusinnan yhteydessä siten, että ne eivät vaurioita rappausta ja kallista vesiä rakenteiden sisään.

Sisäovet vaikuttavat pääosin hyväkuntoisilta, joten useimmille riittäisi huoltomaalaus kunnostustyöksi. Sävyksi valittaisiin kokonaisuuteen sopiva vanhojen värisävyjen mukainen sävy, joka voitaisiin myös selvittää ovien vanhojen värikerrosten avulla. Kuten ulkoikkunoissakin, lasiovien lasien kiinnitykset tulisi varmistaa ja tarvittaessa kunnostaa vanhan mallin mukaan. Ovien erilaiset helat kertovat jälleen omasta historiastaan, mutta mikäli ilmettä haluttaisiin yhtenäistää esimerkiksi peiliovissa, voitaisiin peiliovien helat ja lukot vaihtaa niiden aikakaudelle tyypillisempiin. Nykyisin esimerkiksi Rakennusapteekki valmistaa ovi- ja ikkunaheloja vanhojen mallien mukaan. Korjaussuunnitelmassa käytöstä poistuvat 1980-luvun korjauksessa uusittuja laakaovia vanhemmat ovet varastoitaisiin.

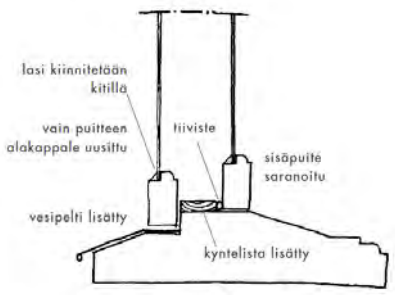

Kuva 100. Ikkunan karmin ja puitteen välin tiivistäminen kyntelistalla. (Museoviraston korjauskortisto)

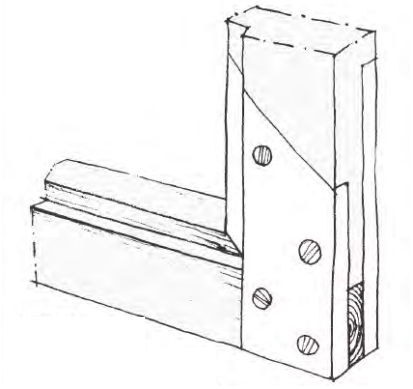

Kuva 101. Ikkunan vaurioituneen puuosan paikkaus vanhan mallin mukaan. (Museoviraston korjauskortisto)

4.3.8 Tulisijat ja portaat

Näyttelytiloihin jäävän takkahuoneen tulisijaa käytettiin vielä 1990-luvulla säännöllisesti. Se olisikin varmasti hormien tarkastuksen ja pienen kunnostuksen jälkeen mahdollisuus ottaa uudelleen käyttöön. Savuhormin liitos välipohjaan tarkistettaisiin. Mikäli hormi on yhteydessä puurakenteisiin, väliin olisi lisättävä palamatonta eristettä palokatkoksi.

Rakennuksessa on kolme porrasta, jotka tulisi säilyttää kertomassa rakennuksen monista vaiheista. Kaikki portaat ovat hyväkuntoisia, ja kaipaavat lähinnä vain huoltomaalausta.

4.3.9 Kylpyhuoneet

Koska rakennus ei enää olisi asuinkäytössä, ei varsinaisia kylpyhuoneita tarvittaisi nykyistä määrää. Märkätilojen sijoittaminen vanhaan rakennukseen on aina riski. Ennen vettä käytettiin rakennusten sisällä harkiten ja huolellisesti. Varsinkin vanhoissa taloissa vettä ei tulisi kaataa kylpyhuoneissa ympäriinsä nykymallin mukaisesti, vaan sitä tulisi käyttää vain ammeissa tai altaissa kuten ennen. Suunnitelmassani vain sviitin yhteydessä olisi kylpyhuone, kaksi muuta muutettaisiin wc-tiloiksi. Jäljelle jäävään kylpyhuoneeseen jätettäisiin amme, sillä se sopisi myös hääsviitin luonteeseen.

Nykyisten märkätilojen pintarakenteet purettaisiin mahdollisten vauriokohtien havainnoimiseksi. Vesi on voinut päästä vaurioittamaan rakenteita esimerkiksi muovisten pintamateriaalien rikkinäisistä saumakohdista. Vesi- ja viemäriputkien, sekä lattiakaivojen mahdolliset vuotokohdat ja eristämättömien putkien kondenssivedet ovat voineet aiheuttaa myös kosteusvaurioita. Kosteutta on voinut tiivistyä myös ulkoilmaa vasten oleviin rakenteisiin. Kylpyhuoneen kaikki pintarakenteet rakennettaisiin nykymääräysten mukaisiksi märkätilan rakenteiksi. Vaikka wc-tilat voivat olla niin sanottuja kuivia tiloja, myös niissä lattiarakenteet rakennettaisiin vastaamaan näitä määräyksiä. Wc-tiloissa puolet seinistä laatoitettaisiin ja lattian vesieristys nostettaisiin koko seinälaatoituksen alle. Suunnitelmissani olen käyttänyt Ardex Oy:n kehittämiä järjestelmäratkaisuja.

4.3.10 LVIS-järjestelmät

1970-luvulla uusittujen vesi- ja viemäriverkostojen käyttöikä alkaa olla lopuillaan, varsinkin kun rakennusta on pidetty kylmillään. LVIS-järjestelmien ja koko rakennuksen rakenteidenkin kannalta olisi rakennuksessa pidettävä pientä peruslämpöä ympäri vuoden.

Lämmitysjärjestelmän kunto tulisi tarkistaa yksityiskohtaisemmin. Mikäli lämpövesiputkisto tarkemman kuntotarkastuksen yhteydessä todettaisiin ulkopuoleltaan hyväkuntoiseksi, eivät putkiston sisäpuolen mahdolliset lämmitysjärjestelmän tyhjillään oloaikana syntyneet pienet vauriot vaatisi putkistojen uusintaa, vaan se voitaisiin kunnostaa uudelleen käyttöön otettavaksi.

Märkätilojen rakenteiden uusinnan yhteydessä olisi järkevää uusia käyttövesi- ja viemärijärjestelmät. Rakennuksen alla kulkeva runkoviemärin käyttöikää saattaisi olla vielä jäljellä, mutta ryömintätilan kunnostustöiden yhteydessä myös se voitaisiin uusia.

Uusi käyttötarkoitus vaatisi myös täydellistä sähköjärjestelmän uusintaa. Galleria- ja toimistotilojen laitemäärät ovat suuria ja myös valaistuksen määrä lisääntyisi. Sähköjärjestelmän uusiminen lisäisi myös rakennuksen paloturvallisuutta ja samalla rakennukseen saataisiin uusittua parempi kulunvalvontajärjestelmä. Ryhmäkeskusten paikat säilyisivät pääsääntöisesti paikoillaan, länsipäädyssä keskus siirrettäisiin kuitenkin matalasta siivouskomerosta väljempään eteistilaan, ja kylmällä ullakolla ollut keskus siirrettäisiin lämpimän tilan puolelle. Tällä hetkellä sähköjärjestelmien reitit kulkevat levyseinäpintojen alla, lattian uusintatyön yhteydessä sähköjohtojen

Kuva 102. DET 4 Märkätilarakenteet 1:10

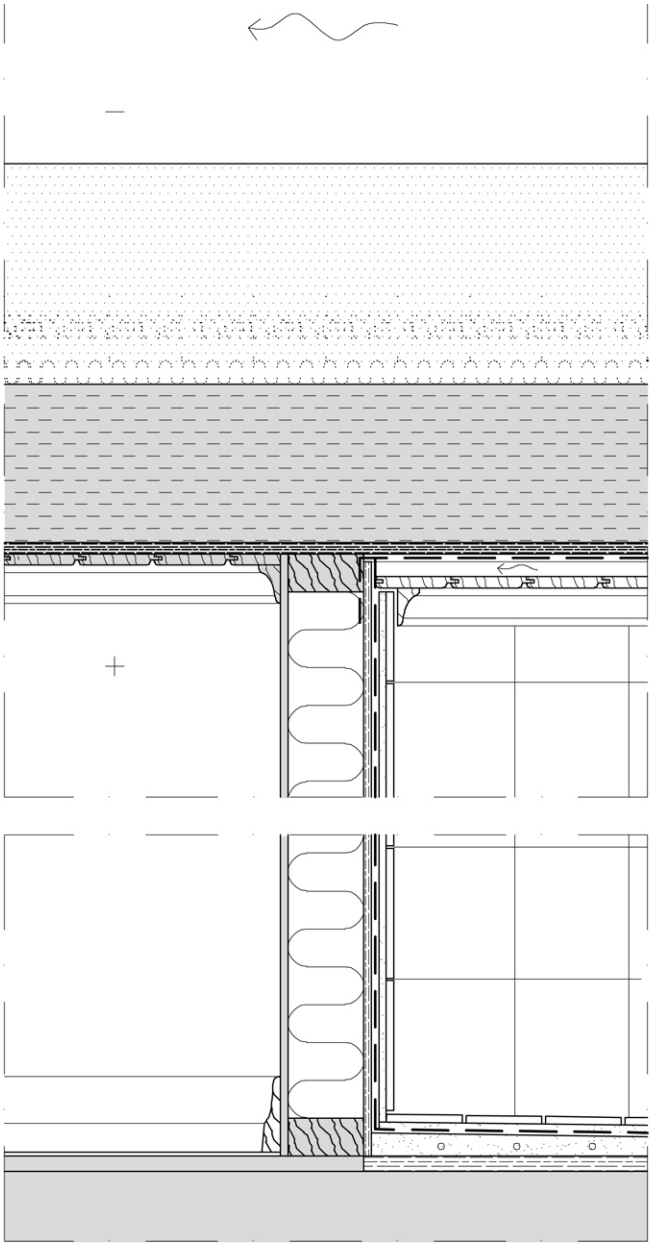

Uusitut märkätilarakenteet sisäpinnoista lukien

katto

- valkoiseksi maalattu sisäkattopaneeli STP 14 x 95 mm
- kiinnitysrimat/ tuuletusrako 30 mm
- höyrynsulku (limitetään seinän vesieristeeseen)
- *lastulevy ja muu vanha rakenne*

seinä

- laatta 150 x 150 mm ja saumauslaasti
- märkätilaan soveltuva kiinnityslaasti
- telattava vedeneriste (liittymä lattian vedeneristykseen oltava tiivis ja yhtenäinen)
- pohjustusaine
- kiviainespohjainen kuitusementtilevy kk 400 ruuvikiinnitys
- *vanha rakenne*

lattia

- laatta 100 x 100 mm ja saumauslaasti
- märkätilaan soveltuva kiinnityslaasti
- telattava vedeneriste (liittymä seinän vedeneristykseen oltava tiivis ja yhtenäinen)
- tasoite, kallistettu 1:80, kaivon ympärillä 1:50 (sisällä teräsverkko, johon kiinnitetään lattialämmityskaapeli)
- pohjustusaine
- 18 mm pontattu havuvaneri, kk 300 ruuvikiinnitys tai *vanha rakennuslevy*
- *vanha rakenne*

seinien ja lattian liitoskohdat ja läpiviennit tiivistettävä märkätiloihin sopivalla elastisella saumausmassalla

(Rakennedetaljeissa vanha, olemassa oleva rakenne on esitetty piirustuksissa harmaalla värillä ja teksteissä kursivoidulla tekstityypillä.)

Kuva 103. Sisustuksen periaatekuva, seinäprojektiot kylpyhuoneesta

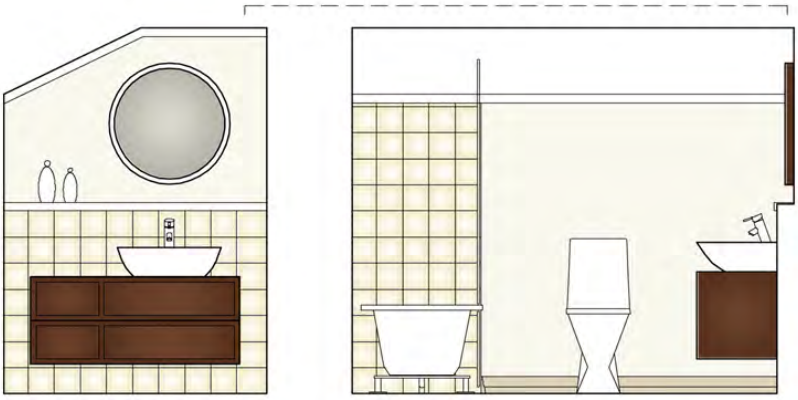

asennusreitit voitaisiin sijoittaa osittain lattiapinnan alle. Pinta-asennukset sopivat myös vanhan rakennuksen ilmeeseen, mutta asennuksia ei tulisi piilottaa listoilla.

Uuden käyttötarkoituksen ilmanvaihtoa suunniteltaessa olisi otettava huomioon säilytettävät vanhat rakenteet. Mikäli ilmanvaihtoa tehostetaan ja vanhat eristemateriaalit säilytetään, olisi varottava, ettei ilmanvaihto saa aikaiseksi korvausilman vuotoa vanhojen rakenteiden läpi. Tämä saattaisi tuoda sisäilmaan haitallisia pienhiukkasia, mm. homeitiöitä, joita varsinkin orgaanisissa eristemateriaaleissa on luonnostaan. Tämä on esimerkiksi mahdollista, mikäli ilmanvaihtoa tehostetaan koneellisella poistolla, mutta tuloilma jätetään ennalleen painovoimaiseksi. Tällöin varsinkin alapohjaan kohdistuu voimakasta alipainetta, joka aiheuttaa korvausilman vuotoja rakenteen läpi. Paitsi pienhiukkasten kannalta, tämä vähentäisi myös käyttömukavuutta vedon tunteena. Mikäli rakennusta päätetään tiivistää vedon tunteen pienentämiseksi, on korvausilmareitit suunniteltava huolella.

Ehdotan suunnitelmassani uutta ilmanvaihtojärjestelmää, koska uudessa käyttötarkoituksessa rakennuksessa työskenneltäisiin ja ajoittain siellä olisi myös yksityistapahtumissa suurempia määriä ihmisiä. Järjestelmä olisi myös sovitettavissa rakennukseen melko huomaamattomasti. Ilmanvaihtojärjestelmän yhteydessä voitaisiin parantaa rakennuksen energiatehokkuutta ilmanvaihtoon liitettävällä lämmöntalteenotolla. Järjestelmän paineistus tulisi suunnitella huolella, mieluummin hieman ylipaineiseksi, jotta ilmavuodoilta rakenteiden läpi vältyttäisiin. Ilmanvaihdon koneet ja kanavat voitaisiin sijoittaa ullakolle, josta kanavat voitaisiin vetää yläpohjan lisälämmöneristeen sisällä vaakavetoina ja pudottaa yläpohjan läpi suoraan tarvittaviin huonetiloihin. Ilmanvaihtokonehuoneen rakenteet on lämmöneristettävä ja palo-osastoitava. Sen lattiarakenne on suunniteltava märkätilarakenteen mukaisesti, sillä tila on varustettava lattiakaivolla. Välipohjan lisälämmöneristys uusittaisiin kauttaaltaan ilmanvaihtokonehuoneen kohdalta, jotta rakenne saataisiin pidettyä matalana ja varmistettua konehuoneeseen riittävä huonekorkeus. Välipohjan eristeiden vaihdon yhteydessä välipohjan kannattajien kunto tarkistettaisiin ja niitä vahvistettaisiin ilmanvaihtokoneen painon mukaisesti.

4.4 Puisto

Tilan yksi ainutlaatuisimmista piirteistä on sitä ympäröivä pohjoisiin olosuhteisiin nähden lajeiltaan runsas ja suuri puisto. Suunnitelmassani sisä- ja ulkotila muodostaisivat yhtenäisen kokonaisuuden, näyttelytila tai vuokrattava juhlatila jatkuisi sisältä ulos, kun ulkotila kunnostettaisiin puisto- ja puutarhakasvien näyttelyalueeksi.

Puisto palvelisi koulun opiskelijoiden lisäksi alueen asukkaita, pihan ja puutarhan hoidosta ja suunnittelusta kiinnostuneita, ja näin koko tila avautuisi koulun lisäksi koko kunnan käyttöön. Puistoon rakennettaisiin kävelyreittejä, joita pitkin kulkija pääsisi paremmin puistoon sisälle, mutta hallitusti ja sitä vahingoittamatta. Kävelyreitit valaistaisiin ja niiden varsille sijoitettaisiin istuskeluryhmiä. Myös puiston kasveja valaistaisiin, jotta komeat puut korostuisivat myös hämärän aikaan ja talvella. Ympäristön valaisu elävöittäisi tilaa. Aikaisemmin asuttu, mutta nyt tyhjillään oleva rakennus ja rehevä, mutta hämärä piha voitaisiin herättää henkiin valon avulla. Valolla torjuttaisiin myös mahdollisia ilkivallan tekijöitä.

Puretun huvimajan paikalle voitaisiin rakentaa uusi istuskelu/info rakennus. Puurakenteisessa huvimajassa olisi penkkien lisäksi eri ilmansuuntiin suunnatut infotaulut. Näiden ”karttapöytien” avulla kävijä voisi tutustua näkymässä oleviin kasveihin ja rakennuksiin itsenäisesti.

Puiston korjaussuunnitelman pääperiaatteena olisi säilyttää ja kunnostaa nykyinen puisto kasveineen, suuria muutoksia ei tarvittaisi.

Kuva 104. Puiston korjaussuunnitelma

Kuva 105.
Puiston korjaussuunnitelma, alueen läpileikkaus. Valaistus elävöittää pihapiirin.

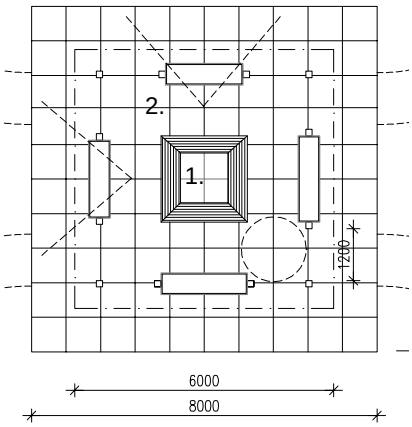

Kuva 106. Huvimaja varustettaisiin penkeillä (1.), ja ”kasvikarttapöydillä” (2.) joiden avulla pöydän äärestä avautuvan puistonäkymän kasvit olisi mahdollista tunnistaa

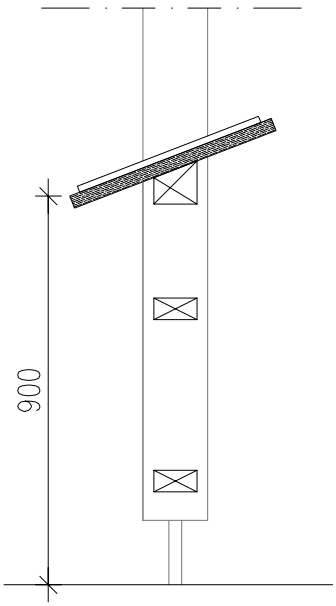

Kuva 107. ”Kasvikarttapöydän” periaateleikkaus.

Hoitoleikkauksin voitaisiin poistaa olemassa olevia oksa- ja runkovikoja ja kasvien villiintynyttä ilmettä voitaisiin siistiä. Kasveja olisi myös karsittava päärakennuksen ympäriltä, sillä ne voivat jopa vaurioittaa sitä. Perustusten vieressä kasvavia pensaita ja puita voitaisiin siirtää kauemmaksi rakennuksesta. Puiston täydennys uusilla kasveilla ei olisi tarpeellista, sillä nykyinen lajisto on hyväkuntoista ja runsasta. Uusien kasvien istutus vanhojen puiden ryhmiin ei ole myöskään suositeltavaa. Kasvuolosuhteet vanhan ja suuren kasvuston ympärillä eivät ole uusille istutuksille riittävät. Esimerkiksi vanhan koivun juuressa maan ravinnepitoisuus ja kosteus on vähäistä, puun oman tarpeen takia. Aiempia kasvikartoituksia tutkiessa huomasin kuitenkin, että puiston lajimäärä on vuosien kuluessa vähentynyt. Kasvien säilymisen takaamiseksi puiston kunnosta olisi jatkossa huolehdittava säännöllisesti.

Julkisivujen korjaustyön yhteydessä rakennuksen julkisivussa nykyisin kasvavat köynnökset uusittaisiin. Rakennuksen vierellä kasvavat köynnökset eivät saa olla vahvajuurisia, koska ne voivat vahingoittaa rakennuksen perustuksia. Maanalaisia rönsyjä muodostavat köynnökset kuten Humala, Kelloköynnös ja nykyinen Siperiankärhö kasvavat maan pintaa myöten. Ne eivät myöskään muodosta ilmajuuria kuten esimerkiksi Villiviini, ja kasva niiden avulla kiinni seinärakenteeseen.

Päärakennuksen eteläpuolella olevat nykyiset vuorimäntypensaat ovat ylikasvaneita. Tämä olisi puiston ainoa osa, jossa ehdottaisin istutusten uusintaa. Liuskekivistä rakennetun polun varrelle istutettaisiin leikkauksin matalina pidettäviä pensaita, jotka verhoaisivat taakseen mm. uuden terassirakenteen. Uusi terassi tulisi osittain nykyisen suuren koristeomenapuun alle. Mikäli terassin perustustöissä olisi katkottava vanhan omenapuun juuristoa, tulisi sen latvustoa leikata samassa suhteessa. Julkisivun vieressä kasvava nuori omenapuu siirrettäisiin purettavan terassin paikalle kauemmas rakennuksesta.

Puisto on tärkeä osa tilan ja kunnan, sekä paikallisen puutarhanhoidon historiaa. Sen ikä ja pohjoiseen sijaintiin nähden erikoisten lajien runsaus antavat sille suuren arvon.

5. Yhteenveto

5.1 Suunnittelun tutkiminen

Kun viime keväänä aloittelin diplomityötäni, minulla oli kaksi tavoitetta työlleni. Halusin antaa huomiota ja suunnitella tulevaisuutta tyhjillään seisovalle Pirilän tilalle. Diplomityöni avulla voisin koota tietoja tilan historiasta, tutkia sen kuntoa ja esittää sopivia korjausperiaatteita. Samalla minua kiinnosti myös tutkia suunnittelutyötä ja omaa suunnittelutapaani.

Korjauskohteen suunnittelutyö eroaa uudisrakentamiskohteesta jo lähtökohdiltaan. Jotta tiedettäisiin, mitä suunnitella, on rakennus analysoitava monesta eri näkökulmasta ennen suunnittelun aloitusta. Korjausrakentamishanketta ohjaavat tarpeiden ja rahoitusmahdollisuuksien lisäksi olemassa olevan rakennuksen ominaisuudet ja arvot[137] Lähtötietojen hankintaan on erilaisia menetelmiä, ja usein on hyväksyttävä myös se, että kaikkea tarvittavaa tietoa ei saada etukäteen selville ja hankkeen aikana tullaan kohtaamaan yllätyksiä, jotka voivat muuttaa alkuperäisiä suunnitelmia.[138]

Nämä lähtökohdat mielessäni ajattelin kuitenkin alkuun yrittää tehdä rakennukselle ensimmäisen suunnitelman tekemättä mitään pohjatöitä suunnittelun tueksi niin, että minulla olisi vertailukohta lopputulokselle. Tämä osoittautui mahdottomaksi ajatukseksi, sillä jo suunnittelutyötä varten tarvittavia pohjapiirroksia työstäessäni jouduin tekemään selvitystyötä, ja taustatietoja alkoi karttua. Itse asiassa jo opiskelujeni alussa huomasin, että minua nimenomaan inspiroivat uudisrakentamiseen verrattuna korjausrakentamisessa valmiina olevat kehykset, joiden sisällä suunnittelija liikkuu.

Halusin lähestyä rakennusta sen menneitä vuosikymmeniä kunnioittaen, siksi tutkin rakennuksen historiaa. Vaikka olin ollut apuna erilaisissa selvitystöissä työprojekteissa, työ yllätti minut. Selvitystyön teko yksin ei ollutkaan niin jännittävää ja helppoa, kuin olin odottanut. Tietojen etsintä oli salamyhkäistä etsivän työtä, jonka vaikeus ja takkuisuus tuntuivat lannistaviltakin hetkittäin. Opin että arkistoissa asiointi vaatii hyviä neuvottelu- ja vuorovaikutustaitoja, jotta saisi tavoittelemansa tiedon. Väärinkäsitykset veivät työtä välillä myös taaksepäin. Kaipasin keskustelukumppania, toimistoissa tutuksi tullutta tiimityötä historian kiemuroiden tulkintaan. Historia olisi vienyt minut mukanaan helposti ja pidemmälle, mutta samalla painolla oli tutkittava myös muita lähtökohtia.

Aloitin rakennuksen kunnon selvittämisen jo tehdyn hometutkimuksen myötä ja koska se ei vastannut kaikkiin kysymyksiini, jatkoin rakennuksen tutkimista silmämääräisen kuntoarvion avulla. Koska näkyviä vesivaurioita ei ollut havaittavissa, täydensin kuntoarviota rakenteiden aukaisulla selvittääkseni homevaurion laajuutta. Vaikkakaan henkilökohtaisesti tärkeän rakennuksen rakenteiden aukaisu, sen rakenteiden ”rikkominen” ei ollut minulle helppoa, sain samalla tutkittua myös rakennuksen rakennetyyppejä, koska alkuperäisiä suunnitelmia ei ollut löytynyt, eikä myöhemmissä muutospiirustuksissakaan ollut niitä selvitetty.

Puisto tuli matkan varrella hiljalleen osaksi työtä. Rakennusta ympäröivä puisto oli ollut minulle tärkeä osa tilaa jo lapsuudesta asti, ja siten se oli minulle itsestään selvästi arvokas ja säilytettävä osa. Usein rakennuksen ympäristö jää arkkitehdiltä huomaamatta, ja tästä syystä halusin nostaa sen esille työssäni.

Alkuperäinen ajatukseni oli antaa rakennuksen johdatella minua ja määrittää työni kulkua ja lopputulosta. Tämä menetelmä oli työläs tie, mutta suunnittelutyötä ajatellen se oli oikea tie. Vuodenvaihteen jälkeen alkoivat suunnitelmat tulla paperille. Hiiri tuntui hitaalta, kun

137 Kaivonen, 1996, s. 47

138 Kaivonen, 1996, s. 63

alitajunta juoksutti hautomiaan ideoita näkyviin. Suunnittelutyö oli sujuvaa, enkä epäillyt ratkaisujani, kun taustatiedot olivat tukemassa niitä. Toki asioita oli tarkistettava ohjaajilta ja suunnittelijan avuksi tehdyistä ohjekortistoista, mutta päämäärä oli selvillä. Tutkintatyön aikana vähäisten näkyvien alkuperäisten ja vuosien varrella korjattujen rakennusosien arvot olivat hahmottuneet, ja näitä peilasin kiristyviin korjausrakentamiskohteiden suunnitteluakin ohjaaviin määräyksiin. Huomasin kuitenkin, että kirjoittamalla saatoin punnita korjausvaihtoehtoja laajemmin, kuin piirtämällä useita erilaisia kuvia. Se sopi tähän työhön, koska se ei ollut todellinen ja rinnakkaisvaihtoehtoja saattoi tällä tavalla esittää useitakin. Korjausehdotuksissani olenkin ehdottanut osittain säilyttävää, osittain palauttavaa ja osittain uusivaa korjausta määrittämieni arvojen mukaisesti.

Uskoisin myös, että opin ymmärtämään myös hiukan tutkimustyön luonnetta työn loppuvaiheessa. Turhauttavalta tuntunut ”virheiden” korjailu oli olennainen osa työtä. On lähdettävä tyhjästä, kerättävä tiedonmuruja tietämättä täysin, miksi, mistä ja miten. Työnsä lopullista laajuutta ja sisältöä ei tässä vaiheessa vielä näe, johtolangat johtavat toisiin, niitä on vain yhdisteltävä, irroteltava ja yhdisteltävä uudelleen toisiinsa. Vasta, kun on saanut koottua johtolankoja jo hyvän matkaa yhteen, ja kokonaisuus alkaa hahmottua, alkaa myös ymmärtää mitä tietoja, mistä ja miten tulisi, ja olisi tullut etsiä. Tutkimustyötä on jälleen järjesteltävä ja koottava uudelleen, ja uudelleen, ja tätä työtä voisi jatkaa loputtomiin...

Olisin siis mielelläni jatkanut selvitys- ja suunnittelutyötäni pidemmälle, mutta jouduin rajaamaan lopulta työtäni, jotta saisin sen valmiiksi määräaikaan mennessä, ja kokonaisuudesta ei tulisi liian laaja. Koen silti, että työni on ollut pitkän opiskeluaikani huipentuma, oppimiseni huippu. Olen kasvanut työni mukana, ja olen valmis luopumaan siitä päästäkseni oikean työelämän haasteisiin. Olen oppinut omasta työskentelytavastani ja olen myös oppinut jälleen lisää vanhan rakennuksen suunnittelusta. Työni jää kunnalle ja nykyiselle omistajalle, tästä heidän on hyvä jatkaa.[139]

139 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hoitoon ja säilyttämisen edellyttämiin projekteihin on mahdollisuus hakea valtiolta avustuksia. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen www-sivut.

Lähteet ja kirjallisuus

Painetut lähteet

Alho, Anna-Liisa; Kallaluoto, Timo; Lahti, Juhana; et al. *Mistä tietoa rakennuksen historiasta? Lähdeopas ammattilaisille ja asianharrastajille.* Suomen rakennustaiteen museo, 2. laajennettu painos, 2003

Brander, U.; Groudstroem, O.; Mattson, S.; (toim.). *Suomen maatilat, tietokirja maamme keskikokoisista ja suurista maatiloista, osa V: Oulun ja Vaasan läänit.* WSOY, Porvoo, 1933

Harju, Pentti; Matilainen, Veijo. *LVI-tekniikka. Korjausrakentaminen.* Opetushallitus, Suomen LVI-liitto, Vantaa, 2005

Heikkinen, Maire; Heinämies, Kati; Jaatinen, Jukka; et al. *Talo kautta aikojen. Kiinteän sisustuksen historia.* Rakentajain Kustannus Oy, Helsinki, 1989

Helamaa, Erkki. *Vanhan rakentajan sanakirja. Rakentamisesta, rakennuksista ja rakenteista.* Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki, 2004.

Hiltunen, Mauno. *Kempeleen historia*. Kempeleen kunta ja seurakunta, Oulu, 1982

Kajanne, Anna; Eränen, Liisa; Leijola, Maarit; et al. *Homeongelma ja sen psykososiaaliset vaikutukset*. Sosiaali- ja terveysministeriö, selvityksiä 2002:7. Helsinki, 2002

Kaila, Panu. *Talotohtori. Rakentajan pikkujättiläinen*. WS Bookwell Oy, Porvoo 2007

Kaila, Panu; Pietarila, Pentti; Tomminen, Hannu. *Talo kautta aikojen. Julkisivujen historia*. Rakentajain Kustannus oy, Jyväskylä 1987

Kaivonen, Juha-Antti (toim.). *Rakennusten korjaustekniikka ja talous.* Rakennustieto Oy, Saarijärvi 1996

Koponen, Ismo (toim.). *Perinnealbumi, Pohjois-Pohjanmaa 1*. KIMY-KUSTANNUS OY, Mikkeli, 1983

Nokela, Leena (toim.). *Rakkaat vanhat tavarat.* Kustannusosakeyhtiö Otava Oy, Keuruu, 2003

Paakki, Timo (toim.). Lakeuden äärellä, kaupungin naapurina. Kempeleen kulttuuriympäristöohjelma. Kempeleen kunta, Oulu, 2008

Pirinen, Juhani. *Pientalojen mikrobivauriot. Lähtökohtana asukkaiden kokemat terveyshaitat.* Hengitysliiton julkaisuja 19/2006. Hengitysliitto Heli ry. Tampereen teknillinen yliopisto, Tampere, 2006

Rakennettu kulttuuriympäristö, Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. (**RK**) Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja. Museovirasto, Ympäristöministeriö, Helsinki, 1993

Siikanen, Unto. *Rakennusaineoppi.* Kuudes täysin uudistettu painos. Rakennustieto Oy, Hämeenlinna, 2001

Tikka, Raimo; Turpeinen, Juhani; (toim.) . *Arvot ja korjausrakentaminen.* Pohjois-Pohjanmaan korjausrakentamiskeskus. Raahe, 2003

Tuppurainen, Yrjö; Päkkilä, Kari. *Rakennuksen kunto ja käyttökelpoisuus.* Valtion teknillinen tutkimuskeskus, rakennuslaboratorio ja Rakennuskirja Oy, Mänttä 1988

Välikylä, Tapio (toim.) *Asumisterveysopas.* Sosiaali- ja terveysministeriön Asumisterveysohjeen soveltamisopas. 3. korjattu painos. Ympäristö ja Terveys-lehti, Vaasa, 2009

Julkaisut

Isola, Annaelina. *Rakennussuojelun arkea, osa I ja II*. Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus, Julkaisu 5. Oulun Tyypit Oy, Oulu, 2001

Kehusmaa, Aimo. *Pohjanmaan Rantatie Pohjois-pohjanmaalla*, inventointi. Pohjois-Pohjanmaan liitto. Oulun tiepiiri, Oulu, 2000

Oikkonen, Arvo (koonnut). *Kempeleen puutarhurikoulu 1952–1961*

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Julkaisu A:115. Oulu, 1993 (**PPKMK**)

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 2. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Julkaisu A:116. Oulu, 1993 (**PPKMK2**)

Arkistot

Kempeleen kunnan kotiseutuarkisto (**KKA**):
- Valokuva-arkisto:
    - Kotiseutuarkiston oma kokoelma. Kuvat:
    146 *”Ensimmäinen vas. Pirilän emäntä Aleksandra Pirilä*”
    411 *”Pirilän palvelijat 1912 kopio”*
    412 *”Pirilä joskus” (talon ulkokuva)*
    609 *”Pirilän piha, Kempele”, ”Pirilän kartano”*
    740 *”Neiti Aini Pirilä 26.4.1923. Myöhemmin Sakari Hemmilän vaimo”*
    741 *”Väinö Parviainen”*
    803 *”Sakari ja Aini (o.s. Pirilä) Hemmilä”*
    - Kempeleläisen valokuva-arkisto. Kuva:
    1753 *”Asetehdas Pirilän navetassa II maailmansodan aikana”*
    - Kempeleen vanhoja rakennuksia. Kuvat:
    698 *”Pirilän tilan päärakennus 1974. Rakennuksen rakennutti v. 1885 Isak Pirilä. Sen pirtissä pidettiin 1900-luvun alkupuolella kihlakunnan käräjäistuntoja. Nykyisin rakennukseen on tehty useita muutoksia, mm. pirtti jaettu useisiin pienempiin huoneisiin, jotka ovat Kempeleen maatalousoppilaitoksen opettajien asuntoina. Aittarakennukset rakennutti Isaac Abrami Pirilä. Toinen hirsinen päärakennus purettiin 1972. ” Kuva Kai Tuominen*
    699 *”Pirilän tilan (nykyisin Maatalousoppilaitos) navettarakennus jonka rakennutti Isak Pirilän poika Aappo Pirilä v. 1911. Tila on nykyisin valtion omistuksessa ja navettarakennuksessa toimii Maatalouskonekoulu.” Kuva Kai Tuominen*

- Pentti Honkalan kokoamaa aineistoa. Kotiseutulehti Kempeleläisen numeroita vuosilta 1981, 1982 ja 1985. Kempeleläinen N:o 26/1981 *Juho Pelttari täyttää syksyllä 94 vuotta: Juhon elämänkaaressa monenlaista päivää.*
- Sekalaisia isokokoisia asiakirjoja, Pirilän suku. Lehtileike: *Aappo Pirilä 90 vuotta: Pitkän iän salaisuus vanhan ajan ruoka ja voimistelu*. Sukuluettelo Pirilän suvusta (teki Toivo Kajava vuonna 1925)

Oulun läänin Maakunta-arkisto (**MA**):
- Ha:1, Kempeleen Puutarhaoppilaitos, omistusasiakirjat 1925–1963
- Oulun läänin maanmittauskonttori, Hc:10, Maanmittaustoimitukset, Kempele

Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikön Konekoulun arkisto (**OSAOKA**):
- Asemapiirustukset
    - Asemapiirros, muutos 30.8.1968 (Arkkitehtuuritoimisto Jouko Heikkinen)
- Rakennuspiirustukset, Koneenkorjauskoulu 1968–1980, Johtajan as.rakennus 1972, Vanhoja piir. 1947–1952, arkistotunnus Ia
    - Ehdotus A Pirilän sikalaksi, päivätty 14.9.1946 (S. Honkavaara rakennuspiirustustoimisto)
    - Karjapohjola, Pirilän tilan yleissuunnitelma, päivätty Helsingissä 16.10.1948
    - Karjapohjola, Pirilä, keittiö ja ruokailu, päivätty 25.2.1948 (S. Honkavaara rakennuspiirustustoimisto)
    - Kaupparakennuksen luonnospiirustus kesältä 1952 ja muutospiirustukset opetus- ja asuntolarakennukseksi, Kempeleen rakennuslautakunta hyväksynyt 2.7.1952 (OL Talousseuran rakennustoimisto)
    - Kempeleen Puutarhurikoulun Ruokala, päivätty 10.3.1954 (OL Talousseuran rakennustoimisto)
    - Kempeleen Maatalouskonekorjauskoulu, Rakennuspiirustukset vahvistettu Maataloushallituksessa 20.9.1955 (OL Talousseuran rakennustoimisto)
    - Konekorjauskoulu, muutospiirustus pohjasta, päivätty 30.8.1968 (Arkkitehtuuritoimisto Jouko Heikkinen)
    - Konekoulun muutos, työpiirustukset päivätty 3.4.1990 (Arkkitehtitoimisto Harmainen & Prokkola Ky)
- Rakennuspiirustukset, Tilarakennukset I ja II 1967, I:n muutostyö 1979, arkistotunnus Ia
    - Tilarakennusten asemapiirros 1:500, hyväksytty rakennuslautakunnassa 3.7.1967 (Arkkitehtuuritoimisto Jouko Heikkinen)
- Rakennushallitus, Kempeleen puutarhaoppilaitos, Pohjarak. piirust, arkistotunnus Ie 57
    - Alustava pohjatutkimus, päivätty 4.8.1966 (Insinööritoimisto Maatesti)
    - Kempeleen maataloudelliset (koulut) oppilaitokset, Pintavesisuunnitelma, Sadevesiviemärit, pihan salaojat ja pihan korkeudet, Asemapiirustus päivätty Espoossa 14.8.1968 (Ins.tsto E. Haukka & Co)
- Kempeleen Puutarhaoppilaitos, Rakennuspiirustuksia, Johtajan asuinrak.
    - Karjapohjola, Pirilä, huoneiston muutosehdotus 1/100, päivätty 14.9.1946 (S. Honkavaara rakennuspiirustustoimisto)
    - Karjapohjola, Pirilän tila, Kempele, Vesi- ja viemärijohdot, päivätty 21.22.1946 (Keskusosuusliike Hankkija r.l. Helsinki)
    - Peruskorjauksen kustannusarviot ja luonnokset, päivätty 28. ja 31.7.1970 (Oulun Maatalouskeskuksen Rakennustoimisto)
    - Kempeleen maatalousoppilaitos, Johtajien asuntotalo,

Peruskorjaustöiden työselitys v. 1972
(Oulun piirirakennustoimisto)
- Kempeleen maatalousoppilaitos, Johtajain as. rak. muutosehdotukset päivätty 24.–27.4.1972 ja muutostyön rakennuslupapiirustukset päivätty 6.-10.5.1972
(Oulun piirirakennustoimisto)
- Kempeleen maatalousoppilaitos, Johtajain as. rak. muutostyöpiirustukset 2. ja 14.6.1972
(Oulun piirirakennustoimisto)
- Ilmanvaihdon, lämpö-, vesi-, viemärijohtojen muutospiirustukset, päiväykset 1968–1972 (LVI Teknillinen toimisto V. Mäkelä)
- Sähköjärjestelmän muutospiirustukset, päivätty 16.6.1972
(Sähköinsinööritoimisto Mauri Ketola Ky)
- Asumisvelvollisuudesta vapauttaminen ja virka-asuntojen muutos oppilasasunnoiksi, hakemus Maataloushallitukselle vuodelta 1983

Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikön päärakennuksen arkistoholvi (**OSAOKH**):
- Valokuvasuurennos, kehystetty Veljekset Karhumäki Oy:n ilmakuva, vanhat valokuvakansiot ja muovitettu kartta tilan maista vuodelta 1947

Pohjois-Pohjanmaan museo
- Museon kokoelmat, Uno Wegelius
- Uuno Laukan kuvakokoelma

Anneli Kotisaaren sukututkimus http://www.annelikotisaari.net/ ja kotiarkisto

Paula Syrin arkisto OAMK, Luonnonvara-alan yksikkö
Koulutusohjelmavastaava (maaseutuelinkeinojen ko, puutarhatalouden ko, maisemasuunnittelun ko), osastonjohtaja (luonnonvara-ala)

Veikko Hätälän kotiarkisto

Digitaaliset lähteet

Avustukset rakennusperinnön hoitoon. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen kotisivut
Päivitetty 20.5.2009 [viitattu 6.3.2010]
http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=4784&lan=fi

Google maps Suomi
[viitattu 7.10.2009]
http://maps.google.fi/maps?f=q&source=s_q&hl=fi&geocode=&q=kempele&sll=62.593341,27.575684&sspn=11.68106,53.393555&ie=UTF8&hq=&hnear=Kempele&ll=64.981973,25.532913&spn=0.166971,0.834274&z=11

Helsingin yliopisto, Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, Metsäekologian laitos, Arboretum
Puulajisto
[viitattu 5.3.2010]
http://www.mm.helsinki.fi/mmeko/Arboretum/puulajit.htm

Kansallisarkiston Digitaaliarkisto, henkikirjat, Oulun läänin henkikirjat 1810–1880 (**DA**)
[viitattu 12.1.2010]
http://digi.narc.fi/digi/
- Ou:2 Henkikirja 1810–1810 jakso 333
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=589773&zoom=1&x=1&y=1&sx=400&sy=400

- Ou:7 Henkikirja 1815–1815 jakso 254
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=591093&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:12 Henkikirja 1820–1820 jakso 172
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=576351&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:17 Henkikirja 1825–1825 jakso 205
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=577440&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:22 Henkikirja 1830–1830 jakso 282
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=582159&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:27 Henkikirja 1835–1835 jakso 239
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=585982&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:32 Henkikirja 1840–1840 jakso 371
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=583957&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:37 Henkikirja 1845–1845 jakso 378
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=578329&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:42 Henkikirja 1850–1850 jakso 454
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=568725&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:47 Henkikirja 1855–1855 jakso 538
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=592197&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:52 Henkikirja 1860–1860 jakso 584
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=590890&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:57 Henkikirja 1865–1865 jakso 82
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=580280&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:66 Henkikirja 1870–1870 jakso 316
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=584881&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:76 Henkikirja 1875–1875 jakso 333
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=587690&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400
- Ou:86 Henkikirja 1880–1880 jakso 204
http://digi.narc.fi/digi/fullpic.ka?kuid=593572&zoom=1&x=1&y=1&sx=4
00&sy=400

Kansallisarkiston digitoidut aineistot, historiallinen sanomalehtiarkisto
1771–1890 (**HSA**)
[viitattu 14.11.2009]
http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti/secure/query.html?language=fi
- Kaleva nro 192 21.8.1909, nro 137 17.6.1910, nro 184 13.10.1920
- Louhi nro 86 26.7.1892, nro 113 28.9.1894 ja nro 417.4.1897
- Oulun ilmoituslehti nro 92 2.11.1890
- Raahen lehti nro 13 31.1.1901

Maakirjakartat
[viitattu 9.11.2009]
http://palvelut.virtuaaliyliopisto.fi/maakirjakartat/
Mört, Kristofer. 1707 Oulun lääni, Kempeleen pitäjä, Kempeleen kylä.
- Selitykset, f18 5
- Pellot, niityt, tiet, 14 taloa, 8 tuulimyllyä, f18 5/1

Metla, Metsätuho-opas
Päivitetty 31.8.2000 [viitattu 5.3.2010]
http://www.metla.fi/metinfo/metsienterveys/tuhontunnistus/index.htm

Museovirasto, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY
Päivitetty 29.1.2010 [viitattu 6.3.2010]
http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1410

Museoviraston korjauskortisto
Päivitetty 4.8.2008 [viitattu 4.3.2010]
http://www.nba.fi/fi/korjauskortit

Pohjois-Pohjanmaan liitto, maakuntakaava
[viitattu 5.3.2010]
http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/index.php?902

Rakennusapteekki
[viitattu 4.3.2010]
http://www.rakennusapteekki.fi/kauppa/index.asp

Restaurointikuvasto
[viitattu 4.3.2010]
http://restaurointikuvasto.nba.fi/restkuvasto/default.htm

Rakennusperintö, hoito ja korjaaminen
Päivitetty 8.3.2010 [viitattu 11.3.2010]
http://www.rakennusperinto.fi

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sanasto
[viitattu 2.2.2010]
http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Kirkkov%C3%A4%C3%A4rti

Suomen rakentamismääräyskokoelma
Päivitetty 2.3.2010 [viitattu 7.3.2010]
www.ymparisto.fi/rakentamismaaraykset

Suomen Sukuhistoriallinen yhdistys ry, Kirkonkirjat
http://www.digiarkisto.org/sshy/index.htm

Suomen Sukututkimusseura, Historiakirjat
http://hiski.genealogia.fi/historia/

Tapettitietokanta
[viitattu 4.3.2010]
http://tapetti.nba.fi/

Utajärven Pirilän suvun sukuseuran www-sivut
[viitattu 25.9.2009]
http://suvut.genealogia.fi/pirila/pir_talo.htm

Osekki 1/2009 Oulun seudun koulutuskuntayhtymän henkilöstölehti, s. 6 *150 vuotta osaajia työelämän tarpeisiin*
[viitattu 29.1.2009]
http://osekki.osekk.fi/2009/1/?s=6

Haastattelut

Kesällä ja syksyllä 2009 OSAO:n Kempeleen yksikön johtaja Tapio Pudas ja yksikön kiinteistönhoitaja Markku Oikarinen

11.8.2009 Kempeleen kunnan Palvelutuotantopäällikkö, lasten ja nuorten yhteisöllinen kasvu ja vapaa-aika Seppo Hautanen

27.8.2009 Tapaaminen Pirilän toimintakeskus hankkeeseen liittyen, rehtori Pentti Rautakosken ja Tapio Pudaksen kanssa

Kesä 2009 - kevät 2010 Kempeleen Puutarhaoppilaitoksen entinen rehtori Veikko Hätälä

20.10.2009 Kempeleen kunnan kehitysjohtaja Pekka Salmela, Kempeleen kulttuuriympäristöohjelman toimikunnan puheenjohtaja

Syksyllä 2009 Teknos Oy, laatupäällikkö Tapio Koivula

Muut

Heikkinen, Johanna; Mustonen, Päivi. *Koulun alueen puiden ja pensaiden kartoitus*, Päättötyö PV2, 15.1.1998 (Kempeleen Puutarhaoppilaitos)

Hirvonen, Sari; Tuppurainen, Yrjö. *Kalajoen Änkilän talon kuntoarvio, Kuntoarviokurssi 2008* Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin osasto, Korjausrakentamisen laboratorio

Kempeleen kunta, Kulttuuriympäristöohjelma, Osuuskunta Auran rakennusinventointi 2005 (www.kulttuuriymparisto.fi KIOSKI 2.0 - vuokrasovellus rakennetun ympäristön inventointiin) (Liitteet 2 a-f)

Kempeleen Pirilän Konekoulun johtaja Heikki Jaakkolan muistiinpanot Pirilän historiasta vuodelta 1996

Kempeleen Puutarhaoppilaitoksen 40-vuotisjuhlien (22.5.1992) videotallenne, juhlapuhuja Puutarhurikoulun ensimmäisen rehtorin puoliso, Karjapohjolan toimitusjohtaja, agronomi Pentti Vuorela muistelee Puutarhurikoulun alkuaikoja

Lohilahti, Anna. *Kallilan tilan historiaselvitys, rakennusinventointi ja korjaussuunnitelma*. Diplomityö 2008

Luoma, Sirpa. *Alkuperäismateriaalien käytön mahdollisuuksia jälleenrakennuskauden pientalon korjauksessa.* Syventävät opinnot 2009

Pöyhiä, Tuula (koonnut). Asp, Gustaf Edvard, *Huonerakenteiden oppi, tekstiosa ja kuvaliite*. Teknillisen korkeakoulun Arkkitehtuurin historian laitoksen moniste. TKK:n monistamo, Otaniemi 1992

SAO Myllytullin yksikkö, Maire Saukko: PAO Elintarvikelaboratorio Tutkimustodistus 28.1.1997, Huoneilman mikrobiologinen tutkimus impaktorilla (Andersen 6-vaiheimpaktori). Rehtorin entinen asunto makuuhuone ja eteinen, saman talon toisen pään olohuone. (Liitteet 1 a-b)

Kuvalähteet

Valokuvat ja piirrokset jotka ovat tekijän, on merkitty nimikirjaimin JT.

Kansikuva: kuvamanipulaatio jossa yhdistettynä valokuva kesältä 2009 (JT) ja kuva ennen vuotta 1972, OSAOKH vanhojen valokuvien albumi

1. ja 2. JT Valokuva kesältä 2009
3. JT Valokuva 1980-luvulta
4. Anneli Kotisaaren kotiarkisto, valokuva 1980-luvulta
5. Google maps Suomi, http://maps.google.fi/
6. ja 7. JT Valokuvat kesältä 2009
8. Kartta-aineisto Kempeleen kunta, kaavoitus
9.-14. Valokuva kesältä 2009 JT
15. OSAOKH Kuvasuurennos
16. Kehusmaa, 2000, s. 8
17. Maakirjakartat,
http://palvelut.virtuaaliyliopisto.fi/maakirjakartat/
Mört, Kristofer. 1707 Oulun lääni,
Kempeleen pitäjä, Kempeleen kylä.
Pellot, niityt, tiet, 14 taloa, 8 tuulimyllyä, f18 5/1
18. Kehusmaa, 2000, s. 65
19. Valokuva Uno Wegelius, Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat
20. KKA, Kotiseutuarkiston oma kokoelma, kuva nro 146
21. Koponen (toim.), 1983, s. 229
22. Koponen (toim.), 1983, s. 229
23. Koponen (toim.), 1983, s. 248
24. KKA, Kotiseutuarkiston oma kokoelma, kuva nro 146
25. Koponen (toim.), 1983, s. 232
26. KKA, Kotiseutuarkiston oma kokoelma, kuva nro 740
27. OSAOKH Kehystetty Veljekset Karhumäki Oy:n ottama ilmakuva
28. OSAOKH Vanhojen valokuvien albumi
29. OSAOKH Vanhojen valokuvien albumi
30.–31. JT Pohjapiirrokset vuodelta 1946
32. KKA Kempeleen vanhoja rakennuksia, kuva nro 698
33. OSAOKH Muovitettu kartta tilan maista vuodelta 1947
34. Paakki, Timo (toim.), 2008, s. 50
35. OSAOKA Rakennuspiirustukset,
Koneenkorjauskoulu 1968–1980,
Johtajan as.rakennus 1972,
Vanhoja piir. 1947–1952, arkistotunnus Ia,
Karjapohjola, Pirilän tilan yleissuunnitelma,
päivätty Helsingissä 16.10.1948
36. OSAOKA Rakennushallitus,
Kempeleen puutarhaoppilaitos,
Pohjarak. piirust, arkistotunnus Ie 57,
Alustava pohjatutkimus, päivätty 4.8.1966
(Insinööritoimisto Maatesti)
37. OSAOKA Rakennushallitus,
Kempeleen puutarhaoppilaitos, Pohjarak. piirust,
arkistotunnus Ie 57, Kempeleen maataloudelliset
(koulut) oppilaitokset, Pintavesisuunnitelma,
Sadevesiviemärit, pihan salaojat ja pihan korkeudet,
Asemapiirustus päivätty Espoossa 14.8.1968
(Ins.tsto E. Haukka & Co)
38.–39. JT Valokuva kesältä 2009
40.–41. JT Pohjapiirrokset vuodelta 1972

42. OSAOKH Vanhojen valokuvien albumi
43. Anneli Kotisaaren kotiarkisto, valokuva 1980-luvulta
44.–45. JT Nykytilanne pohjapiirustukset, rakennusosien ikäjakauma
46. Anneli Kotisaaren kotiarkisto, valokuva 1980-luvulta
47. JT Nykytilanne, asemapiirustus vuodelta 2010. Täydennetty Kempeleen kunnasta saatua pohjakarttaa.
48.–49. JT Nykytilanne, pohjapiirustukset vuodelta 2010
50.–52. JT Valokuvat päärakennuksesta kesältä ja syksyltä 2009
53.–56. JT Nykytilanne, julkisivupiirustukset vuodelta 2010
57. JT Valokuva päärakennuksesta syksyltä 2009
58.–60. JT Nykytilanne, leikkauspiirustus ja alapohjarakenne vuodelta 2010
61.–62. JT Valokuvat päärakennuksesta kesältä 2009
63.–64. JT Nykytilanne, ulkoseinä-, vesikatto- ja yläpohjarakenne vuodelta 2010
65.–75. JT Valokuvat päärakennuksesta kesältä 2009
76.–82. JT Valokuvat puistosta kesältä ja syksyltä 2009
83. JT Puiston kasvikartoitus vuodelta 2010
84. JT Valokuva puistosta syksyltä 2009
85. JT Korjaussuunnitelma, asemapiirustus
86.–87. JT Korjaussuunnitelma, pohjapiirustukset
88.–89. JT Korjaussuunnitelma, sisustuksen periaatekuvat
90.–93. JT Korjaussuunnitelma, julkisivupiirustukset
94.–96. JT Korjaussuunnitelma, leikkauspiirustus ja alapohjarakenne
97.–98. JT Korjaussuunnitelma, ulkoseinä-, vesikatto- ja yläpohjarakenne
99. RT-kortisto, kortti: Metallinen saumattu katto 85-10862
100.–101. Museoviraston korjauskortisto, Ikkunoiden korjaus, s. 9 ja 18
102.–103. JT Korjaussuunnitelma, Märkätilarakenteet ja seinäprojektio kylpyhuoneesta
104. JT Korjaussuunnitelma, puisto
105. JT Korjaussuunnitelma, puiston leikkaus
106.–107. JT Korjaussuunnitelma, huvimajan pohjapiirustus ja kasvikarttapöydän leikkaus

Liitteet

LIITE 1 a-b: **86**

Tiilisen päärakennuksen homemittaus, PAO Elintarvikelaboratorio tutkimustodistus 28.1.1997 16.1.1997 tehdystä huoneilman mikrobiologisesta tutkimuksesta impaktorilla (Andersen 6-vaiheimpaktori).

LIITE 2 a-f: **88**

Kempeleen kunnan kulttuuriympäristöohjelman yhteydessä Osuuskunta Auran tekemät rakennusinventoinnit Pirilän tilan rakennuksista

LIITE 3 a-e: **94**

Sisätilojen materiaaliluettelo

LIITE 4 a-d: **99**

Valokuvia rakennuksen sisätiloista:
4a Ikkunatyypit
4b-4c Ovityypit
4d-4e Listatyypit

LIITE 5: **104**

Ote Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavasta vuodelta 2005

LIITE 6: **105**

Ote Kempeleen asemakaavasta vuodelta 2006 1:5000

LIITE 7 a-c:

Esittelyplanssien pienennökset:
1/3 Päärakennuksen ja puiston nykytilanne ja kuntoarvio
2/3 Pirilän tilan historiaa
3/3 Päärakennuksen ja puiston korjaussuunnitelma

Liite 1a

OULUN SEUDUN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN KUNTAYHTYMÄ

työsuojeluvaltuutettu Raimo Saukko

HOMEMITTAUKSET

KEMPELEEN PUUTARHA OPPILAITOS
Piriläntie 145 Kempele

Näytteet ja ottopaikat:

Rehtorin entinen asunto 2 ilmanäytettä: makuuhuoneesta ja eteisestä ovien ollessa auki keittiöön ja toiseen huoneeseen.
Saman talon toisenpään asunnon olohuoneesta 1 ilmanäyte.
Oppilasasuntolan oleskelutilasta jossa sattunut vesivahinko 1 ilmanäyte.
Asuntoparakkien G ja H suihkutiloista ilmanäytteet tai jos löytyy niin myös materiaalinäyte.

Näytteen ottopaikka on aina ilmoitettava vaikka se olisi sama kuin tässä suunnitelmassa.

Ovien avaamisessa ja opastamisessa on lupautunut avustamaan kiinteistönhoitaja Eero Jurvakainen puh. 3126211 / henkilöhaku. Mikäli häntä ei tavoiteta voidaan pyytää toista mahdollisesti vuorossa olevaa kiinteistönhoitajaa tai työyhteisövaltuutettu Hilkka Alilaa avaamaan ovia ja opastamaan.

Oulussa 15.1.1997

R. Saukko

Raimo Saukko

Liite 1b

PAO
Elintarvikelaboratorio
PL 325, 90101 OULU
p. 3128311
f. 3128528

TUTKIMUSTODISTUS

28.1.1997

Näyte:	Huoneilman mikrobit
Näytteenottopaikka:	Kempeleen Puutarhaoppilaitos Piriläntie 145, KEMPELE
Näytteenottajat:	Pirita Haapavatia, Sari Kokko
Näyte saapui:	16.1. 1997
Tutkimuksen aloitus:	16.1. 1997
Tutkimuksen peruste:	Tutkimuspyyntö
Muuta tietoa:	Huoneilman mikrobiologinen tutkimus impaktorilla (Andersen 6-vaiheimpaktori)

TULOKSET

Ilmanäytteet:

Rehtorin entinen asunto:	Homeet (CFU/M³)	Bakt. ja sädesienet (CFU/M³)
- makuuhuone	33	94
- eteinen (ovien ollessa auki keittiöön ja toiseen huoneeseen)	33	35
Sama talo, toisen pään olohuone	7	318
Oppilasasuntolan oleskeluhuone	12	52
Asuntoparakki G, suihkutila	137	415
" H, "	40	1164

TULOSTEN TARKASTELU

Ilmanäytteiden home- ja bakteeripitoisuuden raja-arvo on 500 CFU/M³
Homeet:
Ilmanäytteiden raja-arvot eivät ylittyneet missään näytekohteessa.
Kohteista löytyi kuitenkin seuraavia homesukuja: Aspergillus, Penicillium, Cladosporium, Scopulariopsis. Erityisesti rehtorin entisen asunnon eteisestä löytyi kaikkia em. homesukuja. Kyseiset homeet ovat tyypillisiä huoneissa, joissa on homeongelma. Ne indikoivat myös kosteusvauriota. Osa Aspergillus, Penicillium ja Cladosporium sukujen homeista on osoitettu aiheuttavan allergisia reaktioita, astmaa ja allergista nuhaa.
Bakteerit ja sädesienet:
Raja-arvo ylittyi asuntoparakki H:n kohdalla. Sädesieniä löytyi olohuoneesta (1 kpl), asuntoparakista G (6 kpl) ja asuntoparakista H (9 kpl). Viimemainitussa oli voimakas maakellarin haju. Vähäisenkin sädesienimäärän löytyminen on yleensä merkki kosteusvauriosta. Sädesienet voivat erittää myrkyllisiä aineita, jotka saattavat aiheuttaa monenlaisia oireita, esim. päänsärky, kuume, lihaskivut, ihottuma ym.

Maire Saukko
elintarvikelaboranttilinjan opettaja
maat.metsät. maisteri

Liite 2a

alue 20117 Kempeleen rakennusinventointi 2005

alue 20308 Ollila

kohde 21764 Pirilä

rakennus 19813 1. Asuinrakennus

ydintiedot **kuvat** **liitteet**

rakennustunnus:	
rakennustyyppi:	asuinrakennukset
alkup. käyttö:	011 yhden asunnon talot
nyk. käyttö:	011 yhden asunnon talot
ajoitus:	1885
suunnittelija:	ei täytetty
kerrosluku:	2
perustus:	betonoitu
runko:	tiili
vuoraus:	rapattu
ulkoväri:	keltainen
kattomuoto:	satula
kate:	varttikate
ikkunat:	6-ruutuiset ikkunat, ullakolla pitkillä sivuilla suorakulmaiset haukanikkunat ja päädyissä neliruutuiset ikkunat
arvotusvaihe:	arviointi valmis

muokkaa

lisää tekstitieto

historia muokkaa

Pirilän tilan päärakennuksen rakennutti Isak Pirilä 1885. 1950-luvun alussa rakennus kunnostettiin maatalousoppilaitoksen tarpeisiin ja tuossa vaiheessa sen tupa jaettiin ja siihen rakennettiin kaksi avokuistia. Vielä 2000-luvun alussa toinen puoli rakennuksesta on ollut asuntona ja toinen puoli varastotilana. Nyt talo on asumiskelvoton homevaurion vuoksi.

luotu: 06.07.2005 jmaki viimeinen muutos: 06.07.2005 jmaki

arviointi muokkaa

Kunto hyvä

luotu: 06.07.2005 jmaki

erityispiirteet muokkaa

Pihan puoleisella pitkällä sivulla kaksi satulakattoista avokuistia. Uudet vaalean puun väriset 1950-luvun pystypaneeliovet.

luotu: 06.07.2005 jmaki

luotu: 06.07.2005 jmaki viimeinen muutos: 06.07.2005 jmaki

https://www.kulttuuriymparisto.fi/netsovellus/kk/kk4_rake_det.aspx?RAKE_ID=19813 3.11.2009

Liite 2b

laaja kohderaportti
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Kempeleen kulttuuriympäristöohjelma 2005

KEMPELE
EI MÄÄRITELTY
PIRILÄ

Ulkorakennuksen yksityiskohta (Kirsi Schali 6.5.2005)

id:	21764
kunta:	Kempele
kylä:	ei määritelty
kiinteistötunnus:	244-401-0019-0146-C
sijainti:	Piriläntie 145, 90440 Kempele
tyyppi:	maa- ja metsätalous
ajoitus:	1864-1917
ajoitusselite:	Asuinrakennus 1885, aitat 1800-luku, ulkorakennus 1900-luvun alku, navetta 1910-luku
luokitus:	ei määritelty
arvotus:	ei määritelty
inventoija:	Aura OK / Reeta Laitila, Kirsi Schali
inventointipvm:	06.05.2005

kuvaus:

LÄHIYMPÄRISTÖ

Avara puistomainen piha on suorakaiteen muotoinen ja rakennukset sijaitsevat sen kolmella sivulla. Niiden edestä pihaa kiertää kapea tie. Pihapiiriin on istutettu runsaasti koristepensaita ja siellä kasvaa mm. vanhoja koivuja, kuusia ja lehtikuusia. Tilan länsireunalla kulkee Piriläntie, jonka toisella puolella sijaitsee vanha Junttilan tila sekä vanha kirkko ja hautausmaa. Tilan vanhojen rakennusten takana on uusia Oulun seudun luonnonvara-alan oppilaitoksen rakennuksia.

SÄILYMISEDELLYTYKSET

Oulun seudun luonnonvara-alan oppilaitoksella (ammattiopistolla) ei ole vanhoille rakennuksille enää juurikaan käyttöä. Ulkorakennukset toimivat tilapäisinä varastoina ja navetta on vain satunnaisesti opetuskäytössä. Asuinrakennuksessa on homevaurio.

LUETTELOINTIPERUSTE

Hyvin säilynyt tiilinen asuinrakennus 1800-luvun lopulta on arvokas aikansa edustaja. 1800-luvulla rakennetut kolme aittaa, sementtitiilinen navetta 1910-luvulta sekä hirsinen ulkorakennus 1900-luvun alusta ovat yhdessä asuinrakennuksen kanssa rakennushistoriallisesti merkittäviä kohteita. Puistomainen piha on myös maisemallisesti tärkeä. Tila kuuluu Kirkonseudun vanhaan rakennuskantaan ja kirkolta Vihiluotoon kulkevan vanhan tien raittikokonaisuuteen. Luetteloitu Kempeleen kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi kohteeksi vuosina 1978 ja 1993.

historia:

Pirilän tilan tiilisen päärakennuksen rakennutti Isak Pirilä 1885. Aikanaan se kuului Kempeleen komeimpiin taloihin ja muodosti ympärillä olevine talousrakennuksineen kartanomiljöön. (Perinnealbumi, 1983, 229. Kuvat Pirilän tilasta 1920-luvun lopulla ja 15 vuotta aikaisemmin.)

Pihapiirissä säilyneet kolme aittaa on rakennuttanut Isak Pirilän isä Isak Abrami Pirilä noin 1800-luvun puolivälissä. Viisiosainen hirsinen ulkorakennus on rakennettu 1900-luvun alussa, mahdollisesti 1920-luvulla. (Ulkorakennus näkyy nykyisellä paikallaan 1920-luvun lopulla otetussa valokuvassa, mutta ei 15 vuotta aikaisemmin kuvatussa kuvassa.) Sementtitiilinen navetta on valmistunut 1910-luvulla. Sinne mahtui aikanaan yli 100 lehmää.

Pihan keskellä on ollut pieni neliöpohjainen loivalla aumakatolla varustettu kellari- ja maitohuonerakennus, joka muutettiin paviljongiksi 1973 . Katto jätettiin tuolloin nurkkapilarien varaan. 1900-luvun alkukymmeniltä säilyneissä valokuvissa rakennuksen katolla näkyy vesipumppua käyttäneen tuulivoimalan ratas.

Tilalla on toiminut osuusmeijeri ja sodan aikana kranaattitehdas. Vuosina 1946-51 siellä sijaitsi Karjapohjalan sikala sekä puutarha. Vuodesta 1952 lähtien siellä on toiminut Kempeleen Puutarhurikoulu, joka laajeni myöhemmin maatalousoppilaitokseksi ja kuuluu nykyisin Oulun seudun luonnonvara-alan oppilaitokseen. Tuossa vaiheessa Pirilän tilan vanhoja rakennuksia uusittiin oppilaitoksen tarpeisiin. Tiilisen päärakennuksen tupa jaettiin ja siihen tehtiin uudet kuistit. Vanhaan navettaan tehtiin n. 1956 tilat konekorjauskoulua varten, mutta vuonna 1967 sattunut tulipalo tuhosi ne sisäpuolelta. Pirilän vanha tila on ollut valtion omistuksessa vuodesta 1963 lähtien. Rakennusrymään kuuluu myös uusia rakennuksia.

lähteet:

Hiltunen, Mauno, 1982: Kempeleen historia. Oulu.
Perinnealbumi, Pohjois-Pohjanmaa 1, toim. Ismo Koponen, 1983, Mikkeli.
Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, julkaisusarja A:41, 1978, Oulu.
Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, julkaisu A:115, 1993, Oulu.

Suullisia tietoja antaneet:
Tapani Vähämäki

1. ASUINRAKENNUS

Asuinrakennus (Kirsi Schali 6.5.2005)

id:	19813
rakennustyyppi:	asuinrakennukset
alkup. käyttö:	011 yhden asunnon talot
nyk. käyttö:	011 yhden asunnon talot
ajoitus:	1885
suunnittelija:	ei täytetty
kerrosluku:	2
perustus:	betonoitu
runko:	tiili
vuoraus:	rapattu

ulkoväri:	keltainen
kattomuoto:	satula
kate:	varttikate
ikkunat:	6-ruutuiset ikkunat, ullakolla pitkillä sivuilla suorakulmaiset haukanikkunat ja päädyissä neliruutuiset ikkunat

historia:

Pirilän tilan päärakennuksen rakennutti Isak Pirilä 1885. 1950-luvun alussa rakennus kunnostettiin maatalousoppilaitoksen tarpeisiin ja tuossa vaiheessa sen tupa jaettiin ja siihen rakennettiin kaksi avokuistia. Vielä 2000-luvun alussa toinen puoli rakennuksesta on ollut asuntona ja toinen puoli varastotilana. Nyt talo on asumiskelvoton homevaurion vuoksi.

arviointi:

Kunto hyvä

erityispiirteet:

Pihan puoleisella pitkällä sivulla kaksi satulakattoista avokuistia. Uudet vaalean puun väriset 1950-luvun pystypaneeliovet.

2. NAVETTA

Entinen navetta, nykyinen opetus- ja varastotila
(Kirsi Schali 6.5.2005)

id:	19819
rakennustyyppi:	navetat
alkup. käyttö:	811 navetat, sikalat, kanalat yms.
nyk. käyttö:	521 ammatillisten oppilaitosten rakennukset
ajoitus:	1910-luku
suunnittelija:	ei täytetty
kerrosluku:	2
perustus:	betoni
runko:	sementtitiili
vuoraus:	rapattu
ulkoväri:	keltainen
kattomuoto:	satula
kate:	varttikate
ikkunat:	uusitut ikkunat

historia:

Navetassa toimi 1946-51 Karjapohjalan sikala. Tilan siirryttyä Kempeleen Puutarhurikoulun käyttöön sinne tehtiin tilat konekorjauskoulua varten n. 1956. Ne tuhosi vuonna 1967 sattunut tulipalo, jonka jälkeen rakennuksen sisätilat ja välipohja uusittiin. Taakse on rakennettu osin levytetty laajennusosa n. 1980-luvulla. Tilat ovat olleet opetuskäytössä, mutta nykyisin niitä käytetään vain satunnaisesti.

arviointi:

Kunto hyvä

erityispiirteet:

T:n muotoinen rakennus, takana keskellä suorakulmainen siipi.

3. ULKORAKENNUS

id:	19824
rakennustyyppi:	ulkorakennukset
alkup. käyttö:	719 muut varastorakennukset
nyk. käyttö:	719 muut varastorakennukset
ajoitus:	1900-luvun alku
suunnittelija:	ei täytetty
kerrosluku:	2
perustus:	betonoitu
runko:	hirsi, pitkänurkka
vuoraus:	ei
ulkoväri:	pun./valk.
kattomuoto:	satula
kate:	sementtitiili
ikkunat:	kaksiruutuiset suorakimaiset haukanikkunat

arviointi:

Kunto hyvä

erityispiirteet:

Valkoiseksi maalatut nurkkakotelot. Viisi osaa, joista kahdessa tienpuoleisessa osassa pihan puolella pariovet ja kolmessa yksi ovi. Ovissa 1920-luvun kolmiomainen panelointi ja taotut saranat. Ovien päällä suorakulmaiset luukut, joissa em. panelointi ja taotut saranat. Ovet ja luukut maalattu punertavanruskeiksi ja niissä on valkoiset pielilaudat ja ylhäällä muotoillut vaakasuorat listat. Luukkujen molemmin puolin kaksiruutuiset suorakulmaiset haukanikkunat, joiden päällä kolmiomaiset frontonit.

4. AITTA

id:	19825
rakennustyyppi:	aitat
alkup. käyttö:	891 viljankuivaamot ja viljan säilytysrakennukset
nyk. käyttö:	719 muut varastorakennukset
ajoitus:	1850-luku?
suunnittelija:	ei täytetty
kerrosluku:	2
perustus:	hirsikehä, nurkkakivet
runko:	hirsi, pitkänurkka
vuoraus:	ei
ulkoväri:	pun./valk.
kattomuoto:	satula
kate:	sementtitiili
ikkunat:	ei

historia:

Aitan on rakennuttanut Isak Pirilän isä Isak Abrami Pirilä mahdollisesti noin 1800-luvun puolivälissä.

arviointi:

Kunto kohtalainen

erityispiirteet:

Aitassa otsa ja valkoiseksi maalatut nurkkakotelot. Otsassa valkoiseksi maalattu luukku, jossa kolmiomaisesti laskeutuva panelointi. Ruskeaksi maalatussa ovessa vaakapaneeli ja taotut saranat. Alin hirsikerta laho ja aittaa nostettu.

5. AITTA

id:	19826
rakennustyyppi:	aitat

alkup. käyttö:	891 viljankuivaamot ja viljan säilytysrakennukset
nyk. käyttö:	719 muut varastorakennukset
ajoitus:	1850-luku?
suunnittelija:	ei täytetty
kerrosluku:	2
perustus:	hirsikehä, nurkkakivet
runko:	hirsi, lyhytnurkka
vuoraus:	ei
ulkoväri:	pun./valk.
kattomuoto:	satula
kate:	sementtitiili
ikkunat:	ei

historia:

Aitan on rakennuttanut Isak Pirilän isä Isak Abrami Pirilä mahdollisesti noin 1800-luvun puolivälissä.

arviointi:

Kunto kohtalainen

erityispiirteet:

Valkoiseksi maalatut nurkkalaudat. Punaiseksi maalattu ovi, jossa vaakapaneeli ja taotut saranat. Oven yläpuolella valkoiseksi maalattu luukku, jossa samanlainen panelointi kuin ovessa ja myös taotut saranat. Alin hirsikerta on laho ja aittaa on nostettu.

6. AITTA

id:	19827
rakennustyyppi:	aitat
alkup. käyttö:	891 viljankuivaamot ja viljan säilytysrakennukset
nyk. käyttö:	719 muut varastorakennukset
ajoitus:	1850-luku?
suunnittelija:	ei täytetty
kerrosluku:	2
perustus:	hirsikehä
runko:	hirsi, lyhytnurkka
vuoraus:	ei
ulkoväri:	pun./valk.
kattomuoto:	satula
kate:	sementtitiili
ikkunat:	ei

historia:

Aitan on rakennuttanut Isak Pirilän isä Isak Abrami Pirilä mahdollisesti noin 1800-luvun puolivälissä.

arviointi:

Kunto kohtalainen

erityispiirteet:

Valkoiseksi maalatut nurkkalaudat. Punaiseksi maalattu ovi, jossa vaakapaneeli ja taotut saranat. Oven yläpuolella valkoiseksi maalattu luukku, jossa samanlainen panelointi kuin ovessa ja myös taotut saranat. Alin hirsikerta on lahonnut ja aitta painunut.

KIOSKI 2.0 -sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu

Sisätilojen materiaalit Materiaali tai ryhmä materiaaleja, joka toistuu samanlaisena eri huonetiloissa, on numeroitu taulukossa.

huone ja koko	katto	seinät	lattia	ovet ja ikkunat	listat	kalusteet ja laitteet
A Johtajan asunto 1 krs						
A1MH 19,1 m²	1) vaalea uralami-naattile-vytys	3) valk. maalattu levyseinä	4) vaalea sinapinrus-kea muovi-matto	harm. maalattu puinen parilaakaovi 1950-l., harm. maalattu peiliovi tyyppi A, ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	5) harm. maalattu suora leveä kattolista ja verholauta, sekä kapea lattialista, ei ovi- tai ikkunalistoja, kynnyksessä muovimatto ja metalliset kulmalistat	harmaaksi maalatut ”Ensolux” kalusteet, valk. maalatut levypatterit
A2 Sali 29,8 m²	(mat. 1)	(mat. 3)	(mat. 4)	harm. maalattu peiliovi tyyppi A, harm. maalattu puinen laakaovi 1950-l., harm. maalattu puinen lasiovi 1970-l., ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	(mat. 5)	valk. maalatut levypatterit
A3 TH Takkahuone 18,6 m²	(mat. 1)	(mat. 3)	(mat. 4)	harm. maalattu puinen parilaakaovi ja laakaovi 1950-l., ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	(mat. 5)	keltaisesta tiilestä muurattu suuri avotakka (kulmamalli), valurautainen yksityiskohta sekä edessä messinkipelti, valk. maalatut levypatterit
A4 ET 12,5 m²	(mat. 1)	(mat. 3)	(mat. 4)	5 kpl harm. maalattu puinen laakaovi 1950-l., ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	(mat. 5)	harm. maalattu ”Ensolux” kalusteet, sulakesähkötaulu, valk. maalattu levypatteri
A5 WC 1,8 m²	valk, maalattu lastulevy	oranssi ”seinälami”	musta muovimatto	harm. maalattu puinen laakaovi 1970-l.	ei listoja, kynnystä peittää muovimatto	pytty, allas, peili, valaisin ja hanat 1970-l., valk. maalattu levypatteri
A6 Keittiö 16,0 m²	(mat. 1)	(mat. 3) ja sähkönsin. laatta välitilassa	(mat. 4)	harm. maalattu puinen laakaovi 1950-l. ja lasiovi 1970-l., ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	(mat. 5)	harmaaksi maalatut ”Ensolux” kalusteet ja hana 1970-l., liesituuletin ja suuri neliönmallinen loisteputkikattovalaisin, valk. maalatut levypatterit

Liite 3b

huone ja koko	katto	seinät	lattia	ovet ja ikkunat	listat	kalusteet ja laitteet
A Johtajan asunto 2 krs						
A7 KH 3,8 m²	valk. maalattu lastulevy	vaalea beige ”seinälami”	4) vaalea sinapinrus-kea muovi-matto	harm. maalattu puinen laakaovi 1970-l.	valk. maalatut varjokattolistat, ei ovilistoja	valk. maalattu levypatteri, pytty, amme, allas, peilikaappi ja hanat uusittu 1980-luvulla
A8 MH 13,0 m² ja 2 kpl komeroita 0,8 m²	2) valk. maalattu puupa-neelikatto	roosa paperita-petti	(mat. 4)	harm. maalattu puinen laakaovi ja 2 kpl komeronovet 1950-l., ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	6) valk. maalattu muotoiltu kattolista ja ovi- ja ikkunalistat, suora valk. maalattu lattialista sekä verholauta, kynnyksessä muovimatto ja metalliset kulmalistat	valk. maalattu levypatteri, kiinteät komerot 1950-luvulta
A9 Aula 12,5 m² ja 3 kpl komeroita 1,6 m²	(mat. 2)	valkoinen paperita-petti, kh vastainen seinä levytetty	(mat. 4)	harm. maalattu puinen laakaovi 1950-l. ja 1970-l. 2 kpl harm. maalattu peiliovi tyyppi B, 2 kpl harm. maalatut komeronovet peiliovityyppi A	valk. maalattu muotoiltu kattolista sekä osittain ovilistat, osa ovilistoista ja lattialista suoria ja valk. maalattuja, kh oven ympärillä ei listoja	valk. maalattu levypatteri, kiinteät komerot 1950-luvulta, valk. melamiini vaatekaappi 1980-luvulta, harmaaksi maalattu puinen kierreporras 1940-l., mustaksi maalattu käsijohde ja askelmissa ruskea muovimatto
A10 MH 9,6 m²	(mat. 2)	vaalean sininen paperita-petti	(mat. 4)	harm. maalattu peiliovi tyyppi B, ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	(mat. 6)	valk. maalattu levypatteri

huone ja koko	katto	seinät	lattia	ovet ja ikkunat	listat	kalusteet ja laitteet
B Asuntolanhoitajan asunto						
B1 MH 18,9 m²	2) valk. maalattu puupa-neelikatto	valk. maalattu levyseinä	7) harmaa muovimatto	valk. maalattu peiliovi tyyppi A, ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	5) harm. maalattu suora leveä kattolista ja verholauta, sekä kapea lattialista, ei ovi- tai ikkunalistoja, kynnyksessä muovimatto ja metalliset kulmalistat	valkoiseksi maalatut ”Ensolux” kalusteet 1970-l., valk. maalatut levypatterit
B2 Keittiö 15,8 m²	(mat. 2)	vaalea beige maalattu levyseinä, sähkönsin. laatta välitilassa	(mat. /)	2 kpl valk. maalattu peiliovi tyyppi A, valk. valk. maalattu puinen laakaovi 1970-l., ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	(mat. 5)	valkoiseksi maalatut ”Ensolux” kalusteet ja hana 1970-l., valk. liesi ja liesituuletin uudempia, valk. maalatut levypatterit
B3 KH 3,8 m²	valk. maalattu lastulevy	oranssi ”seinälami”	(mat. /)	valk. maalattu puinen laakaovi 1970-l., t. vihreäksi maalattu peiliovi tyyppi A	ei listoja	pytty, amme, allas, peili, valaisin ja hanat 1970-l. valk. maalattu levypatteri ammeen kyljessä
B4 OH 26,4 m²	(mat. 2)	tumma beige maalattu levyseinä	(mat. 7) ja pieni osa parketti-jäljitelmä muovimatto	2 kpl valk. maalattu peiliovi tyyppi A, valk. ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	8) Tumman rusk. maalattu suora leveä kattolista ja verholauta, sekä kapea lattialista, ei ovi- tai ikkunalistoja, kynnyksessä muovimatto ja metalliset kulmalistat	valk. maalattu metallikierreportaat Högfors no 7 1970-l. (musta käsijohde), valk. maalatut levypatterit
B5 Välikkö 2,7 m²	(mat. 2)	vaalea beige maalattu levyseinä	(mat. /)	2 kpl t. vihreäksi maalattua peiliovea tyyppi A	(mat. 8)	sulakesähkötaulut
B6 ET 2,2 m²	(mat. 2)	vaalea beige + valk. maalattu levyseinä	(mat. /)	2 kpl peiliovi tyyppi A, 1 kpl tyyppi C ja 1 kpl F (luukku, koiranluuvedin), maalattu, 1 valkoinen tyyppi A ja kolme tumman vihreää A, C ja F.	(mat. 8)	portaiden alla pieni kiintokomero
B7 Sisäkuisti 3,1 m²	(mat. 2)	valk. maalattu puupaneeli	(mat. /)	2 kpl peiliovi tyyppi C, maalattu t.vihreä, lakattu puupaneeliovi 1950-l., puuikkunalaudat maalattu valk.	ruskea kapea lattialista, katto-, ikkuna-, ovi- ja kulmalistat valk. maalattuja muotolistoja	ei kalusteita/laitteita

Liite 3d

huone ja koko	katto	seinät	lattia	ovet ja ikkunat	listat	kalusteet ja laitteet
C Apulaisjohtajan asunto						
C1 H Huone 13,6 m²	2) valk. maalattu puupa-neelikatto	9) valk. maalattu lasikuitu-tapetti	10) vaal. ruskea muovimatto	valk. maalattu liukuovi, ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	vaal. ruskea maalattu kapea suora lattialista 1970-l., valk. maalattu puinen muotokattolista, ei ovi- tai ikkunalistoja, kynnyksessä muovimatto ja metalliset kulmalistat	valk. maalattu patteri
C2 PH 3,3 m²	(mat. 2)	vaalea beige ”seinälami”	(mat. 10)	valk. laakaovi 1980-l.	valk. maalattu muotokattolista, kynnyksessä muovimatto ja metalliset kulmalistat	pytty, allas, peili, valaisin ja hanat 1980-l., valk. maalattu levypatteri
C3 K Komero 3,7 m²	-	-	-	valk. laakaovi 1980-l.	-	-
C4 KK 4,5 m²	(mat. 2)	(mat. 9) ja valk. laatta välitilassa	(mat. 10)	valk. laakaovi 1980-l.	11) vaal. ruskea maalattu kapea suora lattialista 1970-l., valk. maalattu muotokattolista,, suora valk. maalattu suora ovilista, kynnyksessä muovimatto ja metalliset kulmalista	vaalea melamiinipintainen keittiökaluste t. ruskeat puulistat ja vetimet 1980-l., liesi ja liesituuletin1980-l.
C5 Aula 10,3 m²	valk. maalattu levykatto	valk. maalattu puupaneloi nti, valk. maalattu levyseinä	(mat. 10)	3 kpl valk. laakaovi 1980-l., tumman vihreäksi maalattu peiliovi tyyppi C	(mat. 11)	oranssin ruskeaksi maalatut puuportaat ja samansävyinen kapea lattialista ja metallinen putkikaide
C6 H Huone 15,5 m²	(mat. 2)	(mat. 9)	(mat. 10)	valk. maalattu liukuovi, valk. maalattu peiliovi tyyppi D, ikkunoiden smyygit ja ikkunalaudat valk. maalattu (kiiltävä)	(mat. 11)	valk. maalattu patteri
C7 ET 3,0 m²	(mat. 2)	vaalea paperita-petti	(mat. 10)	2 kpl valk. maalattu peiliovi tyyppi D, valk. laakaovi 1980-l.	(mat. 11)	vaalea, melamiinipintainen vaatekaappi
C8 Porras 4,9 m²	valk. maalattu levykatto	vaalea beige maalattu levyseinä	(mat. 10)	-	valk. maalattu kapea suora lattia- ja kattolista 1970-l.	valk. maalattu metallikierreportaat Högfors no 7 1970-l. (musta käsijohde), valk. lastulevyhyllyt

Liite 3e

huone ja koko	katto	seinät	lattia	ovet ja ikkunat	listat	kalusteet ja laitteet
Ullakko 62,0 m²	käsittele-mätön sahattu lauta	ulkoseinät puhtaaksi muurattu punatiili, väliseinät käsittele-mätön lauta	käsittele-mätön lankku	harm. maalattu peiliovi tyyppi B, valkoinen laakaovi	ovilistat, peiliovessa valk. maalattu muotolista ja laakaovessa kapeat suorat listat	-
Yhteensä 332,8 m²						

Liite 4a

Ikkunatyypit

Rakennuksessa on neljä erilaista ikkunatyyppiä.

6-ruutuinen ikkuna ulkoa.

6-ruutuinen ikkuna sisältä.

Saranat ja kulmaraudat 1900-luvun alusta.

2-ruutuinen haukkaikkuna ulkoa.

2-ruutuinen haukkaikkuna sisältä.

Ikkunasulkijat ja sormihaka 1900-luvun puolivälistä.

3-ruutuinen ikkuna ulkoa.

4-ruutuinen ikkuna ulkoa.

Liite 4b

Ovityypit

Puisia peiliovia löytyy kuusi erilaista ja eri ikäistä tyyppiä.

Peiliovityyppi A:ssa on kolme peiliä kapealla reunaprofiloinnilla.

Peiliovityyppi B:ssä on kolme peiliä ja leveä reunaprofiili.

Peiliovityyppi C:n ovilevy on jaettu neljään peiliin, joista ylimmässä on lasi.

Peiliovityyppi D:ssä on kolme peiliä, joista ylin on lasia.

Peiliovityyppi E on kapea kolmipeilinen komeronovi.

Peiliovityyppi F on pieni yksipeilinen komeronovi jossa on koiranluuvedin.

Liite 4c

Ovityypit

Laakaovet ovat 1900-luvun puolivälistä ja vuoden 1972 peruskorjauksesta.

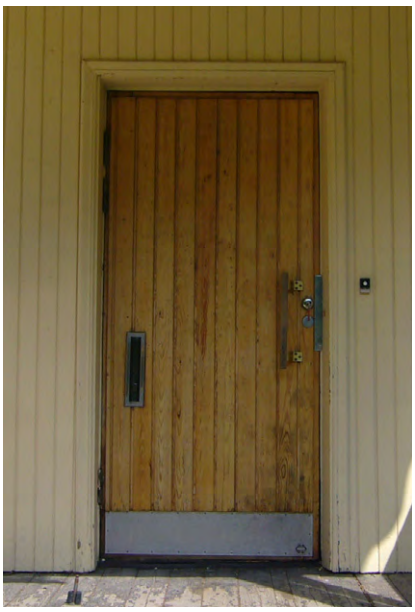

Ulko-ovi 1900-luvun puolivälistä.

Laakaovi ja pariovi1900-luvun puolivälistä.

Komeronovet 1900-luvun puolivälistä.

1970-luvun alun peruskorjauksessa asennetut laakaovi ja lasiovi.

Liukuoven asennusajankohta ei tiedossa.

Liite 4d

Listatyypit

1900-luvun puolivälin muutostyössä asennettuja ovi ja kattolistoja.

Kattolista johtajan asunnon toisen kerroksen makuuhuoneissa.

Kattolista apulaisjohtajan asunnon huoneissa.

Johtajan asunnon toisen kerroksen makuuhuoneiden ovilistoja.

Länsipäädyn sisäkuistin listoitukset ovat samaa mallia kuin johtajan asunnon toisen kerroksen makuuhuoneiden listat.

Liite 4e

Listatyypit

Pääosin listat on uusittu 1970-luvun korjauksessa.

Ensimmäisen kerroksen kattolistat on uusittu 1970-luvun remontin yhteydessä. Kattolistat muodostavat verholistojen kanssa yhtenäisen kehän.

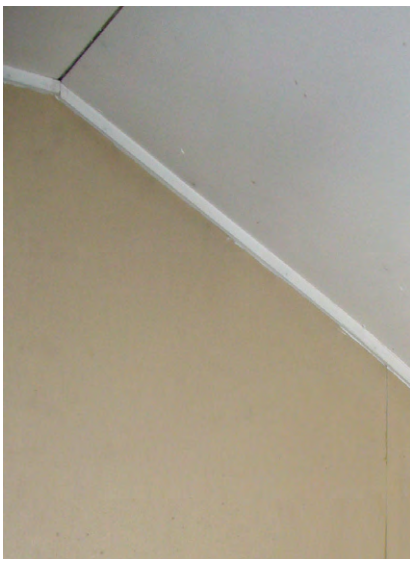

Kattolista johtajan asunnon kylpyhuoneessa.

Ensimmäisen kerroksen lattialistat ovat kapeita ja suorakulmaisia. Kynnykset on päällystetty muovimatolla ja niihin on asennettu metalliset kulmalistat.

Suorakulmainen oven kehyslista 1980-luvulta.

Liite 5

Ote Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavasta vuodelta 2005

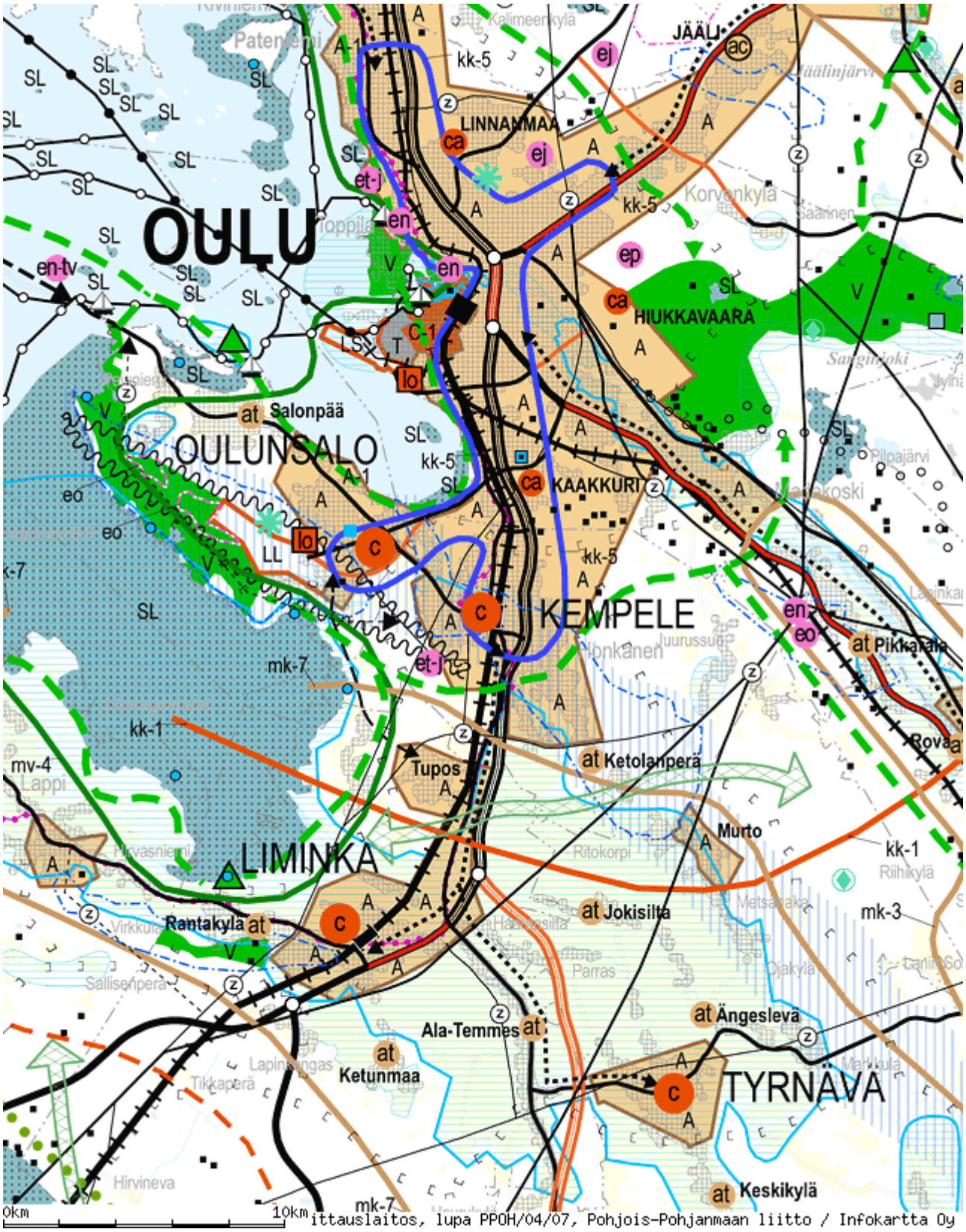

Liite 6

Ote Kempeleen asemakaavasta vuodelta 2006 1:5000

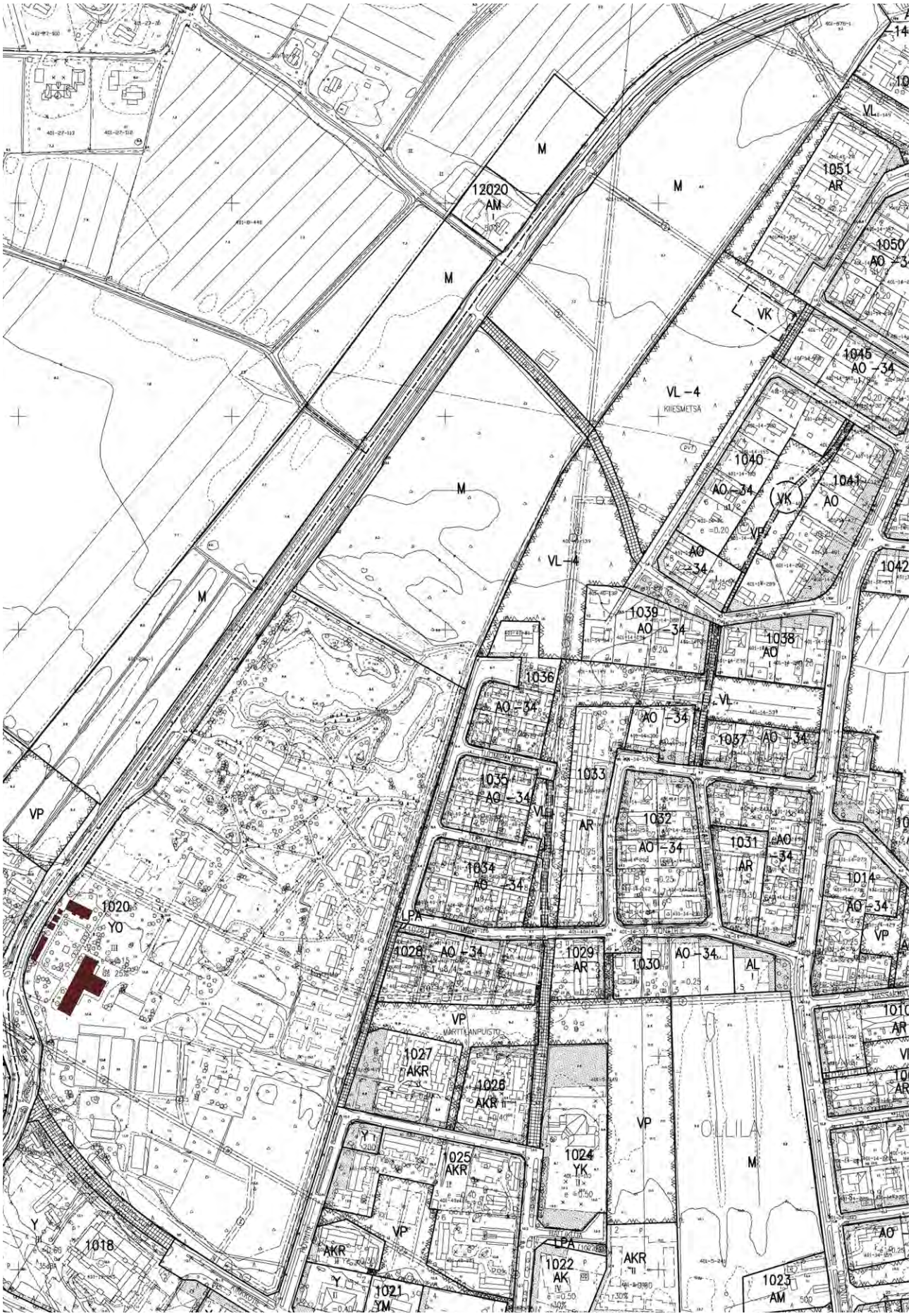

Liite 7a

Päärakennuksen ja puiston nykytilanne ja kuntoarvio

Asemapiirustus 1:1000

Pihapiiri 2009-2010

Puiston kasvikartoitus 1:500

Puiston kasvien kartoitus ja kunto

Puisto on tärkeä osa tilan ja kunnan, sekä paikallisen puutarhanhoidon historiaa. Sen ikä ja pohjoiseen sijaintiin nähden erikoisten lajien runsaus antavat sille suuren arvon. Puisto sisältää tällä hetkellä pääosin täysikasvuista, hyväkuntoista ja näyttävää kasvillisuutta, mutta yleisilme on villiintynyt. Aiemmat kasvikartoitukset osoittavat, että puiston nykyinen lajimäärä on kuitenkin entistä suppeampi.

Päärakennuksen pohjoispuolen koivussa on nähtävissä tuulenpesiä. Rakennuksen itä- ja eteläpuolella olevissa suurissa omenapuissa ja pihan keskellä olevassa tammessa on suuria kääpiä. Tammen pohjoispuolella olevan koivun rungossa on mustia rungosta ulkonevia kasvaimia. Koivua vaivaa todennäköisesti Pakurikääpä, joka on lehtipuilla esiintyvä lahottajasieni.

Puiston istutukset on pääasiassa tehty 1950- ja 1990-lukujen aikana, ja sen viimeisin kasvien kartoitus on vuodelta 1998. Diplomityöni kirjallisessa osiossa oleva kartoitus perustuu näihin aiempiin kasvikartoituksiin, kesällä 2009 otettuihin valokuviin ja syksyllä 2009 paikanpäällä asiantuntijan opastuksella tehtyyn kartoitukseen.

("Kempeleen kaunotar", eli Kempeleenruusu on Kempeleen Puutarhaoppilaitoksella kehittynyt ruusulajike)

Ryhmä 7 Vanha mutta hyväkuntoinen Metsätammi kesällä 2009.

Vasemmalla (ryhmä 7) hyväkuntoisia Sembramäntyjä ja keskellä (ryhmä 6) suuri Siperianomenapuu. Omenapuun takana oleva Vuorimänty, ja oikealla (ryhmä 3) kasvavat Juhannusruusu ja Pihlaja-angervo ovat levinneet laajalle. Eteläjulkisivun köynnökset, Siperiankärhöt kasvavat terässverkkoa pitkin.

Ensimmäinen kerros 1:100

Rakenteiden aukaisukohdat

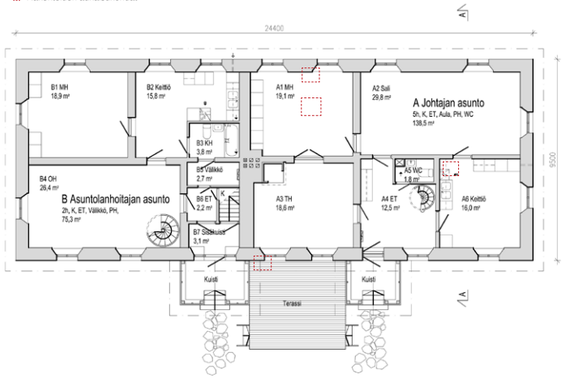

Toinen kerros 1:100

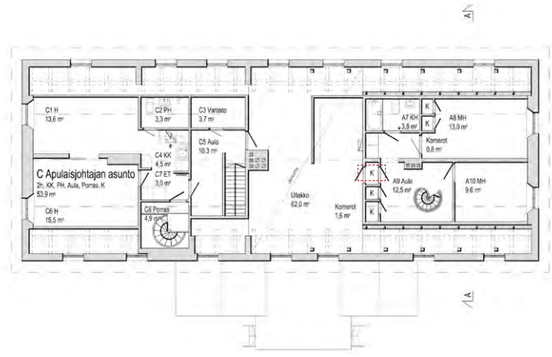

Johtajan asunnon takka on 1900-luvun puolivälistä.

Johtajan asunnon puiset kierreportaat on asennettu 1900-luvun puolivälissä.

Puisten kierreportaiden ylätaso.

Ikkunasulkijat ja sormihaka 1900-luvun puolivälistä.

Ensimmäisen kerroksen kauniit ikkunasyvennökset.

Rakennekuvat

DET 1 Alapohjarakenne 1:10, poikkileikkaus ja pituusleikkaus

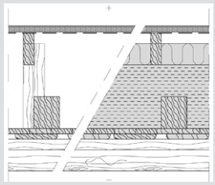

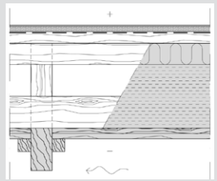

DET 2 Ulkoseinärakenne 1:10

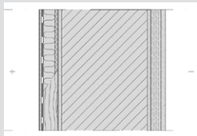

Alapohjarakenne ylhäältä

- muovimatto
- 25 mm lastulevy
- muovikalvo
- 50 mm koolaus, keittiön aukaisukohdassa ristiin (ilmarako)
- 100 mm koolaus (mineraalivilla)
- 150 mm pystykannake joka lovettu ylempään ja alempaan kannattajaan (kutterinlastu)
- 150 x 120 mm pääkannattaja (kutterinlastu ja sammal)
- 2 x 25 mm täytelauta, "lomalaudoitus"
- ristiin asennettu kannattaja jonka kyljessä rimat täytelautojen kannatukseen

Ulkoseinärakenne vasemmalta

- 10 mm puukuitulevy
- muovikalvo
- 50 mm pehmeä mineraalivilla
- 12 mm mineraalivillalevy
- tapetti- ja maalikerros
- 15-20 mm tasoitekerros
- tiilimuuraus
- 15 mm tasoite
- 50 mm "Toja-levy"
- 25 mm rappaus
- maali

DET 3 Vesikatto- ja yläpohjarakenne 1:10

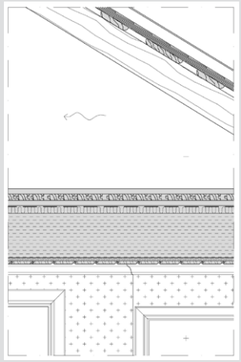

Vesikattorakenne ylhäältä

- asbestisementtilevy (Minerit)
- päre
- harvalaudoitus
- kattoparru

Yläpohjarakenne ylhäältä

- harvaan asennettu raakalauta
- 30 mm rima, tiheästi ladottu
- 25 mm lämmöneristeen saumojen päälle asennettu raakalauta
- 30 mm mineraalivillamatto jossa päällä bitumilla kyllästettty rakennuspaperi (*Karhuntalja*)
- n. 200 mm sahanpuru, kutterinlastu ja yläpohjan kannattajat
- 15 mm lastulevy
- 15 mm valkoiseksi maalattu sisäkattopaneeli

Taustatietoja

Kempeleen Pirilän tila sijaitsee noin 13 km Oulusta etelään, lakeuksille tyypillisen peltomaiseman reunalla, kirkonkylän keskellä ja vanhan kylärairitin varrella. Rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas Pirilän tila rakennuksineen kuuluu kirkonseudun vanhaan rakennuskantaan ja maakunnallisesti kulttuurihistoriallisesti merkittäviin kohteisiin. Tilan omistaa nykyään Oulun seudun koulutuksen kuntayhtymä, ja alueella toimii Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikkö. Puolikäyttöisille rakennuksille suunnitellaan uutta käyttöä yhteistyössä Kempeleen kunnan kanssa. Pirilän tilan päärakennuksen kohtalo on kuitenkin viela auki.

Diplomityöni keskittyy tilan yli 300 m² tiilirunkoiseen päärakennukseen, mutta huomioin myös sitä ympäröivän puiston ja piharakennukset. Tällä hetkellä tyhjillään käyttämättä oleva rakennus rapistuu hiljalleen. Työni jakaantuu tilan päärakennuksen ja puiston historian selvitykseen, kuntoarvioon, ja näiden pohjalta laadittuihin käyttö- ja korjaussuunnitelmiin.

Kuntoarvio ja kuntotutkimukset vuosina 2009–2010

Diplomityön yhteydessä tehty kuntoarvio kohdistuu päärakennukseen ja sitä ympäröivään puistoon. Päärakennuksen kuntoarviota on täydennetty rakenteiden aukaisuilla. Tiilirunkoisessa päärakennuksessa on suoritettu hometutkimus tammikuussa vuonna 1997 asukkaiden oirehtimisen selvittämiseksi. Missään mittauskohteessa mittaustulokset eivät kuitenkaan ylittäneet sosiaali- ja terveysministeriön määrittämiä sisäilman sieni-itiöpitoisuuksien maksimiarvoja.

Rakennuksen kuntoon vaikuttavat suurimmat ongelmat ovat sen ulkopuolella. Maaperä viettää rakennusta kohti kallistaen pintavedet rakennukseen päin, ja tämä on aiheuttanut luonnonkivistä muuratun kivijalan rappauksen rapistumista. Katolta syöksytorvia pitkin valuva sadevesi valuu myös tällä hetkellä suoraan perustuksiin. Vakavin tästä aiheutunut vaurio on nähtävissä rakennuksen pohjoissivun keskellä, jossa julkisivu on halkeillut. Räystäskourut ovat myös osittain täynnä lehtiä ja sammalta. Ne eivät johda vesiä hallitusti syöksytorviin, vaan vesi tulvii niistä yli, valuu rapatulle julkisivulle ja aiheuttaa sen rapautumista.

Päärakennuksen vesikattoa kannattavat hirrestä tehdyt kattotuolit, joita on vahvistettu 1970-luvulla. Rakennuksessa on ollut alun perin pärekatto, jonka päälle on 1950-luvulla laitettu tiilikate. Tiilikatto on jälleen uusittu 1970-luvulla punertavaan, nyt jo kuluneeseen Minerit-aaltolevyyn.

Eteläjulkisivun todennäköisesti 1950-luvulla rakennettujen avokuistien vesiohenteiset akrylaattilateksimaalipinnat ovat huonossa kunnossa, maali hilseilee paikoin isoina paloina. Kaiteiden leveissä yläpinnoissa on lahovaurioita. Myös ikkunoiden ulkomaali on rapistunut ja se saa aikaan huonokuntoisen ilmeen. Ilmeisesti alkuperäisten ikkunoiden lasit ovat vanhaa vedettyä lasia ja käsin tehdyt puiset sisään-ulos aukeavat ikkunapuitteet ovat siroja ja kauniisti muotoiltuja. Ikkunoiden heloituksia on uusittu osittain ainakin 1950-luvulla (ikkunasalvat ja nostosaranat), kulmaraudat ja sormihaat lienevät 1900-luvun alusta. Ikkunapellit ovat pääosin hyväkuntoisia, mutta niiden kallistuskulmat ovat loivia.

Päärakennuksessa on tällä hetkellä kolme asuntoa, länsipäädyssä kaksi pienempää yksikerroksista ja itäpäädyssä yksi suurempi kaksikerroksinen. Rakennuksen sisätiloja ja materiaaleja on muutettu paljon 1900-luvun puolivälin muutostöissä, sekä 1970-luvun peruskorjauksessa. Korkeissa sisätiloissa, jonne valo tulvii kauniista ikkunasyvennyksistä, on kuitenkin aistittavissa vanhan rakennuksen arvokkuutta.

Täystiilirunkoinen rakennus on aikanaan ollut kallis investointi ja harvinaisuus täällä pohjoisessa osassa Suomea. Massiiviset, poltetusta tiilestä muuratut ulkoseinät ja osa väliseinistä on kantavia, ja ne nousevat rakennuksen päädyissä harjaan asti. 1900-luvun puolivälissä seinät on lisäeristetty ulkopuolelta ja myöhemmin myös sisäpuolelta. Sisäpuolinen lisälämmöneristys pitää kuitenkin muuratun rakenteen kylmänä, joka puolestaan viilentää sisätilojen lämpötilaa. Alapohjan aukaisukohdissa eristeet ja puurakenteet olivat kuivia, ja myös ryömintätila näytti hyväkuntoiselta, vaikkakin se oli täynnä yläjäänteitä rakennustarvikkeita, kuten sammalta ja lautoja. Myös toisen kerroksen vaakasuuntaisen yläpohjan aukaisukohdassa rakenteet olivat kuivia, eikä näkyviä vesivaurioita yläpuolelta tarkasteltuna ollut. Vesikaton suuntaisilta vinoilta osilta yläpohjanrakenne yttää kuitenkin vesikaton rakenteisiin asti kiinni, eli tuuletusväli on poikki näillä kohdilla. Välipohjan ja kylpyhuoneiden rakenteita ei tässä yhteydessä aukaistu. Ne näyttivät päällisin puolin hyväkuntoisilta, mutta niitä olisi syytä tutkia tarkemmin.

Eri rakennusosat kertovat rakennuksen pitkästä ja vaihtelevasta historiasta. Sisäovina on mm. vanhempia peiliovia sekä uudempia laakaovia. Rakennuksen keskivaiheilla olevat suoravartiset puiset portaat ovat rakennuksen vanhimmat. Johtajan asunnossa olevat pienet puiset kierreportaat on asennettu ilmeisesti 1900-luvun puolivälissä, ja asuntolanhoitajan asunnon arvokkaat metallikierreportaat 1970-luvulla. Ovet ja portaat ovat pääosin hyväkuntoisia. Johtajan asunnon takkahuoneessa on rakennuksen ainoa jäljellä oleva tulisija, joka sekin on uusittu 1900-luvun puolivälissä. Takka on muotokielettään 1950-luvulle tyypillinen aikansa edustaja.

Kylmillään olevassa rakennuksessa pintamateriaalit kärsivät kosteudesta eri tavoin. Rakennuksen toisen kerroksen rankorakenteisten seinien pinkopahvit ovat löystyneet ja paneelisisäkattojen maalipinnat irtoilevat. Myös ikkunasmyygien tasoitepinnat halkeilevat.

Vesi-, viemäri- ja vesikiertoista lämpöjärjestelmää on uusittu 1940-luvulla ja uudelleen 1970-luvulla. 1970-luvulla uusittiin myös sähköasennukset. Rakennuksen ilmanvaihto on painovoimainen, ja poistohormit on rakennettu keittiöihin, kylpyhuoneisiin ja wc:hen. Koska taloa ei tällä hetkellä käytetä, ja johdot ja putket on ajalleen tyypillisesti asennettu rakenteiden sisään, on järjestelmien kuntoa vaikea arvioida. 1970-luvun alussa asennettujen järjestelmien putket alkavat olla käyttöikänsä päässä, varsinkin kun otetaan huomioon, että rakennus on ollut kylmillään pitkään.

Julkisivu etelään 1:100

Huomioita Vaurioita

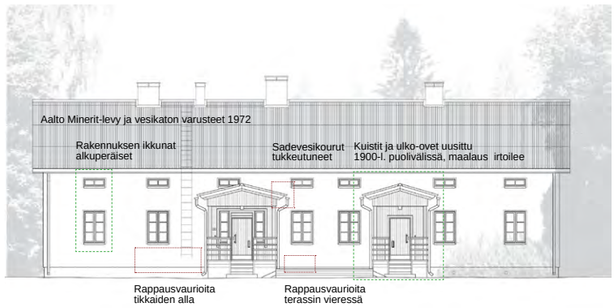

Julkisivu itään 1:100

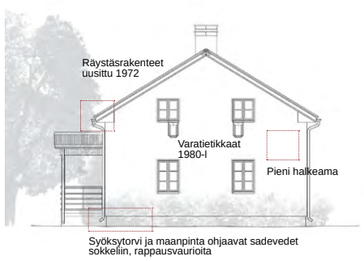

Julkisivu pohjoiseen 1:100

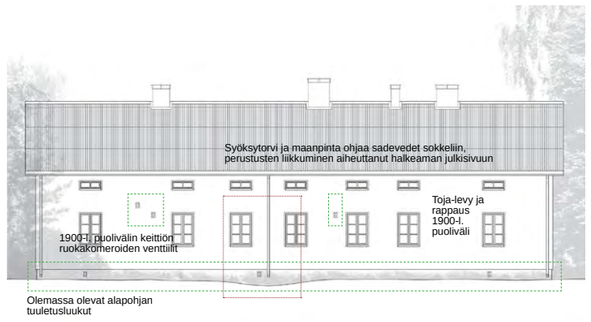

Julkisivu länteen 1:100

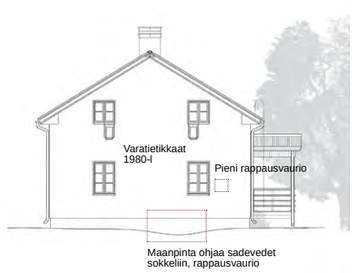

Leikkaus A-A 1:100

Liite 7b

Pirilän tilan historiaa

1600–1700 -luvut - Pirilän alkutaival

Maakirjojen mukaan Pirilä-niminen talo on sijainnut Kempeleessä jo 1600-luvun alussa, ja varhaisin karttamerkintä Pirilästä on yllä olevassa Klau Klaunpohjan laatimassa kartassa vuodelta 1653.

Yllä olevassa Kristofer Mörtin vuonna 1707 laatimassa kartassa näkyvät tilan omistamat laajat pelto- ja niittymaat ja tuulimyllykin 1700-luvun alussa ennen Isojakoa. Tilan maat ovat sijainneet nykyistä etelämpänä. Ison Vihan aikana, vuosina 1713–1721 Kempele lähes hävitettiin ja Pirilä autioitui.

Vuosina 1765–1787 Pirilässä asuivat kirkonisännät, jotka olivat myös ikään kuin kunnanjohtajia. Kirkonisäntä vastasi seurakunnan taloudesta, ja ennen nykyisen kuntajärjestelmän perustamista seurakunnan tehtäviin kuului päättää myös monista muista kylää koskevista asioista. Keskellä kylää sijainnut Pirilän tila olikin varmasti oiva asuinpaikka kirkonisännille.

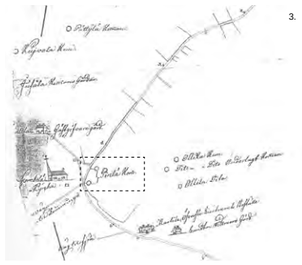

Maanmittari Wallenborgin vuonna 1785 laatimassa kartassa Pirilän tilan etelä- ja länsipuolelta kulkee Turusta Pohjanlahden pohjoispuolelta Tukholmaan johtanut rantamaantie.

Vuodesta 1788 Abraham Juhonpoika Niemelä isännöi osaa tilasta ja vuonna 1808 tila siirtyi hänelle kokonaisuudessaan. Abraham Niemelä toimi niin ikään kirkonisäntänä 1787–1791. Tila säilyi Abrahamin jälkeläisillä saman suvun hallussa 1940-luvulle saakka.

1800-luku - Pirilän tilan ja suvun vaurauden aika

1800-luvulla Pirilä oli maittaan suuri tila ja sen viljapellot ja rakennukset muodostivat komean kartanomaisen ympäristön. Yllä olevan kuvan on ottanut Uno Wegelius vuonna 1889 Kempeleen kirkontornista.

Koko 1800-luvun vakavaraisen Pirilän tilan manttaaliluku, eli tuottoa vastaava verotusarvo pysyi samana henkikirjoissa. Vuosien 1810–1830 henkikirjoihin oli Pirilän 5/6 manttaalin tilan isännäksi merkitty Abraham Niemelän poika Johan Abramsson Pirilä, mutta vuonna 1835 isäntänä oli veljensä kuoleman jälkeen Isac Abramsson. Isac rakennutti tilalle suuren hirsirunkoisen asuinrakennuksen vaimolleen ja heidän kolmelle lapselleen. Yllä olevassa kuvassa näkyy vuonna 1853 valmistunut, kaksikerroksinen, harjakattoinen rakennus rantamaantien varrella, paikalla johon myöhemmin on siirretty pienet aittarakennukset. Nämä kaksikerroksiset aitat rakennettiin tiettävästi myös Isac Abramssonin aikana.

Isänsä kuoleman jälkeen vuonna 1860 tilaa isännöi Isacin poika Isac (Iisakki) Isacsson vaimonsa Elisabethin kanssa. 1800-luvun lopulla vakavaraista ja ilmeisesti suhteellisen vaurastakin tilaa haluttiin komistaa uudella, aiemmin rakennettua hirsistä päärakennusta arvokkaammalla päärakennuksella. Alla olevassa valokuvan suurennoksessa tumman hirsirakennuksen takana näkyvä vaaleampi tiilirakennus valmistui vuonna 1885. Talon alkuperäisiä pohjapiirustuksia ei ole löytynyt, mutta kerrotaan, että talon pirtissä oli valtavan suuri uuni, jonka lämmössä pirtin seiniä kiertävillä penkeillä paikollisilla oli tapana nukkua. 1800-luvun lopussa otetussa valokuvassa näkyy talon eteläjuksivussa kaksi lapekattoista kuistia. Viereisen 1900-luvun alussa otetun valokuvan mukaan rakennuksen julkisivut ovat alun perin olleet puhtaaksimuuratut ja kattoa on peittänyt pärekatto.

Uusi päärakennus sai myös uuden emännän, kun Elisabethin kuoltua Isac Isacsson meni uudelleen naimisiin vuonna 1887 Maria Aleksandra Bohmin kanssa.

Pirilän tila kasvatti kokoaan vielä 1800-luvun lopulla kun Isac osti veljensä tilan vuonna 1890. Takaiskujakin koettiin, kun Pirilään vuonna 1894 rakennettu meijeri paloi vuonna 1897. Onneksi tuli ei kuitenkaan päässyt leviämään muihin etäämmällä sijaitseviin rakennuksiin.

1900-luvun alku - Pirilän tilan rappioituminen

1900-luvun alkupuolella kirkontornista otetussa valokuvassa Pirilän pihapiiri on tiivistynyt. Isac Isacsson Pirilä vuokrasi tontin kauppias Olli Kanaselle. Hieman aiemmin otetussa alemmassa valokuvassa uusi vaalea kaupparakennus näkyy keskellä kuvaa, ja ylemmässä valokuvassa oikeassa laidassa näkyvää kaupparakennusta on laajennettu.

Pirilässä harrastettiin puutarhanhoitoa jo 1900-luvun alussa. Kalevassa raportoitiin 1900-luvun alussa useampana vuonna Pirilän puutarhassa kukkivasta ja hedelmiä tekevästä omenapuusta, joka oli jo tuolloin 30-vuotias. Vaikka puu oli kasvatettu ulkomaisesta omenansiemenestä, se oli kestänyt hyvin paikallisia olosuhteita. Valokuvasta voidaan nähdä, että tiilisen päärakennuksen etelänpuolella tyypillinen neliömäinen ja avonainen talonpoikaispiha. Pohjoispuolella päärakennuksen ja peltojen välissä on kuitenkin iso rykelmä lehti- ja havupuita.

Tilan pihapiiriä täydensi Isacin pojan Aapon vuonna 1911 rakennuttama betonitiilinen navetta, joka näkyy alemmassa kuvassa. Pihan toiselle puolelle rakennettiin tämän jälkeen vielä rantamaantien varrelle pitkä kaksikerroksinen piharakennus hirrestä. Ylemmästä valokuvasta on lisäksi nähtävissä keskellä pihaa seisova pieni neliön mallinen piharakennus.

Isac Isacsson Pirilän kuoleman jälkeen, vuonna 1915 Maria Aleksandra meni naimisiin Pekka Pekanpoika Mankilan kanssa, ja Isacin pojat myivät oman osuutensa Pirilästä uudelle isännälle. Alimmassa kuvassa Aini Maria Pirilä, Maria Aleksandra ja Pekka Mankila istuvat tiilisen päärakennuksen salissa 1920-luvulla.

Hiljalleen tila ajautui kohti konkurssia ja tilaa rasittaviksi velkoja lyhentäämäkseen Maria Aleksandra Mankila myi miehensä kuoleman jälkeen osuutensa Pirilästä vuonna 1931 tyttärelleen Ainille ja tämän miehelle Sakari Hemmilälle, jotka puolestaan myivät siitä puolet edelleen vuonna 1932. Osia tilasta myös pakkolunastettiin asutukseen.

Vaikeuksista huolimatta, vuonna 1933 tilan koko oli vielä komeat 641,25 ha. Kahdessa päärakennuksessa, joista toinen oli tiilestä ja toinen hirrestä oli kummassakin 7 huonetta. Niiden irtaimisto oli kuitenkin jo myyty konkurssihuutokaupassa. Tilan navettaan mahtui 88 lehmää, ja lisäksi tilalla oli talli 15:sta hevoselle, sikala ja 100 kanan kanala.

Maria Alexandra Mankila kuoli vuonna 1936. Sota-aikanakaan tila ei kuitenkaan jäänyt konkurssin kourissa tyhjilleen, navetassa toimi kranaattitehdas ja tilalla myös majoitettiin väkeä.

1940 – 1950 -luvut - Omistajanvaihdos ja Puutarhurikoulun perustaminen

Yllä olevassa ilmakuvassa näkyy Pirilän tila uudessa kukoistuksessaan 1950-luvulla. Osuuskunta Karjapohjola r.l.:n toimitusjohtaja Pentti Vuorela oli jo sota-aikana saanut idean pohjoissuomalaisesta vihannestuotannosta elintarvikepulan helpottamiseksi. Vuonna 1945 Osuuskunta Karjapohjola r.l. osti Pirilän tilan 25,492 hehtaarin kotipalstan ja siihen kuuluvan kartanotontin kaikkine rakennuksineen leski Aini Hemmilältä ja muilta osaomistajilta. Alla olevassa asemapiirroksessa on osa vuonna 1948 päivätystä yleissuunnitelmasta.

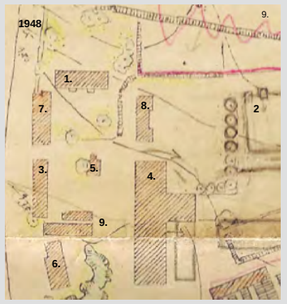

Rappiolle päässeen tilan kunnostus aloitettiin saman tien, ja vanhimmat löytyneet piirustukset ovat 1940-luvun muutoksista. Yllä olevassa kuvassa näkyvät päärakennuksen etelänpuolelle rakennetut kaksi avokuistia. Korjauksen yhteydessä suuri tupa jaettiin, ja toiseen kerrokseen rakennettiin huonetilat. Piharakennukset ja pellot kunnostettiin, ja navetta muutettiin sikalaksi, jotta pelloille saatiin lannoitetta.

Osuusteurastamo Karjapohjola vuokrasi tilan rakennukset vuonna 1952 aloittaneelle Kempeleen Puutarhurikoululle. Kaupparakennus muutettiin opetustiloiksi. Vuonna 1967 palaneen rakennuksen kivijalka on edelleen näkyvissä. Myöhemmin sikala muutettiin vuonna 1956 tilalla aloittaneen maatalouskoneiden korjausta opettaneen Konekoulun tiloiksi. Vanhaa tilaa nykyisin ympäröivän suurikokoisen ja lajeiltaan monipuolisen puiston suunnitteli ilmeisesti 1950-luvulla maisema-arkkitehti Katri Luostarinen, jonka suunnitelman mukaisesti istutettiin mm. alueen lukuisat omenapuut ja tammentaimi.

Omistajanvaihdon yhteydessä tehdyn vuoden 1946 vesi- ja viemärijohtopiirustuksen mukaiset päärakennuksen pohjapiirustukset

Ensimmäinen kerros

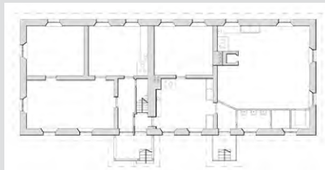

Toinen kerros

1950 – 1970 -luvut - Rehtori Oikkosen aikaiset muutokset

Vuonna 1956 Puutarhurikoulun rehtoriksi nimitettiin Arvo Oikkonen, joka toimi virassa seuraavat kolmekymmentä vuotta. Vuonna 1963 Pohjois-Suomen puutarhurikoulu siirtyi valtion omistukseen.

1950-luvulta lähtien Puutarhurikoululla toimi Kempeleen kunnan paloasema ja Koneenkorjauskoululla säilytettiin oppilaiden kunnostamaa vanhaa palo-autoa. Vuonna 1967 tulipalo tuhosi täysin viereisen vanhan kaupparakennuksen. Kuuleman mukaan syynä rakennuksen tuhoutumiseen oli se, ettei tilalla säilytettyä paloautoa saatu käynnistettyä kovassa pakkasessa.

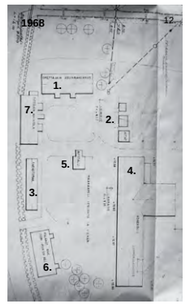

Asemapiirustuskooste

1. Päärakennus tiilestä, rakennettu vuonna 1885
2. Aitat, rakennettu n. 1800-luvun puolivälissä
3. Piharakennus, rakennettu 1900-luvun alussa
4. Navetta/ Konekoulu, rakennettu vuonna 1911
5. Pumppuhuone/ kellari-/ maitohuoneerakennus/ autotalli/ huvimaja, purettu 2000-luvun alussa
6. Kauppa/koulu- ja poikien asuntolarakennus, palanut 1967
7. Päärakennus/ Tyttöjen asuntola, rakennettu vuonna 1853, purettu 1972
8. Rataslitori/ ruokalarakennus, purettu 1960-luvun lopulla
9. Aittarakennuksia, valokuvattuna 1900-luvun alussa, purettu 1950-luvulla

Palon jälkeen opetusta jatkettiin hetken ajan vanhan päärakennuksen salissa. Vuonna 1970 tilan itäpuolelle valmistuivat uudet koulurakennukset. Yllä olevassa asemapiirustuksessa tiilisen päärakennuksen itäpuolella oleva ruokalarakennus on merkitty purettavaksi.

Oikkosen aikana vanhempi hirsinen päärakennus purettiin vuonna 1972 ja ylimmässä kuvassa näkyvät sen paikalle siirretyt aittarakennukset. Vuonna 1973 pihan keskellä sijainnut neliömäinen aumakattoinen rakennus muutettiin avonaiseksi huvimajaksi. 1960-luvun piirustuksissa rakennus on nimetty autotalliksi, mutta se lienee toiminut myös kellarina, maitohuoneena ja pumppuhuoneena.

1940-luvulla korjattu päärakennus ja sen parikymmentä vuotta vanhat LVIS-järjestelmät olivat uusimisen tarpeessa, ja rakennukseen suunniteltiin johtajan asunnon lisäksi toista opettajan asuntoa. 1970-luvun korjauksista on säästynyt piirustusten lisäksi peruskorjaustöiden työselitys. Työselityksen perusteella voidaan todeta, että korjaus on suunniteltu rakennusta kunnioittaen, mutta aikakauden menetelmillä.

Peruskorjauksen yhteydessä julkisivuihin ei tehty suuria muutoksia, niitä pyrittiin lähinnä kunnostamaan ja säilyttämään ennallaan. Sisätiloissa tehtiin korjaustöiden yhteydessä julkisivuihin verrattuna enemmän muutoksia. Alla olevissa pohjapiirroksissa näkyy, kuinka rakennukseen muodostui kaksi suurta asuntoa, kun länsipäädyn pienet asunnot yhdistettiin yhdeksi suuremmaksi asunnoksi pienen kierreportaan avulla. Lisäksi asuntojen huoneiden käyttötarkoituksia muutettiin ja niihin rakennettiin uudet märkätilat. Rehtori Arvo Oikkonen asui päärakennuksessa ainakin 1970-luvun alusta vuoteen 1983.

1970-luvun muutospiirustusten mukaiset päärakennuksen pohjapiirustukset

Ensimmäinen kerros

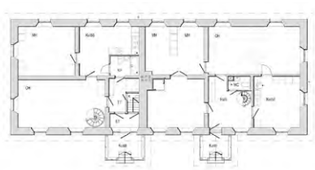

Toinen kerros

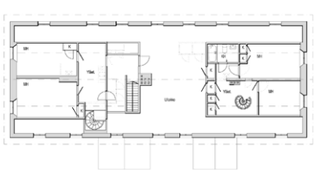

1980 – 1990 -luvut - Pirilä kotina

Arvo Oikkosen pyynnön mukaisesti Opetusministeriö päätti vapauttaa opettajat virka-asunnossa asumisesta vuonna 1983, ja rakennus saatiin muuttaa opiskelijoiden asuntolaksi. Rakennus toimikin hetken opiskelija-asuntolana, kunnes vuonna 1985 länsipäätyyn kunnostettiin asunto uudelle apulaisjohtajalle. Asunnon pinnat uusittiin, sinne rakennettiin keittiö ja kulkuyhteys metallikierreportaiden kautta alakerran asuntoon suljettiin. Alakerran asunnossa asuivat 1980–1990 -luvuilla asuntolanhoitajat.

Vuonna 1986 uudelle rehtorille, isälleni Veikko Hätälälle ja perheellemme tehtiin johtajan asuntoon vain pieniä kunnostustöitä. Kaapistot, ovet ja ikkunat maalattiin, ja toisen kerroksen makuuhuoneet tapetoitiin uudelleen. Uudessa kodissa ja sen ympärillä olevissa puistoissa ja pelloilla riitti leikkitilaa. Pihapiirin aitat toimivat paitsi loistavina piilopaikkoina, myös varastotiloina, ja pitkässä piharakennuksessa olivat asukkaiden autotallit.

Kempeleen Puutarhurikoulun nimi muuttui Kempeleen maatalousoppilaitoksen kautta vuonna 1988 vielä nykyisinkin tunnetuksi Kempeleen Puutarhaoppilaitokseksi. Vuosisadan alun ensimmäisen omenapuun jälkeen alueelle on vuosien varrella istutettu yli parisataa omenapuuta, ja Pirilästä löytyy myös harvinaisuuksia, kuten mm. alueella kehittynyt "riippuva omenapuu". Siellä on kokeiltu menestyksekkäästi myös päärynä-, luumu- ja kirsikkapuiden kasvatusta.

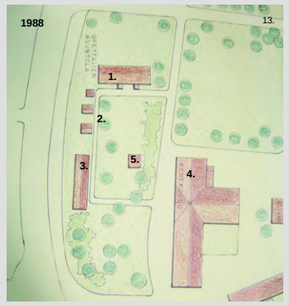

Vuonna 1990 Pirilässä sattui pitkän ajan jälkeen tulipalo. Yllä olevassa valokuvassa näkyy kuinka tuhoisa palo oli, Konekoulun rakennus vaati perusteellisen korjauksen sekä sisältä että ulkoa.

Vuonna 1995 opetusministeriö luovutti Kempeleen Puutarhaoppilaitoksen ja vanhan tilan rakennuksineen Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymälle. Puutarhaoppilaitos jatkoi laajenemistaan, viljelyn lisäksi koulussa opiskeltiin viherrakentamista, puistojen suunnittelua ja floristiikkaa, ja vuonna 1996 valmistui koulun uusin päärakennus puistoineen ja kattopuutarhoineen Pirilän tilan rakennusten pohjoispuolelle.

Perheemme asui Pirilän päärakennuksessa 1986–1996. Isälläni todettiin 1990-luvun puolivälissä terveyshaittoja, joiden epäiltiin olevan homeen aiheuttamia. Päärakennuksen länsipäädyssä asuttiin ilmeisesti kuitenkin vielä 2000-luvun alussa, mutta suurimmaksi osaksi se on ollut käyttämättömänä vuodesta 1996.

2000-luku - Uudet tuulet

Vuonna 2000 Oulun metsäoppilaitos, Kempeleen Puutarhaoppilaitos ja Koivikon maatalousoppilaitos yhdistettiin Oulun seudun luonnonvara-alan oppilaitokseksi. Oulun seudun ammattiopiston Kempeleen yksikön johtajana on toiminut vuodesta 2005 asti Tapio Pudas. Puutarhaoppilaitoksen aikaista opetusta on jaettu uudelleen eri yksiköiden kesken ja Pirilän koulun alueen rakennusten käyttöaste on vähentynyt. Meneillään olevassa Pirilä-hankkeessa haetaan Kempeleen kunnan kanssa yhteistyössä uusia käyttötarkoituksia koulun alueen rakennuksille. Hankkeen projektipäällikköna toimii Pentti Rautakoski. Vuonna 2010 entisen Konekoulun tiloissa on tarkoitus avata mm. taide- ja kulttuurikeskus.

Vanhan tilan pihapiiri koki viimeisimmän muutoksen 2000-luvun alussa, kun telttakattoinen neliömäinen huvimaja purettiin huonokuntoisena. Vuonna 2005 tilan rakennukset inventoitiin Kempeleen kunnan kulttuuriympäristöohjelmaa varten ja rakennukset tullaan merkitsemään suojeltaviksi nykyisin voimassa olevaan kaavaan.

Nykytilanteen pohjapiirustukset – rakennusosien ikäjakauma

Nykytilanteen eri rakennusosien ikäjakaumaa ja mahdollista alkuperäisyyttä voi päätellä säilyneitten muutospiirustusten avulla. Esim. muutamat massiiviset väliseinät toistuvat jokaisessa löytyneessä piirustuksessa, joten niiden voidaan olettaa olevan yksi vanhimpia rakennusosia. Mitä tummempi sävy rakennusosalla on pohjapiirustuksessa, sitä vanhempi se on.

- ■ Rakenne 1885
- ■ Muutospiirustus 1946
- ■ Muutospiirustus 1948
- □ Muutospiirustus 1972
- □ Rakenne 1972 jälkeen
- ■ Vanha peiliovi
- ■ Ovi ennen vuotta 1972
- ■ Ovi vuodelta 1972

Ensimmäinen kerros

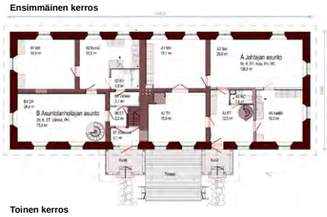

Toinen kerros

Lähteet:

Tilan historiasta on selvitetty sen pääpiirteitä arkistolähteiden, kirjallisuuden ja haastattelujen avulla. Mielenkiintoani tilan omistajatietoihin selvittää se, että osa heistä kuuluu myös omaan sukuhistoriaani. Tilan rakennusten alkuperäisiä piirustuksia ei löytynyt, mutta myöhemmin tehtyjen muutospiirustusten avulla olen voinut selvittää päärakennuksen nykytilan rakentumista.

Kuvalähteet:

Oulun seudun ammattiopisto, Kempeleen yksikön Konekoulun arkisto ja arkistoholvi **(8.-13. ja 15.)**
Pohjois-Pohjanmaan museo **(4.)**

Kehusmaa, Aimo. Pohjanmaan Rantatie Pohjois-pohjanmaalla, inventointi. Pohjois-Pohjanmaan liitto. Oulun tiepiiri, Oulu, 2000 **(1., 3.)**
Koponen, Ismo (toim.). Perinnealbumi, Pohjois-Pohjanmaa 1. KIMY-KUSTANNUS OY, Mikkeli, 1983 **(5.-7.)**

Maakirjakartat, http://palvelut.virtuaaliyliopisto.fi/maakirjakartat/ **(2.)**

Anneli Kotisaaren kotiarkisto **(14.)**

Numeroimattomat kuvat ovat tekijän.

Liite 7c

Päärakennuksen ja puiston korjaussuunnitelma

Asemapiirustus 1:1000

Puiston korjaussuunnitelma 1:500

Huvimaja

Puretun huvimajan paikalle voitaisiin rakentaa uusi istuskelu/info rakennus. Puurakenteisessa huvimajassa olisi penkkien lisäksi eri ilmansuuntiin suunnatut infotaulut. Näiden "karttapöytien" avulla kävijä voisi tutustua näkymässä oleviin kasveihin ja rakennuksiin itsenäisesti.

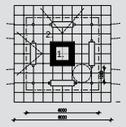

Huvimaja varustettaisiin penkeillä (1.), ja "kasvikarttapöydillä" (2.) joiden avulla pöydän äärestä avautuvan puistonäkymän kasvit olisi mahdollista tunnistaa

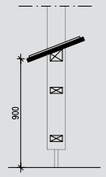

"Kasvikarttapöytä"

Ensimmäinen kerros 1:100

☐ Sviitti/ Toimisto ☐ Näyttely ☐ Toimisto

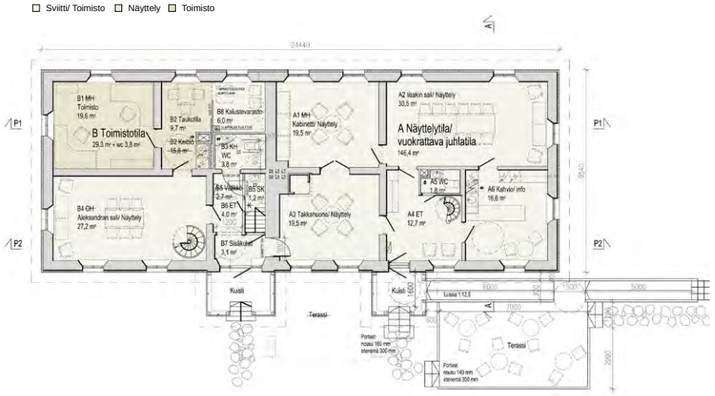

Toinen kerros 1:100

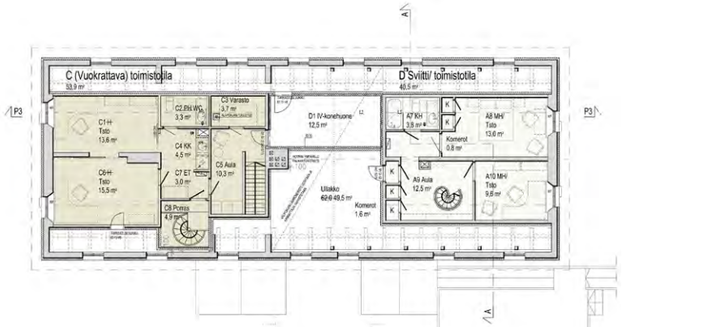

Rakennekuvat

DET 1 Alapohjarakenne 1:10, poikkileikkaus ja pituusleikkaus

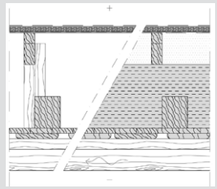

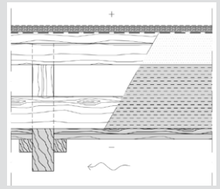

Uusittu alapohjarakenne ylhäältä

- linoleum
- 22 mm pontattu rakennuslevy (havuvaneri)
- rakennuspaperi
- *50 mm koolaus, keittiön aukaisukohdassa ristiin (puukuitueriste)*
- *100 mm koolaus (puukuitueriste)*
- *150 mm pystykannake (kutterinlastu)*
- *150 x 120 mm pääkannattaja (kutterinlastu)*
- *2 x 25 mm täytelauta "tomalaudoitus"*
- *ristiin asennettu kannattaja jonka kyljessä rimat täytelautojen kannatukseen*

DET 2 Ulkoseinärakenne 1:10

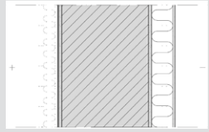

Uusittu rakenne vasemmalta

- tapetti
- pohjamaali
- *15-20 mm tasoitekerroksen paikkaus ja oikaisu*
- *tiilimuuraus*
- 80 mm mineralivilla
- 10 mm rappaus
- maali

DET 3 Vesikatto- ja yläpohjarakenne 1:10

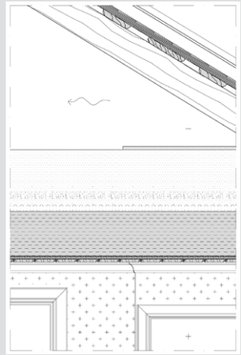

Uusittu vesikattorakenne ylhäältä

- konesaumattu peltikate *(asbestisementtilevyjen kiinnitysrimoihin)*
- *päre (toimii aluskatteena)*
- *harvalaudoitus*
- *kattoparru*

Uusittu yläpohjarakenne ylhäältä

- 165 mm puhallettu puukuitueriste, reunoille tuulensuojalevy
- *n. 200 mm sahanpuru, kutterinlastu ja yläpohjan kannattajat*
- *15 mm lastulevy*
- *15 mm valkoiseksi maalattu, pontattu sisäkattopaneeli*

(Rakennedetaljeissa vanha, olemassa oleva rakenne on esitetty piirustuksissa harmaalla värillä ja teksteissä kursivoidulla tekstityypillä.)

DET 4 Märkätilarakenteet 1:10

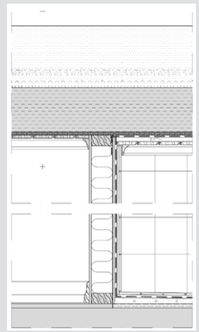

Uusitut märkätilarakenteet sisäpinnoista lukien

katto

- valkoiseksi maalattu sisäkattopaneeli STP 14 x 95 mm
- kiinnitysrimat/ tuuletusrako 30 mm
- höyrynsulku (limitetään seinän vesieristeeseen)
- *lastulevy ja muu vanha rakenne*

seinä

- laatta 150 x 150 mm ja saumauslaasti
- märkätilaan soveltuva kiinnityslaasti
- telattava vedeneriste (liittymä lattian vedeneristykseen oltava tiivis ja yhtenäinen)
- pohjustusaine
- kiviainespohjainen kuitusementtilevy, kk 400 ruuvikiinnitys
- *vanha rakenne*

lattia

- laatta 100 x 100 mm ja saumauslaasti
- märkätilaan soveltuva kiinnityslaasti
- telattava vedeneriste (liittymä seinän vedeneristykseen oltava tiivis ja yhtenäinen)
- tasoite, kallistettu 1:80, kaivon ympärillä 1:50 (sisällä teräsverkko, johon kiinnitetään lattialämmityskaapeli)
- pohjustusaine
- 18 mm pontattu hauvaneri kk 300 ruuvikiinnitys tai *vanha rakennuslevy*
- *vanha rakenne*

seinien ja lattian liitoskohdat ja läpiviennit tiivistettävä märkätiloihin sopivalla elastisella saumausmassalla

Puiston läpileikkaus, valaistus elävöittää pihapiiriä

Suunnittelun lähtökohtia

Esitän työssäni rakennukselle uutta käyttötarkoitusta, ja olen suunnitellut kuntoarviossa ja -tutkimuksissa saamieni lähtötietojen avulla ratkaisuvaihtoehtoja rakenteiden korjauksiin. Suunnitelmassa on otettu huomioon historian ja kunnon lisäksi myös tilan ympärillä olevat toiminnot. Olen halunnut kuunnella alueen nykyisiä ja mahdollisia tulevia käyttäjiä, mutta koska työlläni ei ole tilaajaa, suunnittelun vapaus on säilynyt itselläni.

Uusi käyttötarkoitus

Tärkeintä olisi korjausten myötä nostaa käyttämättä olevan rakennuksen arvostusta, ja arvostuksen kautta taata sen säilyminen tuleville sukupolville. Suunnitelmassani päärakennuksen sisätilat kunnostetaan koulun ja kuntalaisten käyttöön näyttely- ja toimistotiloiksi. Tiloissa esiteltäisiin kuittuurikeskuksen ja ammattiopiston opiskelijoiden töitä, ja siellä voitaisiin pitää myös puutarha-alaan liittyviä muita näyttelyitä. Tilossa toimisi pieni ravintola-alan opiskelijoiden ylläpitämä kahvio, ja lisäksi rakennuksessa voisi olla ammattiopiston tai kunnan toimistotilaa. Osaa toimistotilasta olisi mahdollista vuokrata ulkopuolisille, kuten myös näyttelytilaa pieniin kokous- ja yksityistilaisuuksiin. Länsipäädyn toista kerrosta voitaisiin käyttää myös vierasmajoitukseen. P3-luokan rakennus jaetaan kolmeen palo-osastoon tilojen käyttötavan ja kerroksen mukaan. Mikäli toisen kerroksen tiloja käytettäisiin majoituskäytössä, olisi huolehdittava, että makuuhuoneiden ovet olisivat palotilannetta ajatellen riittävän tiiviit. Toisen kerroksen varatienä toimivien ikkunoiden kiintopainikkeet ja ulkopuolella olevat varatietikkaat kunnostettaisiin.

Korjaussuunnitelmat

Päärakennuksen puutteellinen sade- ja pintavesien poisto olisi korjattava pikimmiten. Rakennuksen ympärillä oleva maanpinta on kallistettava rakennuksesta ulospäin, ja syöksytorvista valuvat sadevedet on ohjattava pois kivijalan juurelta. Suunnitelmassani esitän alapohjan tuuletuksen tehostamista uusilla tuuletusluukuilla ja poistoilmahormin avulla. Ryömintätilassa olevan orgaanisen jätteen poisto vähentäisi mikrobivaurioiden riskiä.

Kuistien kunnostustöiden yhteydessä varmistetaan esteetön pääsy rakennukseen rakentamalla rakennukseen invaluiska. Käynti invaluiskalle tapahtuu päärakennuksen itäpuolella kulkevan asvaltoidun kävelytien kautta, sillä pääsääntöisesti rakennusta lähestyttäisiin sitä pitkin. Luiskan yhteyteen rakennetaan puurakenteinen terassi kahvilalle.

Ikkunat ovat rakennuksen historiallisesti ja ulkonäöllisesti merkittävin ja arvokkain osa, ja tästä syystä käsittelen niiden kunnostus- ja korjausvaihtoehtoja laajemmin kirjallisessa työssäni. Olen esitellyt ikkunoiden yleisiä korjausperiaatteita, mutta ikkunoille olisi suoritettava yksityiskohtainen kuntoarvio jatkotutkimuksena niiden tarkempaa korjaussuunnittelua varten.

Alapohjan ja yläpohjan lisälämmöneristys olisi mahdollista toteuttaa melko huomaamattomasti. Suunnitelmaratkaisussani esitän rakenteiden uusimista 1970-luvun korjauksen lisäysten osalta. Uusi puukuitueriste asennetaan vanhan purueristeen päälle. Alapohjassa tulee huolehtia rakenteiden ilmatiivydestä vedon tunteen poistamiseksi, kun taas yläpohjassa varmistetaan, että ilma pääsee kulkemaan vesikaton alla esitettä räystäältä harjalle. Tuuletusta tehostetaan vesikaton alipainetuulettimien ja rakennuksen päätyjen tuuletusventtiilien avulla.

Esitän ulkoseinärakenteen lisälämmöneristystesten uusintaa. Lämpörappaus soveltuu muurattuun ulkoseinään hyvin, ja sen eristepaksuus määritellään vanhan eristekerroksen mukaisesti, jotta julkisivun ulkonäkö ei muutu suurissa määrin nykyisestä. Sisäpuolen lisäeristys puretaan, tiiliseinien vanhaa tasoitetta korjataan, ja seinäpinnat tapetoidaan arvokkaan ilmeen palauttamiseksi. Toisen kerroksen rankorakenteiset seinät lisäeristetään ulkopuolelta. Sisäpintojen pinkopahvien kiristystarve tarkistettaisiin, kun rakennusta olisi lämmitetty jonkin aikaa.

Suunnitelmassani ehdotan vesikatteen vaihtoa konesaumattuun peltikatteeseen, joka voidaan asentaa vanhan pärekaton päälle. Vesikatolle rakennetaan jalkaränniä ja uudet syöksytorvet, ja se varustetaan tarvittavilla turvavälineillä eli kattosilloilla ja tikkailla katon ja hormien kunnossapitoa varten.

Portaat, sisäovet, paneelikattopinnat ja vanhemmat katto- ja ovilistatyypit tulee säilyttää ja kunnostaa. Ensimmäisen kerroksen sisäkaton laminaattilevytys poistetaan, ja mikäli alta ei löydy kunnostettavaa paneelikattoa, tulee sellainen rakentaa vanhan mallin mukaan. Kaikki 1970-luvulla vaihdetut listat uusitaan sisustuksen tyyliin paremmin sopiviksi. Lattia-, katto- ja ovilistojen profiilimallina käytetään aikakausille tyypillisiä malleja. Takkahuoneen tulisija voidaan tarkastuksen ja tarvittavien kunnostustöiden jälkeen ottaa jälleen käyttöön. Alkuperäisistä märkätiloista vain sviitin yhteyteen jää kylpyhuone, kaksi muuta muutetaan wc-tiloiksi. Nykyisten märkätilojen pintarakenteet puretaan mahdollisten vauriokohtien havainnoimiseksi ja kylpyhuoneen kaikki pintarakenteet ja wc-tilojen lattiarakenteet rakennetaan nykymääräysten mukaisiksi märkätilarakenteiksi.

Lämpö- ja käyttövesijärjestelmien järjestelmien kunto tulisi tarkistaa yksityiskohtaisemmin jatkotutkimuksissa. Lämmitysjärjestelmän käyttöikää voi olla vielä jäljellä, mutta märkätilojen rakenteiden uusinnan yhteydessä on järkevää uusia käyttövesi- ja viemärijärjestelmät. Sähköjärjestelmä uusitaan uutta käyttötarkoitusta vastaavaksi. Ehdotan suunnitelmassani uutta ilmanvaihtojärjestelmää, koska uudessa käyttötarkoituksessa rakennuksessa työskennellään ja ajoittain siellä olisi myös yksityistapahtumissa suurempia määriä ihmisiä. Ilmanvaihtojärjestelmän yhteydessä voitaisiin parantaa rakennuksen energiatehokkuutta ilmanvaihtoon liitettävällä lämmöntalteenotolla. Ilmanvaihdon koneet ja kanavat sijoitettaisiin ullakolle, josta kanavat pudotettaisiin yläpohjan läpi suoraan huonetiloihin.

Sisustuksen periaatekuvat, huonetilojen läpileikkaukset 1:100

P1 Ensimmäinen kerros, pohjoispuoli

P2 Ensimmäinen kerros, eteläpuoli

P3 Toinen kerros

Sisustuksen pääperiaatteena on saada sisätiloista arvokkaita, mutta kodikkaita, ja siksi näyttelytila ja kahvio ovat tarkoituksella pienimuotoisia. Ideana on, että kävijä tuntisi sisään astuessaan tulevansa Pirilän suvun kotiin kylään. Kesäisin kahvila laajee ulkoterassille, talvella kahvikupposen voi nauttia näyttelytilojen pöytäryhmien ääressä. Rakennusta ei sisustukseltaan sidota mihinkään tiettyyn vuosikymmeneen, vaan rakennuksen vaihtelevasta historiasta kertovia kerrostumia säästetään ja niitä korostetaan. Tiloihin luodaan tunnelmia 1800-luvun lopulta 1950-luvulle, ajoilta, jolloin päärakennus oli vielä yksityiskäytössä.

Julkisivu etelään 1:100

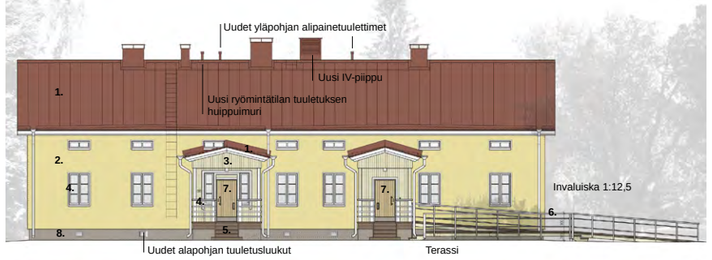

Julkisivu itään 1:100

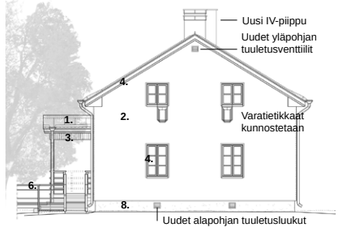

Julkisivu pohjoiseen 1:100

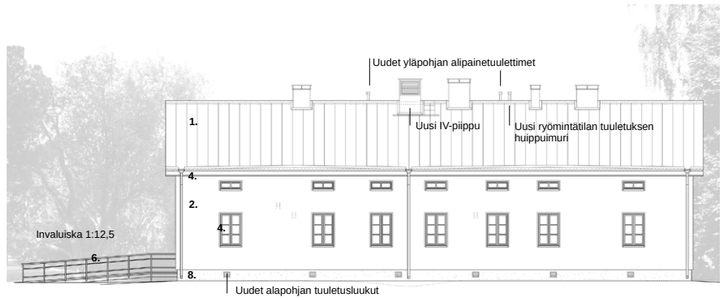

Julkisivu länteen 1:100

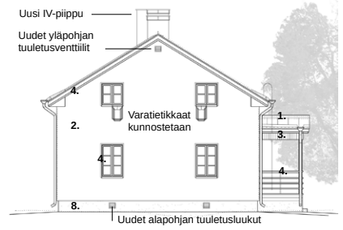

Leikkaus A-A 1:100

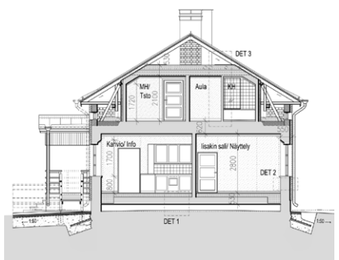

1. Uusi tummanpunaiseksi maalattu konesaumattu peltikate, turvavarusteet (kattotikkaat ja -sillat) ja sadevedenpoistojärjestelmä (tumman punaiseksi maalatut jalkaränniä ja valkoisiksi maalatut syöksytorvet)
2. Uusi vaalean keltaiseksi maalattu lämpörappaus (karkea rappaus viimeistellään vaakasuuntaisella harjauksella, huokoinen maali)
3. Kunnostettava puurakenne, peittomaalattu vaalean keltaiseksi
4. Kunnostettava puurakenne, peittomaalattu valkeaksi
5. Kunnostettu puurakenne, peittomaalattu ruskeaksi
6. Uusi puurakenne, peittomaalattu kaiteet valkoiseksi, taso ruskeaksi
7. Uusittava lakkaus
8. Rappauksen paikkaus ja huoltomaalaus harmaa